

DESTINAČNÍ MANAGEMENT

A VYTVÁŘENÍ PRODUKTŮ V CESTOVNÍM RUCHU

CESTOVNÍ RUCH, UDRŽITELNÝ ROZVOJ
A ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

www.vzdelavanivcr.cz

**DESTINAČNÍ MANAGEMENT
A VYTVÁŘENÍ PRODUKTŮ V CESTOVNÍM
RUCHU**

**CESTOVNÍ RUCH, UDRŽITELNÝ ROZVOJ
A ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ**

Kolektiv autorů

INSTITUT OBCHODU A CESTOVNÍHO RUCHU

Praha 2006

DESTINAČNÍ MANAGEMENT A VYTVÁŘENÍ PRODUKTŮ V CESTOVNÍM RUCHU

Vydalo: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha, 2006
Staroměstské náměstí 6, 110 15 Praha 1, www.mmr.cz

Tato skripta byla vytvořena pro projekt „Destinační management a vytváření produktů v cestovním ruchu“, CZ.04.1.03./4.2.00.1/0008 KP 4/009, vzdělávací program: Cestovní ruch, udržitelný rozvoj a životní prostředí, Operační program Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ), Opatření 3.4.2, Specifické vzdělávání, oblast zásahu Odborné školení.

<p>Tento vzdělávací program je spolufinancován Evropským sociálním fondem (ESF) a státním rozpočtem ČR.</p>

Úvod

Tato publikace je určena účastníkům vzdělávacího programu „Cestovní ruch, udržitelný rozvoj a životní prostředí“ pořádaného v rámci projektu „Destinační management a vytváření produktů v cestovním ruchu“, jehož zadavatelem je Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky.

Publikace rozvíjí jednotlivá témata trvale udržitelného rozvoje a ekologických přístupů v cestovním ruchu. První část se zabývá současnými trendy v cestovním ruchu, preferencemi jeho účastníků, současným vývojem poptávky a nabídky a aplikací principů trvalé udržitelnosti na cestovní ruch obecně a na podniky cestovního ruchu.

Druhá část je věnována charakteristice trvale udržitelného rozvoje a vymezení jeho cílů a principů. Tato část rovněž podrobněji rozebírá přínosy a rizika trvale udržitelného rozvoje a rozpracovává optimální rozložení návštěvníků v souvislosti s trvalou udržitelností cestovního ruchu.

V rámci popisu ekologicky šetrného cestovního ruchu přináší třetí část publikace nejprve výčet organizací zabývajících se ekologicky šetrným cestovním ruchem a objasňuje způsoby certifikace těchto organizací, další podkapitoly se potom zabývají charakteristikou ekologicky šetrných forem cestovního ruchu, tedy venkovského cestovního ruchu, ekoturistiky, agroturistiky a chataření a chalupaření.

Čtvrtá část rozebírá právní a koncepční materiály vztahující se k dané problematice, které zahrnují Strategii udržitelného rozvoje České republiky, zákony a mezinárodní smlouvy v oblasti životního prostředí a Koncepci státní politiky cestovního ruchu ČR na období 2007 – 2013.

Pátá část potom vymezuje institucionální podporu v dané oblasti, tzn. přináší přehled institucí zabývajících se problematikou cestovního ruchu, jeho trvalé udržitelnosti a uplatňování ekologických principů.

Věříme, že předkládaná publikace bude oporou pro Vaše studium i pro následné využití v praxi. Přejeme mnoho úspěchů při studiu i v profesním životě.

Kolektiv autorů INSTITUT OBCHODU A CESTOVNÍHO RUCHU

Obsah

1	Trendy v cestovním ruchu	6
1.1	Základní trendy ovlivňující vývoj cestovního ruchu	6
1.2	Nové preference a požadavky účastníků cestovního ruchu	13
1.3	Vývoj nabídky a poptávky na trhu cestovního ruchu	15
1.4	Integrace principů trvale udržitelného rozvoje do cestovního ruchu	16
1.5	Ekologicky šetrné přístupy v hotelnictví a stravovacích službách.....	17
1.5.1	Hotelové a restaurační inženýrství v praxi.....	21
1.5.2	Použití biopotravin ve stravovacích službách	26
2	Trvale udržitelný rozvoj.....	31
2.1	Definice trvale udržitelného rozvoje	31
2.2	Cíle trvale udržitelného rozvoje	33
2.3	Principy trvale udržitelného rozvoje.....	35
2.4	Přínosy a rizika cestovního ruchu pro trvale udržitelný rozvoj regionu	37
2.5	Řízení optimálního rozložení návštěvníků.....	38
2.5.1	Rozvržení placené dovolené a školních prázdnin	40
2.5.2	Podpora cestovního ruchu v regionech.....	42
2.5.3	Omezení cestovního ruchu v přetížených oblastech	47
3	Ekologicky šetrný cestovní ruch	49
3.1	Organizace zabývající se ekologicky šetrným cestovním ruchem	49
3.2	Certifikace organizací zabývajících se ekologicky šetrným cestovním ruchem ..	51
3.3	Ekologicky šetrné formy cestovního ruchu	55
3.3.1	Venkovský cestovní ruch.....	56
3.3.2	Ekoturistika.....	57
3.3.3	Agroturistika	58
3.3.4	Chataření a chalupaření	59
4	Právní a koncepční materiály	61
4.1	Strategie udržitelného rozvoje České republiky	61
4.1.1	Rozdělení Strategie udržitelného rozvoje ČR.....	62
4.2	Česká legislativa v oblasti životního prostředí	62
4.3	Mezinárodní smlouvy v oblasti životního prostředí	64
4.4	Koncepce státní politiky cestovního ruchu ČR na období 2007 – 2013.....	67
4.4.1	Východiska Koncepce	69
4.4.2	Strategická vize a cíle Koncepce.....	71

5	Institucionální podpora organizací zabývajících se cestovním ruchem	75
5.1	Česká centrála cestovního ruchu – CzechTourism.....	75
5.1.1	Hlavní úkoly CzechTourism	75
5.1.2	Řízení CzechTourism	76
5.2	Rada pro udržitelný rozvoj	77
5.2.1	Složení Rady	78
5.3	Ministerstvo pro místní rozvoj.....	78
5.4	Právní subjekty a organizační složky státu spravované MMR.....	79
5.5	Ministerstvo průmyslu a obchodu.....	81
5.5.1	Organizace přímo řízené Ministerstvem průmyslu a obchodu (stav k 1. 1. 2006)...	83
5.6	Ministerstvo životního prostředí	84
5.7	Světová obchodní organizace (World Trade Organization – WTO).....	85
6	Slovník pojmů	87
7	Seznamy	91
7.1	Seznam grafů	91
7.2	Seznam tabulek.....	91
8	Zdroje	92
8.1	Literatura	92
8.2	Dokumenty.....	92

1 Trendy v cestovním ruchu

1.1 Základní trendy ovlivňující vývoj cestovního ruchu

Vzhledem k tomu, že cestování je stále více neodmyslitelnou součástí našeho života, mají změny ve společnosti, stejně tak jako změny ekonomické či změny životního stylu, následný a neustálý vliv na cestovní ruch. Pro sektor cestovního ruchu je velmi důležité tyto změny v co možná nejrannější fázi akceptovat a přizpůsobit jim nabídku. Preference chování lidí a s nimi i nabídka služeb a produktů cestovního ruchu se neustále vyvíjejí. Zatímco dříve nabídka určovala poptávku, dnes je tomu právě naopak. Stále větší nasycení trhu, rostoucí zájem spotřebitelů o sebe sama, vyšší disponibilní příjmy a rostoucí fond volného času ovlivňují úspěšnost dodavatelů služeb cestovního ruchu. Konkurence bude stále nestabilnější.

Mezi základní trendy ovlivňující cestovní ruch patří:

➤ **Demografie**

Lidé se dožívají stále vyššího věku, zejména ve vyspělých zemích mají senioři vedle volného času také dostatek finančních prostředků a díky zdravému životnímu stylu často i výbornou kondici – poptávka zkušenějších turistů-seniorů roste rychleji než poptávka v cestovním ruchu obecně (v rámci marketingových aktivit by ovšem měl být důraz kladen méně na věk a více na pohodlí).

Změny spojené s důchodovou reformou a zvyšování věkové hranice pro odchod do důchodu by však mohly tento rozvoj v dlouhodobějším výhledu zpomalit. Většině spotřebitelů chybí buď čas nebo peníze, profílce „money-rich“ a „time-rich“ segmentů je stále výraznější; to se projevuje např. v rostoucí ochotě spotřebitelů zaplatit si úsporu času (při nákupu zájezdů, při odbavování na letišti atd.).

Významným segmentem jsou i nadále mladí lidé – jejich příjmy stále rostou, zvyšuje se věk zakládání rodiny i počet jednočlenných domácností; příjmy mladé generace se zvyšují i na „nových“ mimoevropských trzích, kde tito lidé tvoří významný podíl populace.

Průměrný počet osob v domácnosti dále klesá, což s sebou přináší vyšší disponibilní příjmy a kupní sílu na osobu. Stále více lidí se stěhuje za prací do zahraničí, rostoucí počet lidí zakládá rodiny mimo rodnou zemi. Vzrůstá i význam studijních pobytů v zahraničí – podle údajů organizace OECD studuje v Evropě přibližně 600 tis. zahraničních studentů a tento počet roste každým rokem přibližně o 5 % (tito studenti většinou danou zemi, příp. region během svého pobytu procestují, stejně jako rodinní příslušníci a přátelé, kteří je během pobytu navštíví).

Důsledky pro cestovní ruch:

- rostoucí poptávka po kvalitě, pohodlí a bezpečnosti;
- rostoucí poptávka po jednoduchých způsobech dopravy;
- rostoucí poptávka po relaxačních aktivitách (golf);
- rostoucí poptávka po produktech zaměřených na jednotlivce;

- rostoucí poptávka spíše v obdobích mimo hlavní sezónu (zimní pobyty);
- v marketingových aktivitách by měl být kladen důraz méně na věk a více na pohodlí;
- rostoucí poptávka po vzdálenějších destinacích, ale částečně i po kratších pobytech (prodloužené víkendy);
- roste význam zahraničních cest za přáteli a příbuznými;
- zdrojovými zeměmi budoucnosti jsou mimo jiné Čína, Indie, Rusko a Brazílie – zatímco v nadcházejících letech přijedou z těchto zemí zejména příslušníci starších věkových skupin, v delším výhledu nabude na významu mladší generace;
- vzrůstající pracovní mobilita se projevuje i v oblasti cestovního ruchu – výhodou je bezproblémové zajištění pracovní síly během hlavní sezóny ve velkých turistických destinacích, tento trend se ovšem negativně projevuje na kulturní „autenticitě“ poskytovaných služeb.

➤ **Zdraví**

Uvědomování si významu zdraví bude v budoucnosti neustále narůstat. Tento faktor nebude sice ovlivňovat objem poptávky, bude ale zcela určitě ovlivňovat rozhodovací proces ve vztahu k destinaci a chování během pobytu v zahraničí.

Důsledky pro cestovní ruch:

- turisté se budou stále častěji vyhýbat destinacím, které jsou chápány jako méně zdravé;
- poptávka po pouze letních dovolených bude klesat;
- poroste popularita aktivní dovolené a rovněž poptávka po všech aktivitách s ní spojených;
- poroste poptávka po wellness pobytech, lázeňských pobytech a fitness centrech.

➤ **Vnímavost a vzdělávání**

V budoucnu bude neustále narůstat průměrná úroveň vzdělanosti. Výsledkem tohoto trendu bude při plánování dovolené rostoucí role umění, kultury a historie, včetně zvýšeného významu výchovných a duchovních hodnot.

Důsledky pro cestovní ruch:

- rostoucí poptávka po speciálních produktech;
- stále častěji budou do balíčků služeb cestovních kanceláří zahrnovány prvky umění, kultury a historie, totéž se týká i individuálního cestování;
- poroste potřeba lepšího a tvořivějšího způsobu poskytování informací;
- poroste poptávka po nových destinacích střední a východní Evropy.

➤ **Volný čas**

Moderní společnost klade stále větší tlak na běžný život člověka a tak stimuluje jeho poptávku po volném čase a relaxaci. Na druhou stranu má tento trend opačný vliv na volné disponibilní příjmy vzhledem k rostoucímu počtu dnů placené dovolené.

Důsledky pro cestovní ruch:

- rostoucí poptávka po levnějších produktech;
- rostoucí poptávka po relaxačních pobytech;
- zkracování hlavní delší dovolené a její nahrazování větším počtem krátkodobějších dovolených.

➤ Zkušenosti s cestováním

Zkušenější spotřebitelé si budou stále více zajišťovat cesty sami podle svých potřeb, bude kladen větší důraz na kvalitu a na poměr kvality a ceny.

Důsledky pro cestovní ruch:

- dovolená bude stále více doplňována alternativními způsoby trávení času;
- mnohem více utrpí destinace s nepřijatelným standardem služeb;
- bude se stále více objevovat smíšené spotřební chování: jeden rok jednoduchá, další rok luxusní dovolená, nebo jeden rok dlouhodobá, další rok krátkodobá dovolená;
- preference dovolených budou stále více roztříštěné;
- věrnost destinacím bude nadále oslabovat;
- zkušenosti budou stimulovat turisty k návštěvám již navštívených destinací v minulosti, se kterými byli spokojeni;
- bude více preferována mobilita a poroste tak více poptávka po půjčovnách aut, motocyklů a kol;
- poroste preference regionů, které nabízí širokou, rozmanitou a zcela vyváženou koncepci, poroste poptávka po lepším destinačním managementu.

➤ Informační technologie

Rozšiřování internetu a jeho využívání nejen k získávání informací, ale i nákupu turistických produktů a služeb bude i nadále narůstat. V cestovním ruchu neustále poroste i význam vizuálních prezentací.

Důsledky pro cestovní ruch:

- penetrace internetu a jeho využití k získávání informací a objednávkám služeb cestovního ruchu nadále poroste;
- dostupnost turistických informací o destinacích a produktech a složitější systémy vyhledávání způsobí mnohem větší konkurenci na trhu cestovního ruchu;
- zkušenější turisté si budou stále více sestavovat svou dovolenou prostřednictvím přímé rezervace přes internet;
- význam cestovních agentur poklesne, balíky služeb budou stále více nakupovány přes internet;

- internet pozmění roli národních turistických organizací, posílí roli e-marketingu a na významu nabude aplikace strategie CRM (Customer Relation Management, řízení vztahů se zákazníky) v destinačním managementu;
- základním předpokladem úspěšných webových stránek bude dostupnost hlubších informací jak o produktech, tak o destinacích a přístupná propojení a prolinky;
- možnost nákupu přes internet bude mít za následek ještě pozdější rezervace;
- vzroste potřeba spolehlivých on-line rezervací především ze strany zkušenějších a sebejistějších turistů.

➤ **Doprava**

Lepší dostupnost rychlostních vlaků a nízko-nákladových přepravic ovlivní klasické způsoby cestování. Silniční doprava bude stát před problémem přesycení a nahromadění.

Důsledky pro cestovní ruch:

- destinace budou více profitovat z jednoduché dostupnosti především v případě krátkodobějších pobytů, zejména pokud jsou hlavní události pořádány v období mimo sezóny;
- lepší dostupnost přímých vlakových a leteckých spojení bude stimulovat poptávku po prodloužených víkendech a krátkodobějších pobytech ve městech v zahraničí;
- vzroste využívání vysokorychlostních železnic, které tak převezmou vysoký podíl letecké dopravy v současné době;
- přetížení silniční dopravy bude mít negativní vliv na cesty soukromými vozy, zejména v hlavní sezóně (účastníci silniční dopravy se častěji potýkají s kolonami);
- lidé si na cestách častěji půjčují auta (rostoucí potřeba mobility);
- klesne význam autobusové dopravy;
- bariéry způsobené nedokonalými jízdními řády a nepřilíživě optimální dopravou budou mít velice negativní vliv na destinace, které neakceptují rostoucí poptávku po snadné dostupnosti;
- okružní plavby, ať už levnější, či nákladné, narostou na významu, především u populace starší 50 let.

➤ **Trendy v ekonomice**

S postupující globalizací se prohlubuje regionální charakter světového hospodářství – politicko-ekonomické vazby mezi regiony mohou doznat určitých proměn. Dochází k prohloubení mezinárodního obchodu, což zvyšuje šance na postupné sblížení kultur a hodnot.

Důsledky pro cestovní ruch:

- význam služeb (včetně cestovního ruchu) ve světové ekonomice dále vzroste;
- dále vzroste konkurence ve světovém měřítku – více spotřebitelů (včetně turistů) bude využívat možnosti snadno porovnávat konkurenční nabídky na internetu a budou odstraněny další překážky volného obchodu v rámci světového společenství;
- v rozvíjejících se zemích vzniknou nové turistické destinace, tyto země se budou snažit využít propagaci své země jako turistického cíle k posílení identity i v souvislosti s politickými a ekonomickými záměry; rostoucí ekonomiky se budou zároveň stávat i zdrojovými zeměmi pro rozvoj cestovního ruchu;
- evropské destinace budou muset posílit svůj destinační marketing a spolupráci při propagaci cestovního ruchu; také by měly vytvořit nové turistické produkty a upravit prezentaci tradičních produktů, kterou zacílí na nové zdrojové trhy;
- hodnoty a očekávání mladé generace v souvislosti s cestováním budou ovlivněny jejich dospíváním v globalizovaném světě; pro splnění těchto očekávání bude mimo jiné důležité, aby veškeré informace a objednávky služeb byly dostupné prostřednictvím nejnovějších komunikačních kanálů.

➤ **Udržitelný rozvoj, životní prostředí**

Uvědomování si významu ekologie nadále poroste. V cestovním ruchu to způsobí zvýšenou poptávku po destinacích, ve kterých bude hrát stále významnější roli příroda a populace.

Důsledky pro cestovní ruch:

- znečištění ovzduší a klimatické změny mohou významně ovlivnit destinace, jejichž přitažlivost je založena na přírodních krásách, a přímořská letoviska (již dnes se s problémy potýkají např. italské Benátky);
- dle některých výzkumů již klimatické změny ovlivnily cestovní ruch v Evropě – průměrné teploty na celém kontinentu stoupají, v severní části kontinentu se dešťové úhrny zvyšují, v jižních oblastech naopak srážek ubývá – důsledkem toho dochází ve Středomoří častěji k lesním požárům, turistická sezóna ve Skandinávii je naopak delší díky příznivějším teplotám;
- vzroste důležitost jednotlivých regionů v rámci destinace;
- politika destinačního managementu musí být zlepšována prostřednictvím kontinuálnějšího a důslednějšího plánování;
- preference destinací budou stále silněji spojovány s podporou místního obyvatelstva a jejich přívětivým postojem k rostoucímu počtu příjíždějících turistů;
- zvyšují se náklady na udržování „přírodních“ zdrojů pro cestovní ruch – tedy pláží, jezer, areálů pro zimní sporty atd.;
- vlády evropských zemí pravděpodobně přistoupí k zavedení ekologických daní, což zvýší ceny dopravy;

- vzhledem k rostoucí pozornosti ke stavu životního prostředí a potřebě chránit je roste zájem o zbylé „nezničené“ destinace;
- zvyšuje se poptávka po ekoturistice a cestovnímu ruchu zaměřeném na přírodní krásy, což se kvantitativně i kvalitativně odráží v nabídce v této oblasti;
- ekoturismus nesmí být zaměňován s udržitelným rozvojem cestovního ruchu.

➤ **Jistota a bezpečí**

Teroristické útoky, regionální války, znečištěné prostředí a další kritické situace se bohužel stanou součástí denního života a ovlivní tak zvýšenou potřebu jistoty a bezpečí. Zvyšující se bezpečnostní, zdravotní a imigrační obavy pravděpodobně povedou k větší kontrole cestování ze strany státu. Příslušné orgány by měly propracovat varovný a informační systém a plány krizového řízení spolu s programy obnovy.

Důsledky pro cestovní ruch:

- turisté se budou více vyhýbat destinacím, které jsou považovány za méně bezpečné;
- při výběru destinace bude hrát větší úlohu kvalita vody (jezera, bazény, ale i voda z vodovodní sítě);
- turisté budou mnohem rychleji reagovat v případě, že nabízený produkt nebude splňovat očekávané standardy;
- významně vzrostou náklady zaručující bezpečnost;
- průmysl cestovního ruchu bude pružněji a lépe reagovat a uspokojovat poptávku v krizových obdobích;
- image destinací bude pravděpodobně více ovlivněna bezpečnostními a zdravotními otázkami; počet turistů ze vzdálených trhů, kteří budou muset žádat o víza, patrně poroste;
- určité problémy mohou vzniknout i na vnitřním trhu Evropské unie – příkladem může být ochrana spotřebitele při přeshraničních nákupech služeb přes internet;
- nová směrnice o službách v EU pozmění dosavadní způsob fungování trhu, koncept „národních“ produktů bude stále irelevantnější, poskytovatelé služeb budou muset přijít s novými způsoby, jak si udržet zákazníky;
- poroste potřeba certifikace a klasifikace v mezinárodním cestovním ruchu.

➤ **Městský cestovní ruch**

V únoru 2005 byla publikována studie ETC a WTO (World Tourism Organization, Světové organizace cestovního ruchu) nazvaná Městský cestovní ruch a kultura, s podtitulem Evropská zkušenost. Studie pracovala s výsledky čtyř výzkumů zaměřených na tuto formu cestovního ruchu, které se lišily metodologií i zdrojem dat.

Přesto lze některé poznatky zobecnit:

- účastníky městského/kulturního cestovního ruchu (MCR/KCR) jsou častěji ženy, obvykle s vyšším vzděláním, odbornou nebo manažerskou pozicí a poměrně vysokými příjmy;
- MCR/KCR se věnují všechny věkové skupiny, nejvíce jsou zastoupeni lidé ve věku 20 až 30 let;
- účastníci nad 50 let obvykle navštěvují více kulturních atraktivit než jejich mladší kolegové;
- kultura bývá hlavním motivem pobytů ve městech, přestože relativně málo návštěvníků se považuje za kulturně zaměřené turisty;
- kulturní události bývají při návštěvách měst méně důležité než stálé památky;
- nejdůležitějším zdrojem informací bývají osobní doporučení od příbuzných nebo přátel, nicméně stále větší vliv získává internet;
- účastníci MCR/KCR často využívají leteckou dopravu, k ubytování obvykle volí hotely;
- nedávný pokles návštěvnosti evropských měst ze strany zahraničních turistů byl částečně kompenzován silnou domácí poptávkou;
- MCR/KCR představuje velmi perspektivní trh, největší nárůst poptávky je očekáván v Asii;
- poroste konkurence mezi jednotlivými evropskými městy a také mezi městy v Evropě, Asii a Severní a Jižní Americe;
- přestože této formě cestovního ruchu nadále dominují tradiční „kulturní metropole“, roste poptávka po menších destinacích a nových regionech;
- nárůst MCR/KCR přinese pozitivní ekonomický dopad; často se nicméně zapomíná na možné negativní důsledky – neúměrný nárůst počtu turistů může ohrozit rovnováhu mezi počtem návštěvníků a počtem obyvatel, což by se pravděpodobně negativně projevilo na pohostinnosti místní populace.

➤ **Kongresový a incentivní cestovní ruch**

Rob Davidson z University of Westminster, který dlouhodobě sleduje sektor kongresového a incentivního cestovního ruchu, vydává každoročně zprávu o aktuálním stavu odvětví a očekávaném vývoji.

Následující popis trendů čerpá mimo jiné z jeho studie z listopadu 2005:

- konference a zasedání nejrůznějších asociací a podobných uskupení (větší část kongresových akcí) čelí stagnujícímu až klesajícímu zájmu ze strany potenciálních účastníků – děje se tak zejména v důsledku silícího fenoménu nedostatku času („time poverty“); sektor se s tímto faktorem vyrovnává pořádáním menších konferencí, které probíhají v osobnější atmosféře a usnadňují navazování dlouhodobějších kontaktů; díky tomuto trendu jsou mezinárodní akce pořádány také v destinacích s menšími konferenčními kapacitami;

- i přes příznivý vývoj světové ekonomiky pokračuje tlak na snižování nákladů, zejména u kongresových akcí pořádaných soukromým sektorem – více než dříve je sledována výše výdajů a jejich efektivnost; nižší rozpočet se nejčastěji projeví ve zkrácení akcí, menším počtu účastníků, více času bývá vyhrazeno pro nakupování a další individuální aktivity, akce jsou stále častěji organizovány o víkendech (mimo pracovní dobu), upouští se od ubytování v luxusních hotelech, ušetřené peníze jsou investovány do jiných částí programu;
- klesá počet kongresových a incentivních akcí pořádaných ve vzdálenějších destinacích – důvodem jsou zejména zmíněné dva faktory, roste ovšem také počet lidí, kteří se během cestování letadlem necítí příjemně;
- incentivy jsou stále více chápány jako obchodní nástroj, zvýšený zájem je věnován návratnosti investic do těchto akcí;
- stále častěji jsou do programu incentiv začleňovány činnosti podporující rozvoj osobnosti, tvořivosti a mezilidských vztahů, vzdělávání a také adrenalinové aktivity;
- roste obliba lázeňských procedur v hotelových balneocentrech, stále více zadavatelů kongresů a incentiv vybírá pouze z hotelů takto vybavených;
- v posledních letech se objevily termíny „concentives“ (conventions + incentives) a „meetcentives“ (meetings + incentives), které vyjadřují trend propojování pracovních a motivačních cest – během odborného nebo pracovního setkání absolvují účastníci také školení na straně jedné a atraktivní program plný nevšedních zážitků na straně druhé (rozvoj tohoto typu setkání může urychlit rostoucí zájem daňových úřadů o incentivní akce coby výnosný zdroj odvodů);
- s účastníky incentiv častěji cestují jejich životní partneři;
- incentivy jsou více orientovány na střední a nižší management.

1.2 Nové preference a požadavky účastníků cestovního ruchu

Po několika letech stagnace, která byla primárně způsobena nepříznivými světovými událostmi, se mezinárodní cestovní ruch navrátil na trajektorii růstu. Lidé, kteří doposud vyhledávali tuzemské dovolené či dovolené v blízkých destinacích, nyní opět preferují cestování do vzdálenějších krajin – postupně tak dochází k obnovování rovnováhy v návštěvnosti blízkých a vzdálenějších míst.

Nové preference účastníků cestovního ruchu a výzvy pro nabídkovou stranu trhu:

- moderní společnost vyvíjí na člověka v každodenním životě stále větší tlak, spolu s tím roste význam odpočinku a volného času v životě lidí;
- stále více mladých lidí preferuje cestování spojené s aktivním odpočinkem (sportem) a zábavou (cestování na sportovní utkání a soutěže, fotbalové šampionáty apod.) – turistika s potěšením, pozitivní podíl na turistické reputaci hostitelské země;

- rostoucí obliba tzv. dobrodružného cestovního ruchu: zejména mladší generace občanů upřednostňuje individuálně organizované cesty (s batůžkem, na kole apod.), jejichž cílem jsou nová poznání doplněná adrenalinovými zážitky;
- rostoucí význam manažerských a jiných komerčních pobytů v lázních spojených se sportovní, kulturní a relaxační aktivitou;
- také senioři více cestují – zájmová skupina, která služeb hotelů a cestovních kanceláří využívá nejvíce; vyhledávají všechny typy zájezdů: poznávací i pobytové, tuzemské i zahraniční;
- „hledání kořenů“ – mnoho turistů v současnosti navštěvuje místa, kde žili jejich předci. Tento cestovní ruch je velmi důležitý pro řadu destinací (příkladem může být Irsko s 3,8 mil. obyvatel, které ročně navštíví téměř 7 mil. turistů).
- obliba [ekoturistiky](#) a [agroturistiky](#) – podle odhadu více než 50 % lidí pociťuje určitou spjatost s přírodou a svůj volný čas v ní tráví;
- populárním se stává čerpání dovolené po více částech – tedy de facto vyšší počet cest v rámci domácího i zahraničního cestovního ruchu, „hlavní“ dovolená je obvykle čerpána v letních měsících, „doplňková“ v měsících zimních;
- rostoucí obliba tzv. prodloužených víkendů – přetrvávající tendence u seniorů, postupně využívá také mladší generace občanů;
- množství volného času u většiny spotřebitelů roste, u vyšších příjmových skupin je ovšem trend přesně opačný;
- spotřebitelé mají stále více zkušeností s cestováním a tím i přesnější představu o svých potřebách a právech – více pozornosti tedy věnují kvalitě služeb, zejména ve vztahu k jejich cenám;
- zkušenosti turistů jsou stále kritičtější vůči všemu umělému a kladou důraz na autentičnost, zejména ve vztahu k emočním prožitkům;
- zvyšuje se zájem o „wellness“ produkty včetně lázeňských pobytů a fitness programů;
- zvyšuje se poptávka po dovolené mimo hlavní sezónu a s tím i poptávka po kulturních a zábavních akcích pořádaných v méně obvyklých termínech;
- stoupá zájem o zimní dovolené u moře;
- nadále vzrůstá zájem o vlastní zdraví – tento faktor sice nemění výrazněji objem poptávky, nepochybně ale ovlivňuje volbu destinace a chování lidí během dovolené;
- dovolená je stále více doplňována alternativními způsoby trávení času a utrácení peněz;
- společenské postavení není tak důležité jako dříve;
- chování ve volném čase se stává osobnějším, roste poptávka po menších ubytovacích jednotkách (menší rodinné hotely, farmy apod.);

- přibývá klientů, kteří si „šetří“ dovolenou „na později“, a potom odjedou na delší dobu (např. půl roku, rok) na „životní cestu“, která často zahrnuje hledání nebo překonávání sebe sama;
- posun ve vnímání života a životního stylu je spojen s poklesem poptávky po plně doprovázených zájezdech;
- stoupá poptávka po druhých domovech;
- s ubýváním kreativních podnětů v běžném životě se zvyšuje poptávka po tvořivých aktivitách během dovolených;
- někteří turisté se snaží zbavit nálepky „turista“ (což by mělo být zohledněno při přípravě marketingových aktivit);
- zvyšuje se zájem o dobrovolnické cesty, při kterých „turisté“ za stravu a ubytování pracují obvykle při nejrůznějších projektech pro potřebné a ohrožené;
- cestovní ruch je stimulován i určitou nespokojeností vlastní většiny lidí, spojenou s pocitem, že jinde se žije lépe; hledání „lepšího života“ bude ovšem stále méně uspokojivé, protože výjimečnost destinací je čím dál tím vzácnější.

Hlavní turistické aktivity lze shrnout následovně – rodiny s dětmi volí pobyty u vody a na plážích, senioři tuto možnost kombinují s poznávacími cestami, mladí lidé se pak vydávají za poznáním a dobrodružstvím.

1.3 Vývoj nabídky a poptávky na trhu cestovního ruchu

Současný vývoj poptávky na trhu cestovního ruchu odpovídá preferencím jeho účastníků, zákazníků cestovních kanceláří, dopravních společností a hostů ubytovacích a stravovacích zařízení, které jsou popsány v [podkapitole 1.2](#).

Chtějí-li subjekty působící na nabídkové straně trhu cestovního ruchu obstát v tvrdém konkurenčním boji, musí svou nabídku přizpůsobit současným zákaznickým požadavkům, což představuje vytvoření zcela nových produktů či odpovídající modifikaci produktů stávajících.

Vývoj na trhu cestovního ruchu lze shrnout do následujících bodů:

- spotřební chování je více heterogenní: jeden rok jednoduchá, další rok luxusní dovolená, jeden rok delší cesta, další rok kratší dovolená;
- preference jsou stále více roztržštěné, věrnost destinacím nadále slábne;
- cestování se stalo běžnou součástí života, a tak rozhodování na poslední chvíli (zvláště u krátkodobých cest) bude stále častější;
- roste poptávka po luxusních produktech a jejich nabídka se zvyšuje;
- zvyšuje se zájem o speciální produkty – „impulsivní nákupy“;
- roste poptávka po produktech „all-inclusive“ na straně jedné (klient se nemusí o nic starat) a po dovolené sestavené zákazníkem na straně druhé (klient si připravuje dovolenou sobě „na míru“) a cestovní kanceláře tyto produkty a možnosti ve stále větší míře zahrnují do své nabídky;

- přednost dostávají regiony, které nabízejí širokou, rozmanitou a vyváženou koncepci, nároky na destinační management neustále rostou;
- nadále roste konkurence mezi destinacemi a ubytovacími zařízeními;
- zkušenosti a rostoucí náročnost stimulují turisty k opakovaným návštěvám destinací, s nimiž byli spokojeni;
- největších zisků dosahují dodavatelé, kteří jsou schopni vytvořit zcela nové produkty a koncepty;
- návštěvníci rychleji reagují v případě, že nabízený produkt nesplňuje očekávané standardy;
- při výběru zájezdu zůstává i nadále na prvním místě cena, čehož si jsou cestovní kanceláře vědomy, a proto nabízí různá cenová zvýhodnění;
- zotavení dálkové přepravy – vyšší poptávka po letecké dopravě na zámořských linkách;
- změny v tradičních způsobech dopravy – ofenzivní nástup nízkonákladových leteckých společností;
- orientace na interní faktory konkurenceschopnosti jednotlivých destinací a produktů;
- preference vyšší kvality, zejména u zahraničních zájezdů – vyšší kvalita ubytování, letecké dopravy, cesty i do vzdálenějších destinací;
- orientace na lidský prvek – vzdělávání jako základní faktor růstu kvality služeb;
- v rámci aspektu kvality také rostoucí důraz na [ekologický přístup](#) (sílicí tlak veřejnosti);
- nástup informačních technologií a internetu – vyšší využitelnost při plánování, organizaci a objednávání cesty či zájezdu (možnost srovnání cen, podmínek ubytování, úrovně doplňkových služeb apod.);
- na významu postupně narůstá i prodej zájezdů ve velkých obchodních centrech (např. rakouské obchodní domy Billa či Hober již tyto služby poskytují) – mezi cestovní kanceláře se tak dostává prostředník;
- pružnější trh v oblasti zájezdů „last minute“.

1.4 Integrace principů trvale udržitelného rozvoje do cestovního ruchu

Z hlediska aplikace [principů trvalé udržitelnosti](#) na cestovní ruch a jeho produkty je třeba zajistit zejména [optimálnější rozložení účastníků](#) cestovního ruchu v čase a prostoru především v souvislosti s rozvržením placené dovolené a školních prázdnin. Optimálnější rozložení návštěvníků povede ke snížení tlaku na životní prostředí a příznivě ovlivní průmysl cestovního ruchu i místní ekonomiku.

Infrastruktura a aktivity cestovního ruchu by měly být plánovány tak, aby bylo zajištěno zachování přírodního dědictví, především jednotlivých ekosystémů a biodiverzity, a byla zajištěna ochrana ohrožených druhů živočichů a rostlin. Osoby zainteresované na rozvoji cestovního ruchu, zejména podnikatelé, by se měli podřídit

omezením, která plynou z provozování činnosti ve zvláště citlivých oblastech pouštních, polárních, pobřežních nebo vysokohorských, v tropických lesích nebo mokřadních oblastech, zvláště mají-li tato území předpoklady stát se přírodními rezervacemi nebo chráněnými oblastmi.

Pěší turistika a [ekoturistika](#) jsou považovány za aktivity, které obzvláště přispívají k obohacení a posílení postavení cestovního ruchu, ale pouze za předpokladu, že nenarušují přírodní dědictví a život místního obyvatelstva a nepřekračují únosnou míru zatížení oblasti.

1.5 Ekologicky šetrné přístupy v hotelnictví a stravovacích službách

Přestože intenzita a rozsah ochrany životního prostředí se liší v různých regionech a lokalitách případ od případu, je třeba si uvědomit, že je to úkol pro celou současnou i budoucí generaci. Lidé jsou si dnes stále více vědomi nutnosti plnění tohoto úkolu a v jejich preferencích, zejména spotřebitelských, se stále častěji objevuje aspekt environmentální ochrany. Především toto je důvodem faktu, že **čím dál tím větší množství podniků zavádí do svého provozu [ekologické principy](#), a to ať už v podobě jednoduchých ekologických směrnic nebo různých variant environmentálního řízení – tzv. „green managementu“**. Cílem by mělo být propojení ekologie, ekonomiky i lidského povědomí a vytvoření integrální součásti filozofie řízení podniku. Integrovaná ochrana životního prostředí je výsledkem podnikového a nadpodnikového managementu. Vyžaduje hodnocení výkonů z ekologického hlediska a rozšíření podnikové komunikace. Výsledky se pak projeví nejen ve zkvalitnění poskytovaných služeb, úsporách na nákladech a zvýšení firemní loajality zaměstnanců, ale také v loajalitě zákazníků, firemním image, získání silnější tržní pozice a vyšším zisku. A to vše právě díky konkurenční výhodě vytvořené prosazováním ekologických aspektů podnikem.

Tzv. hotelové a restaurační inženýrství je disciplína, která koordinuje a optimalizuje projekty konstrukcí zařízení poskytujících stravovací a ubytovací služby. Do Evropy přišla ze zámoří v 80. letech a spočívá v takovém nakládání s informacemi k realizaci výstavby, které má dopomoci k dosažení optimální skladby investic vyhovující globálním podmínkám, se kterými by se měla integrovat.

Do této doby ubytovací a stravovací zařízení podléhala tradičním názorům na výstavbu, tzn. s ohledem na prostorovou koncepci, nikoli však na vhodnost z hlediska organizace pracovních procesů a výroby, které jsou klíčové při poskytování ubytovacích a stravovacích služeb. V České republice je tomu tak více méně dodnes, a to zejména proto, že výstavbou i zahajováním provozu jsou často pověřováni odborníci na provoz bez předešlých zkušeností a znalostí předpokládaných vývojových trendů v poskytování těchto služeb.

Přehled o základních parametrech objemu kapacity promítnutých spolu s kvantitativními údaji do jednotlivých fází projektu, včetně jeho finančního zajištění a ekonomických předpokladů ke krytí finančních závazků, je získáván ze studií proveditelnosti a výhledové finanční a marketingové analýzy. Toto vše musí být

koncipováno tak, aby z dlouhodobého pohledu byla zabezpečena důležitost rolí v uspořádání vnitřních vztahů a procesů v poskytování ubytovacích a stravovacích služeb, a tak bylo dosaženo optimálních nákladových parametrů. Dnešní svět má turbulentní charakter, a proto hrají tyto parametry klíčovou úlohu při řízení stravovacího a ubytovacího zařízení a jeho soužití s lokalitou působení.

Základní podmínka spočívá v tom, že provozovatel musí převzít plnou odpovědnost právě za uspořádání vnitřních procesů a spolupracovat s architektem a interiérovým designérem, kteří jsou v podstatě zodpovědní za objemové parametry, estetický profil a dodržení právních předpisů včetně stavebního zákona. Po poznání vnitřních procesů lze dosáhnout estetického, přitažlivého a praktického interiéru jako celku.

Důležitá je optimalizace jednotlivých účelových prostor ve vztahu k objemu budovy. Týká se to pokojů, stravovacích prostor vnitřních i vnějších atd. Největší potřebu dostatečných prostorových kapacit mají provozní pracovníci pro uspokojení zvýšené návštěvnosti, což zatěžuje vlastní provoz i životní prostředí. Špatná a nevhodná koncepce pak trvale ztěžuje vlastní provoz a vytváří zbytečné náklady. Jedná se zde zejména o nevyužití kapacit a tím o současné zatížení energetické bilance, odpadového hospodářství, výrobních prostor a nevyužití všech dalších součástí podniku poskytujícího ubytovací a stravovací služby, což má silný negativní vliv na životní prostředí a ochranu přírodních zdrojů. Proto je nutné zpracovávat projekt již od počátku s ohledem na pozdější zavedení principů trvale udržitelného rozvoje do provozu.

Z těchto důvodů se v projektech řeší zejména problematika:

- počtu podlaží (náročnost na vertikální komunikaci – horizontální cesty jsou úspornější),
- vnitřního i vnějšího osvětlení řízeného senzory včetně maximálního využívání denního světla,
- řízeného zavlažování,
- zajištění bezpečnosti hostů i zaměstnanců v denním a nočním provozu,
- bezbariérových přístupů pro osoby, zavazadla i materiál,
- protipožárních opatření,
- hygieny, čistoty a čistitelnosti prostor s ohledem na všechny výše zmíněné aspekty ochrany životního prostředí,
- klimatizace a ventilace,
- individuálního ozvučení jednotlivých prostor,
- teplotního hospodaření (během i mimo topné sezóny),
- zavedení nových technologií do kuchyní k eliminaci tepla a páry,
- využití čerstvých surovin a výrobků tak, aby se snížily, příp. nevznikaly nároky na chlazení, mrazení či delší skladování,

- zakreslení kritických cest při pohybu a množství používaného materiálu, transportních prostředků, rozmístění a výškového umístění jednotlivých přístrojů a zařízení,
- zakreslení kritických cest při respektování vzdáleností a zachování požadované teploty při expedici a podávání pokrmů za podmínek zlepšení úklidových možností, snížení pracnosti zkrácením docházkových vzdáleností,
- zajištění bezpečnosti pokrmů, sledování celého potravního řetězce „od vidlí po vidličku“ (či „z pole na stůl“), dodržování norem a používání odpovídajících technologií,
- hospodaření s odpadem – jeho řízené snižování, třídění, možnosti recyklace, používání ekologicky šetrných výrobků a dokonalejší plánování spotřeby, respektování technologie odpadového hospodářství dané lokality atd.,
- zajišťování celé řady dalších procesů specifických pro dané ubytovací a stravovací zařízení.

Vzhledem k faktu, že se neustále rozšiřuje pohled na ekologické aspekty výstavby a provozu zařízení poskytujících ubytovací a stravovací služby v souladu s potřebami klientů je nezbytně nutné do projektů zahrnout aspekty:

- **čistého ovzduší z pohledu kuřáků a nekuřáků** – problematika výměny vzduchu zasluhuje v dnešní době stále větší pozornost, a to i proto, že s rostoucím zájmem o tzv. zdravý životní styl a rostoucí osvětou roste postupně počet nekuřáků, stejně jako roste i jejich nevraživost proti kuřákům. Nekuřácké pokoje a prostory (a naopak kuřácké pokoje a prostory) musí mít pevně vymezenou konstrukci v projektu tak, aby nedocházelo k vzájemnému narušení jejich charakteru. Kuřácké prostory by navíc měly být dobře větratelné;
- **snížené pohyblivosti klientů** – zde se nejedná zdaleka jen o vozíčkáře nebo seniory. Řada lidí v nižším i středním věku je vlivem nesprávného životního stylu či různých civilizačních chorob postižena sníženou pohybovou schopností. Nerespektování této skutečnosti berou tito jedinci jako diskriminaci. Přitom je dokázáno, že jejich počet kontinuálně narůstá. Tomu všemu by měla být uzpůsobena např. výška postelí, umístění bezpečnostních opatření v koupelnách (madla, protiskluzové podložky, variabilita pohyblivých i pevných sprch, výška vany atd.) a dále i zajištění plynulého bezporuchového chodu výtahů, vybudování bezbariérových vstupů atp.;
- **ochrany zdraví, života a majetku klientů a zaměstnanců** – toto je často diskutovaná oblast zájmu především pojišťoven, které často zakazují pobyt svých klientů v zařízeních poskytujících ubytovací a stravovací služby, které nejsou vybaveny kouřovými detektory, sprinklery na pokojích i ve veřejných prostorách, nemají vybudován plán únikových cest a evakuace atd. Rozvíjeny jsou také stále nové bezpečnostní systémy na kontrolu přístupu do prostor, které vyžadují enormní bezpečnost. Tyto biometrické systémy dokáží rozeznávat a zaznamenávat osoby podle otisku prstu či registrace oční sítnice. Z hlediska ochrany zdraví, života i bezpečnosti klientů a zaměstnanců musí být každý pohyb uvnitř budovy orientačně uspořádaný a snadno kontrolovatelný;

Budování nových ubytovacích jednotek lze částečně, popř. i úplně přizpůsobit požadavkům ochrany životního prostředí v mnoha směrech, včetně:

- použití místních tradičních stavebních materiálů a architektonických stylů;
- zachování životního prostředí divokých zvířat nebo vybudování nového, jestliže stavba ubytovací jednotky poškodí původní prostředí;
- citlivého projektu, který ladí s tvarem terénu a okolní krajinou;
- vhodné velikosti jednotky pro dané místo, i když ekonomické kalkulace si mohou vynutit jinou velikost;
- zajištění potřebných opatření, aby stavba jednotky neměla nepříznivý vliv na místní vodní zdroje odčerpáním příliš velké části jejich kapacity;

Jakmile je stavba dokončena, může se provést audit její šetrnosti k životnímu prostředí a řada dalších provozních opatření v této oblasti, např.:

- zavedení recyklačních systémů odpadových materiálů, včetně obalů, papíru, lahví a organického odpadu;
- používání recyklovaných materiálů všude, kde je to možné, například papírnického zboží;
- instalace zařízení šetřících vodu ve sprchách a na toaletách;
- výhradní používání úsporných žárovek (výbojek);
- další opatření šetřící energii, včetně tepelné izolace;
- používání nebělených a nebarvených tkanin;
- zavedení solárních systémů ohřevu vody;

Stojí za povšimnutí, že u mnoha z těchto opatření organizace získává výhodu snížených nákladů, což je snad nejlepší motivací pro jejich realizaci.

Kromě těchto opatření, která jsou v mnoha směrech reaktivní, obranná a provozního charakteru, existují také příležitosti k opatřením proaktivním, pozitivním a tržně zaměřeným. Jinými slovy lze **zavádět ekologické produkty**, které osloví zákazníky zajímající se o problémy životního prostředí.

K takovým produktům patří:

- nabídka ekologických hotelových pokojů, které jsou v každém směru šetrné k životnímu prostředí;
- nabídka organicky vyrobených potravin v restauraci;
- nabídka víkendových pobytových balíčků založených na ekologických námětech, např. zvyšování informovanosti o otázkách životního prostředí, nebo pobyty, při kterých se hosté mohou zúčastnit práce na místních projektech zachování životního prostředí;

Také samotný marketing může přispívat k ochraně životního prostředí, např. omezením používání automobilů pracovníky marketingových oddělení nebo ekologicky orientovanými radami zákazníků v katalogích hotelů.

Je důležité si uvědomit, že pokud hotely chtějí dosáhnout lepší trvalé udržitelnosti, musí myslet na širší okruh otázek než pouze na životní prostředí. Musí brát v úvahu rovněž lidi, ať jde o místní komunitu nebo vlastní personál. U místní komunity to znamená co nejvíce omezit hluk, který by mohl rušit obyvatele v okolí hotelu, např. pomocí stromů, plotů a protihlukových bariér nebo umístěním hotelového parkoviště mimo obydlenou oblast. Takový přístup se potom dá nazvat dobrým sousedským vztahem a může přinášet skutečné obchodní výhody. Přispěje i k minimalizaci odporu místních lidí, když se hotel v budoucnu měl rozšiřovat.

Mají-li hotely něčeho dosáhnout v oblasti ochrany životního prostředí, potřebují k tomu podporu svého personálu, který musí být patřičně vyškolený a pověřený patřičnými pravomocemi. Pohled z širšího hlediska trvalé udržitelnosti však přidává otázce pracovních sil ještě další rozměr. Trvale udržitelný hotel dokáže najít a udržet dobrý personál, což znamená dobré pracovní a platové podmínky a stejnou příležitost pro každého. Měl by také podporovat místní komunitu tím, že bude zaměstnávat místní obyvatele a nakupovat potřebné materiály od místních dodavatelů.

1.5.1 Hotelové a restaurační inženýrství v praxi

Hotel využitý na 40 % disponuje s dalšími 60 % pokojů na skladě. Kapacita vinárny, která je v provozu čtyři hodiny večer, zatěžuje vždy určitým způsobem energetickou bilanci celého dne. Podobně kapacita jiného střediska využívaná pravidelně na 50 % by měla být poloviční. Na tento špatný odhad se váže kapacita celého zázemí, výrobních středisek, odpadového hospodářství a všech součástí tohoto výrobního podniku, který svou velikostí a neoptimálním využitím zatěžuje objemově celé okolí. Zlepšené plánování vychází vstřícně o životní prostředí a ochraně přírodních zdrojů. Všechna opatření je třeba v projektu vyhodnocovat z pohledu následného efektivního zavádění „green managementu“ do provozní praxe.

Budova a její okolí

- Mnohapatlažní budova je nákladově náročná na vertikální komunikace. Za ideální stav je pokládána budova se sedmi nadzemními podlažími v uspořádání do tvaru písmene „H“ nebo „kříže“, která skýtá zkrácené horizontální cesty.
- Zajištění maximálního průniku primárního světla je v našem klimatickém pásmu energetickou výhodou.
- Vnější osvětlení budovy je řízeno senzory. Od 22. hodiny je vnější osvětlení sníženo na informačně-orientační (obdobně je to s osvětlením parkovacích ploch).
- Je potřebné znát objemy individuální a skupinové klientely k určení rozměrů vstupu a vstupního prostoru, samostatného vstupu pro hosty se zavazadly, velikosti a druhu vstupních dveří s ochranou tepla uvnitř budovy.

- Samostatným problémem je bezpečnostní zajištění zaměstnanců i hostů při nočním provozu.
- Bezbariérový přístup jak pro hosty tak i zaměstnance.

Vnitřní prostory budovy

- Na spotřebě elektrické energie se v hotelu podílí:
 - osvětlení 31 %,
 - kuchyně 16 %,
 - ventilace 19 %,
 - ostatní 34 %.
- Bezbariérové uspořádání komunikací je nezbytné k usnadnění pohybu lidí, zavazadel a materiálu.
- Velikost haly je určena strukturou klientely, objemem možného soustředění hostů a zavazadel při příjezdu a odjezdu.
- V projektu je třeba dbát na zásadu co nejvíce volného prostoru s minimálním počtem nosných prvků.
- Velikost recepčního pultu určuje množství individuálních účtů v průběhu dne a potřeba soustředění zaměstnanců k řízení ostatních služeb na počet hostů.
- Všechna obytná a výrobní střediska jsou situována na základním podlaží.
- Samostatně je třeba řešit večerní a úsporné noční osvětlení.
- Důležitá je snadná kontrola nad prostorami, viditelná bezpečnost pohybu, dostatečná šířka komunikací a viditelná protipožární bezpečnost.
- Zásadní je vyprojektovaná hygiena a čistota veřejně přístupných prostor s minimem kobercových ploch, stejně jako jejich snadná čistitelnost.
- Zvláštní pozornost je třeba věnovat klimatizaci a individuálnímu ozvučení veřejnosti přístupných prostor.
- Potřebná je i centralizace sociálních zařízení pro veřejnost na základním podlaží a to jak z pohledu zajištění čistoty, tak i lepší ochrany spotřeby vody, čistících prostředků apod.

Hotelový pokoj

- Všechny pokoje by měly mít individuální ovládání teploty v pokoji, jak pro zajištění pohody hosta, tak i z důvodu úspor ve výkyvech obsazenosti.
- Běžná denní spotřeba vody ve standardním hotelovém pokoji:
 - studená voda 21 l,
 - teplá voda 32 l,
 - splachování toalety 42 l,

- Rozložení běžné denní spotřeby elektrické energie v hotelovém pokoji :
 - osvětlení 9 % (za předpokladu standardního vybavení nízkoenergetickými zářivkami),
 - sušiče koupelnového prádla 27 %,
 - žehliče kalhot 3 %,
 - televize na pokoji 10 %,
 - minibar 51 %.
- Minibary v pokoji je vhodné nahradit nápojovými automaty na chodbě nebo vybavit pokoje minibary stejného vzhledu bez agregátu, který je nahrazen mrazicí deskou s účinností 24 hod., tedy vyměnitelnou při příští kontrole minibarů.
- Z důvodu bezpečnosti hosta a možnosti úrazu však není vhodné šetřit na osvětlení v koupelně.
- Je výhodné zavést centrální vypínání elektrického příkonu při odchodu z pokoje pomocí karty elektronického zámku.
- Doporučuje se umožnit vypínání pokojových světel včetně koupelny přímo od lůžka.
- Zároveň je dobré vyhnout se instalaci stropního osvětlení (pokud je to možné).
- Vhodné je namontovat minimální množství žárovek, a to s tím, že každá má určenou funkci a je individuálně ovládaná.
- Energii ušetří i čitelné označení pokojových dveří – tak, aby nad nimi nemusela být instalována žárovka.
- V průběhu dne je nutné primární osvětlení chodeb, pro večerní osvětlení potom senzor a omezené noční bezpečnostní osvětlení chodeb hotelové části.
- Hotelová koupelna požívá mimořádné pozornosti:
 - Instalaci individuálně ovládaných sušičů na koupelnové prádlo je třeba provést proto, aby se prádlo rychle usušilo a se souhlasem hosta nemuselo být denně měněno. Co host odhodí do vany nebo na zem, je měněno. Opatření má pozitivní dopad na opotřebování prádla, snížení praných objemů a tím pracích prostředků, které svou agresivitou zatěžují odpadní vodu.
 - Z důvodu dosažení úspor je potřebná instalace dávkovačů tekutého mýdla a šamponů.

Gastronomická část

Tento aspekt představuje největší prostor k uplatnění „inženýrských“ postupů.

- Důležité je, aby v celém gastronomickém provozu bylo odstraněno jakékoliv ruční dávkování čisticích a mycích prostředků, aby byla pravidelně řízena kontrola funkce dávkovačů a kontrolována spotřeba.
- Průměrné gastronomické středisko spotřebuje 2/3 elektrické energie ve výrobě a 1/3 v osvětlení a ventilaci.
- Sedm energetických oblastí včetně podílu spotřeby energie:
 - příprava kávy 4 %,
 - ventilace 8 %,
 - prádelna 15 %,
 - osvětlení 17 %,
 - chlazení 18 %,
 - mytí nádobí 18 %,
 - kuchyně 20 %.
- K zavedení správných postupů je potřebné vědět:
 - kolik hotelových hostů bude denně bydlet;
 - kolik hotelových hostů bude snídat;
 - kolik hotelových hostů bude obědvat;
 - kolik hotelových hostů bude večeřet;
 - jak se na denním režimu bude podílet vnější klientela;
 - bude se vyrábět x snídaní v x složení;
 - bude se vyrábět x obědů ve skladbě tří chodů;
 - bude se vyrábět x večeří ve skladbě jednoho chodu;
 - k zabezpečení produkce budou zapotřebí např. 3 pracovní pozice v kuchyni;
 - podle pracovních pozic se určí velikosti jednotlivých částí kuchyně a jejího zázemí;
 - kolik kilogramů materiálu se denně spotřebuje a v jakém složení;
 - z celkové výrobní kapacity se určí množství a druhy odpadu, potřeba a velikost skladových prostor chlazených, nechlazených apod.
 - z celkové výrobní kapacity se určí kolik kusů nádobí, skla, příborů se umyje a v jakých částech denního režimu, aby bylo možné určit kapacitu a velikost stroje.

- Zavedení a stanovení výrobního programu:
 - nová technologická zařízení dovolují eliminovat množství tepla a páry v kuchyni;
 - zásadně využívat indukční teplo, které minimálně otepluje prostředí;
 - maximálně využít čerstvé a denně dodávané suroviny a výrobky tak, aby nevznikaly nároky na chlazení nebo mrazení a skladování v zázemí;
 - důležité je stanovit ve výrobním programu podíl „konvence“ – tedy obecně nějakým způsobem předpřipravených výrobků, které nyní zaujímají velikostní poměr vlivu na životní prostředí u klasické kuchyně;
- Zakreslení kritických cest:
 - pohyb a množství užitého materiálu, použití transportních vozíků určí cesty, umístění jednotlivých zařízení, jejich uložení v příslušné výšce apod. Tyto práce v žádném případě nedělají kuchaři, kteří jsou ovlivněni dobrými nebo špatnými návyky, které příští kuchař nemusí respektovat;
 - minimalizace přepravní vzdálenosti do a z výrobního zázemí;
 - respektování zachování teploty expedovaných a podávaných pokrmů;
 - snížení pracnosti zkrácením docházkových vzdáleností, zlepšení podmínek úklidu, zvážení výhodnosti vysokotlakového mytí výrobních prostor;
 - obdobnou problematiku postupu je potřebné aplikovat u nápojového hospodářství, zvolením nových technologií výčepní techniky, pohybu obalů, snížení podílu živé práce apod.;

Food safety

Problematika bezpečnosti pokrmů, sledování potravinového řetězce od dodavatele surovin a materiálu přes výrobu, uchování a expedici pokrmů vyžaduje přesné technologické vazby s odpovídající technologií a stává se hitem dneška a nezbytností pro budoucnost. Je důležitou součástí inženýrského přístupu ke konstrukci procesů.

Nikoliv odpadové hospodářství, ale hospodaření s odpadem

- Naznačené plánování od velikosti porce, racionálního určení velikosti dílen a dispozičního řešení snižuje objem odpadu ve formě neefektivně vynaložené práce, snižuje hmotu odpadu, snižuje náklady, zlepšuje stav třídění odpadu – hlavně odpadu organického, o který bude stále menší zájem
- Dobrým plánováním dochází k lepšímu využití materiálu a tedy snížení jeho objemu, ke snížení ztrát skladováním apod.
- Samotná technologie odpadového hospodářství musí navazovat na systémy užívané v lokalitě.
- „Green management“ obsahuje ukládání olejů ke sběru a možnostem recyklace. Výtěžky putují ve prospěch charitativní činnosti apod.

Závěrem lze k této problematice říci, že systém environmentálního řízení podniku znamená systematický přístup k ochraně životního prostředí ve všech aspektech podnikání, jehož prostřednictvím podniky začleňují péči o životní prostředí do své podnikatelské strategie i běžného provozu. Tento přístup spočívá ve vytvoření, zavedení a udržování vhodně strukturovaného systému řízení podniku, který je součástí celkového systému řízení a týká se všech prvků pozitivního chování organizace k životnímu prostředí.

Výsledkem zavedení „green managementu“ do podniku je jednak příspěvek k trvalému ekonomickému růstu a prosperitě podniku a jednak postupné snižování negativních dopadů činností, výrobků nebo služeb na životní prostředí. Mezi dominantní přínosy fungujícího systému řízení za sledování principů trvale udržitelného rozvoje v podniku patří redukce provozních nákladů, úspory energií, surovin a dalších zdrojů, snížení rizika havárií v životním prostředí, za něž organizace nese odpovědnost, zvýšení podnikatelské důvěryhodnosti pro investory, peněžní ústavy, pojišťovny a veřejnou správu rozšíření možností v exportní oblasti a v oblasti státních zakázek a podpor podnikání, posílení vztahů s veřejností.

Aktivní přístup společnosti k ochraně životního prostředí, který je založen na dodržování stanovených systémových pravidel má výrazný preventivní účinek. Vlastní přijatá řešení, vytvořená na bázi logiky systému, daleko lépe respektují ekonomické souvislosti. Zároveň jsou tak vytvářeny i podmínky, které umožní českým podnikatelům v oblasti cestovního ruchu zvýšit svoji konkurenceschopnost v rámci EU.

1.5.2 Použití biopotravin ve stravovacích službách

Současně se vzrůstajícím zájmem populace, zejména vyspělých států světa, o ochranu přírody a ekologii roste i zájem lidí o zdravý životní styl zahrnující i stravování. Také otázkám nezávadnosti a původu potravin a potravinových surovin je věnována stále větší pozornost. Spotřebitelé, včetně těch, kteří využívají stravovací služby, chtějí záruku bezpečnosti potravin, často je zajímá i ekologičnost výroby potravin a potravních surovin a tento trend různým způsobem ovlivňuje stravovací politiku především v Evropě. Zájem o ekologický původ potravin a jejich surovin markantně vzrostl především po nedávných aférách vyvolaných např. nemocí šílených krav (BSE), protože ekologičtí producenti masokostní moučku (která je označována za původce nemoci) při krmení zvířat z principu nepoužívali. Zákazníci proto stále častěji požadují ve stravovacích službách biopotravinu, příp. pokrmy vyrobené z těchto ekologických potravinových surovin.

Biopotravina je potravinářský výrobek, který byl získán z bioproduktů a omezeného množství přísad vymezených technologickým postupem podle zvláštního předpisu a pod kontrolním režimem. Bioproduktem označujeme přímý zemědělský produkt (např. maso, mrkev, pšenici, ovoce atd.) pocházející ze systému hospodaření podléhajícímu zvláštnímu režimu ekologického zemědělství. Biopotravinou je potom příkladně „biochléb“ získaný z „biomouky“ a dalších povolených přísad. Všeobecně se většinou k biopotravinám vztahují výrazy jako

zdravější, chutnější, výživnější apod. Z odborného hlediska jsou toto však většinou názory polemické a někdy zavádějící a bude nutno je podrobit dalšímu zkoumání. Současné spotřebitelské trendy se ale zatím od nich odvíjejí, a proto při poskytování stravovacích služeb je potřeba je v rámci zvyšování konkurenceschopnosti respektovat.

Nicméně faktem zůstává, že **ekologická výroba biopotravin a bioproduktů je šetrná vůči životnímu prostředí** a jejich spotřeba tudíž podporuje environmentální ochranu. Ekologická výroba zemědělských produktů byla dříve chápána jako jedno z možných řešení pro kritizované problémy, zpočátku jen lokální a snadno rozpoznatelné, později ovšem globální a hůře identifikovatelné, které se týkaly oblastí jako kvalita produkce, ochrana prostředí, přírodní zdroje, energie, zdraví konzumentů atd. V současnosti prožívá rozmach a často se pojí i s agroturistikou jako jedním z okrajových, nicméně významných typů cestovního ruchu.

Ekologicky uvědomělý člověk chápe výživu, zdraví, duševní i fyzickou sílu a aktivitu, odolnost organismu a vztah k životnímu prostředí jako součást životního stylu. Technologické parametry kvality, které jsou ovlivněny podmínkami potravinářské výroby a také do jisté míry sensorické vlastnosti považují ekologicky orientovaní spotřebitelé za méně důležité. Větší význam kladou na nutriční, hygienický, zdravotní a ekologický aspekt kvality. Také stále větší pozornost je věnována otázkám spojeným s podmínkami chovu zvířat (tzv. „welfare zvířat“).

Proto i při výběru stravovacích služeb se zákazník řídí těmito preferencemi. Pro management stravovacího a ubytovacího zařízení, (má-li být úspěšný) je nezbytně nutné znát typovou skladbu zákazníků a podle ní uzpůsobit i nabízený sortiment. Největší poptávku po biopotravinách a produktech z nich vytvořených lze najít u lidí mladšího a středního věku, tj. zhruba mezi 25 – 40 lety, zejména vysokoškolského a vyššího středního vzdělání. U skupiny zákazníků v důchodovém věku se prozatím zájem o biopotraviny vyskytuje jen sporadicky.

Zařízení poskytující stravovací služby je de facto odběratelem bioprodukce a potravinových biosurovin či biopotravin určených pro další zpracování. Aby mohlo uspokojit své klienty z hlediska jejich poptávky po ekologických produktech či pokrmech z nich připravených a dále jim nabídnou další důkaz své environmentální iniciativy, je potřeba, aby toto zařízení znalo i podmínky výroby a prodeje, stejně jako osvědčování původu bioproduktů a biopotravin, jejich kontrolu a značení. Jedině potom totiž může splnit ekologické požadavky kladené zákazníkem na jím nabízené stravovací služby.

Výroba a prodej biopotravin

Výrobou biopotravin se mohou zabývat jen evidované osoby, které úmysl zahájení výroby nahlásí Ministerstvu zemědělství. To vede seznam výrobců biopotravin a zveřejňuje ho ve Věstníku Ministerstva zemědělství. Tato skutečnost platí i pro ekologické zemědělce, kteří současně s ekologickým zemědělstvím provozují zpracování biopotravin – tj. například na své ekofarmě provozují pekárnu, minimlékárnu, prodávají své „bioovoce“, „biozeleninu“.

Ohlašovací povinnost se samozřejmě vztahuje i na všechny osoby, které chtějí uvádět do oběhu biopotraviny či bioprodukty, aniž tyto vyrábějí. To znamená, že náležitosti oznámení se vztahují i na všechny velkoobchodníky a maloobchodníky, vývozce a dovozce potravin. Ministerstvo vede seznam i těchto subjektů.

Zpracování bioproduktů

Jakékoli zpracování bioproduktů musí šetrně a ekologicky navazovat na původní výrobu a zpracování. Hlavní zásady environmentálního zpracování spočívají v:

- energetické úspornosti,
- šetrném zacházení se zdroji (surovinou, vodou, vzduchem),
- omezování odpadů (včetně recyklace),
- vyloučení syntetických přídatných a pomocných látek,
- využívání šetrných postupů, které neničí přírodní charakter suroviny,
- minimalizaci znečišťování životního prostředí emisemi, odpadní vodou, tuhým i kapalným odpadem apod.).

Z tohoto důvodu je při ekologickém zpracování produktů např. zakázáno:

- ozařování a mikrovlnný ohřev,
- chemické zjemňování,
- uzení a nakládání za použití chemikálií,
- působení hormonů a přídatných enzymů,
- bělení,
- přidávání syntetických sladidel a aditiv.

Při skladování, dopravě, zpracování, balení, skladování a distribuci biopotravin musí být zajištěno jednoznačné oddělení od konvenčních surovin, přičemž dodržování tohoto požadavku musí být vždy kontrolováno a dokladované záznamy. Naprostou samozřejmostí je pak splnění všech hygienických a dalších obecně platných předpisů v oblasti skladování, výroby, ošetření atd.

Osvědčení původu biopotravin

Původ biopotravin osvědčuje kontrolní organizace (osoba) pověřená Ministerstvem zemědělství, a to tak, že na základě nepřetržitého procesu prováděných kontrol vydá ekologickému podnikateli, výrobcu biopotravin nebo obchodníkovi osvědčení o bioproduktu či biopotravině, jestliže splnil požadavky stanovené zákonem a prováděcím předpisem. Toto osvědčení vydává kontrolní organizace do 30 dnů od provedené kontroly, stejně jako odepření vydání osvědčení, které musí být písemné a odůvodněné. Na proces osvědčování se nevztahuje správní řád. Podnikatel může proti nevydání osvědčení kontrolní organizací vznést námitky do patnácti dnů následujících po uplynutí 30 dnů pro vydání osvědčení

či od doručení oznámení o zamítnutí vydání. Námitky se podávají u kontrolní organizace. Pokud stěžovatel nesouhlasí s vyřízením námitek, může podat stížnost k ministerstvu do 15 dnů od dodání výsledků námitek nebo do 15 dnů od uplynutí lhůty, ve které měla pověřená osoba o námitkách rozhodnout. Ministerstvo má na rozhodnutí opět třicetidenní lhůtu.

Označování bioproduktů a biopotravin

Problematiku označování bioproduktů a biopotravin upravuje **§ 23 – 25 novelizovaného Zákona č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství**, v platném znění. Vlastní označování těchto produktů je ošetřeno přiřazením slova „BIO“ k vlastnímu názvu potraviny a identifikační kód kontrolní organizace, která vydala osvědčení původu. Tam, kde je to možné, se může připojit i grafický znak „produkt ekologického zemědělství“ s logem BIO, tak jak je uveden v prováděcím předpise. V ČR je to znak tzv. „biozebrý“.

Logo českých biopotravin

Označení biopotravin v EU

Zákonem je zakázáno označovat rostlinné nebo živočišné potraviny, slovem „BIO“ nebo „EKO“ nebo grafickým znakem podle § 25 odst. 1 Zákona č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, nebo jakýmkoli údaji, které poukazují na ekologický, organický, přírodní způsob zemědělské výroby, pokud na ně nebylo vydáno osvědčení o původu bioproduktů kontrolní organizací.

Na výrobcích může však být kromě znaku „BIO“ umístěna i ochranná známka některého z registrovaných svazů ekologického zemědělství. Znamka svazu může pak nahradit i jméno konkrétního výrobce a být tedy i garancí pravosti produkce, protože tyto svazy akceptují nezávislou kontrolu KEZ, o.p.s. (Kontrola ekologického zemědělství), což je obecně prospěšná společnost, která je od 1. 4. 1999 pověřena Ministerstvem zemědělství výkonem kontroly ekologického zemědělství.

Na trhu jsou často nabízeny i tzv. pseudobiopotraviny. Jde o výrobky, které nesou často označení racionální, zdravá, přírodní, ekologická, kontrolovaná produkce. Obvykle však pocházejí z klasické výroby, při které bylo použito chemických látek apod. Importované biopotraviny jsou rovněž schvalovány certifikačním výborem a označovány českým logem BIO. Dovozce je povinen přihlásit produkty, které hodlá dovážet, certifikačnímu výboru, který navíc rozhodne o věrohodnosti původu dováženého zboží.

Biopotraviny se dále člení na ty, při jejichž výrobě bylo použito více jak 95 % hmotnosti nebo objemu bioproduktů, a na ty, při jejichž výrobě bylo použito méně než 95 % avšak alespoň 70 % hmotnosti nebo objemu bioproduktů. Takovou biopotravinu je výrobce navíc povinen označit také údaji o procentním objemu jednotlivých složek, které pochází z ekologické produkce. Všechny údaje nesmí být provedeny výrazněji v barvě, velikosti a typu písma, než jak to ukládá příslušný zákon.

V případě porušení povinností v oblasti označování může ministerstvo **uložit pokutu až do výše 1 000 000,- Kč**, v případě opakovaného porušování povinností až do výše dvojnásobku uvedené částky. Dále je Ministerstvo zemědělství oprávněno uložit i zvláštní opatření k zabránění klamání spotřebitele.

Spolehlivá značka – ekologicky šetrný výrobek

Evropská ekoznačka

Symbol, vztahující se k obalové problematice

2 Trvale udržitelný rozvoj

Jedním z velmi často používaných pojmů je trvale udržitelný rozvoj. Co se však pod tímto termínem skrývá, jaká je jeho historie a co nám přináší, o tom všem pojednává tato druhá kapitola.

2.1 Definice trvale udržitelného rozvoje

V roce 1987 Světová komise pro životní prostředí a rozvoj při OSN pod vedením norské ministerské předsedkyně Gro Harlem Brundtlandové vytvořila zprávu nazvanou „Naše společná budoucnost“. Ve zprávě navrhla, aby problematika ekologie a životního prostředí byla řešena ve zcela novém hospodářského rozměru, tzv. trvale udržitelným rozvojem, který by byl současně zárukou zachování života na Zemi. **Jde o takový rozvoj, který zachová fungování přírody a nezmenší biodiverzitu, neohrozí zájmy jiného národa ani příštích generací.**

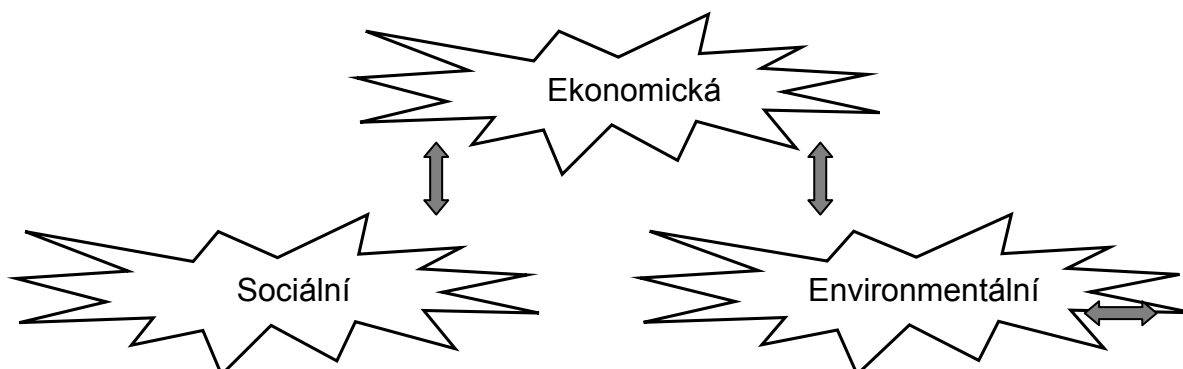
Trvale udržitelný rozvoj má mnoho definic, ale jako východisko jej stačí chápat v podobě harmonizace ekonomického a sociálního rozvoje a ochrany životního prostředí s cílem naplňovat aktuální společenské potřeby, aniž by současně byly ohrožovány potřeby budoucích generací. Myšlenka trvale udržitelného rozvoje je odpovědí na základní nesoulad, který se zdál být nepřekonatelný, totiž rozpor mezi hospodářským rozvojem určitého typu a ochranou životního prostředí.

Potřeba udržitelného rozvoje není vyvolána pouze environmentálními limity, ale také limity ekonomickými a sociálními, vyplývajícími ze zvyšujících se konkurenčních tlaků globální ekonomiky. Svědčí o tom i vývoj v Evropské unii (EU). Významným prvkem, který formuloval sociální a ekonomické priority EU, byl **Lisabonský summit** (březen 2000). Na summitu v Barceloně (březen 2002) byla tato koncepce doplněna o závěry předchozího summitu v Göteborgu (červen 2001), který přijal **Strategii udržitelného rozvoje** zaměřenou převážně environmentálním směrem. Lisabonský proces tak získal svou současnou podobu zdůrazňující potřeby rozvoje a vzájemné rovnováhy sociálního, ekonomického a environmentálního pilíře tak, aby jeden nebyl preferován před druhým. Česká republika přitom musí plnit své mezinárodní závazky vztahující se k udržitelnému rozvoji z pozice hospodářsky vyspělé země, tj. sdílet globální a regionální odpovědnost při respektování vlastních specifik a zájmů.

Jak naznačuje graf č. 1, udržitelný rozvoj sleduje tři roviny: ekonomickou, sociální a environmentální.

Graf 1 – Tři roviny trvale udržitelného rozvoje

Zdroj: Šimková, 2002

Náplní ekonomického rozměru je trvale udržitelný hospodářský rozvoj spojený s rostoucími příjmy obyvatel. Sociální rozměr obsahuje potřebu důstojného života a rozvoje lidské osobnosti, zdraví, vzdělávání, sociální spravedlivosti a soudržnosti. Environmentální složka zahrnuje znalosti a postoje týkající se přírody, krajiny, života a životního prostředí včetně dovedností v jejich ochraně. V posledních letech se k těmto třem složkám přidává i složka čtvrtá a tou je etika. Jde v ní jednak o chování lidí vůči sobě navzájem nejen v rámci zákonů, ale i nepsaných pravidel slušného chování, a dále o skutečnost, že současná generace nesmí svým jednáním ohrožit právo příštích generací uspokojovat své potřeby.

Trvale udržitelný rozvoj patří od doby jeho vzniku k pojmům obecně známým a postupně aplikovaným ve všech sférách lidského života, tedy i v cestovním ruchu. Uplatňování principů udržitelného rozvoje v tomto odvětví je oprávněné. Cestovní ruch je kromě nesporných přínosů i původcem aktivit a jevů negativně ovlivňujících tři zmíněné oblasti, které by ve své jednotě měly zabezpečit harmonický a vyvážený rozvoj celé lidské společnosti.

V [českých podmínkách](#) je termín přímo definován paragrafem 6 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, kde je tento pojem charakterizován následovně:

„Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.“

2.2 Cíle trvale udržitelného rozvoje

Je třeba dosáhnout čtyř cílů, za současné podmínky všech těchto cílů zároveň:

1. sociálního pokroku (který uznává potřeby všech),
2. účinné ochrany prostředí,
3. uvážlivého užívání přírodních zdrojů,
4. udržení vysoké a stabilní úrovně ekonomického růstu a zaměstnanosti.

Poslední ze zmiňovaných cílů je nazýván též „zdravým“, „trvale udržitelným“ nebo také „čistým“ hospodářským růstem. Takový růst, vyjádřený například růstem HDP, nemusí být nutně spojen s paralelním růstem čerpání zdrojů nebo produkce znečištění. Zkušenost z vyspělých zemí ukázala, že hospodářského růstu lze dosáhnout, aniž by se například zvyšovala spotřeba primárních energetických zdrojů. Při růstu zátěže stoupá i znečištění, ale jen do určité míry. Další růst prosperity naopak přináší pokles zátěže prostředí, protože jsou k dispozici prostředky na ochranná opatření nebo na čistší technologie. To v důsledku znamená, že vysoká úroveň prosperity nejenže neznamena hrozbu životnímu prostředí, ale naopak je podmínkou účinné ochrany životního prostředí a trvale udržitelného rozvoje.

Politika České republiky ve vztahu k trvale udržitelnému rozvoji je definována v dokumentu [Strategie udržitelného rozvoje ČR](#). Strategické a dílčí cíle a nástroje Strategie udržitelného rozvoje ČR jsou formulovány tak, aby co nejvíce omezovaly nerovnováhu ve vzájemných vztazích mezi ekonomickým, environmentálním a sociálním pilířem udržitelnosti. Směřují k zajištění co nejvyšší dosažitelné kvality života pro současnou generaci a k vytvoření předpokladů pro kvalitní život generací budoucích (s vědomím toho, že představy budoucích generací o kvalitě života mohou být oproti našim odlišné). K tomu směřují následující **strategické cíle**:

- udržet stabilitu ekonomiky a zajistit její odolnost vůči negativním vlivům;
- podporovat ekonomický rozvoj respektující kapacitu únosnosti životního prostředí a zajišťující udržitelné financování veřejných služeb (udržitelnou ekonomiku);
- rozvíjet a všestranně podporovat ekonomiku založenou na znalostech a dovednostech a zvyšovat konkurenceschopnost průmyslu, zemědělství a služeb;
- zajišťovat na území ČR dobrou kvalitu všech složek životního prostředí a fungování jejich základních vazeb a harmonické vztahy mezi ekosystémy, v nejvyšší ekonomicky a sociálně přijatelné míře uchovat přírodní bohatství ČR tak, aby mohlo být předáno příštím generacím, a zachovat a nesnižovat biologickou rozmanitost;
- systematicky podporovat recyklaci, včetně stavebních hmot (snižující exploataci krajiny a spotřebu importovaných surovin);
- minimalizovat střety zájmů mezi hospodářskými aktivitami a ochranou životního prostředí a kulturního dědictví, hmotného i nehmotného;

- zajišťovat ochranu neobnovitelných přírodních zdrojů (včetně zemědělského půdního fondu);
- zachovat strategickou potravinovou soběstačnost ČR;
- obhajovat a prosazovat národní zájmy ČR v rámci nejširších mezinárodních vztahů, významných mezinárodních organizací i v rámci bilaterálních vztahů s jednotlivými státy;
- dosáhnout splnění mezinárodních závazků ČR v oblasti udržitelného rozvoje;
- přispívat k řešení klíčových globálních problémů udržitelného rozvoje;
- udržet stabilní stav počtu obyvatel ČR a postupně zlepšovat jeho věkovou strukturu;
- trvale snižovat nezaměstnanost cestou ekonomicko-sociálního motivování lidí k zapojování se do pracovních aktivit;
- podporovat rozvoj lidských zdrojů a dosáhnout maximální sociální soudržnosti;
- zajistit stálý růst úrovně vzdělanosti ve společnosti, včetně vzdělanosti v kultuře, a tím zajišťovat konkurenceschopnost české společnosti;
- rozvíjet etické hodnoty v souladu s evropskými kulturními tradicemi;
- udržet vhodné formy rozmanitosti kultur, života venkova a aglomerací. Zajistit kulturní diverzitu a diverzitu životního stylu. Zajistit rovnoprávnost komunit, dosažitelnost služeb dle jejich rozdílných životních potřeb a priorit;
- zpřístupňovat kulturu všem lidem zejména s ohledem na to, že kultura je základní součástí společnosti založené na znalostech a jejím rozvojovým faktorem;
- podporovat udržitelný rozvoj obcí a regionů;
- podporovat rozvoj veřejných služeb a sociální infrastruktury;
- umožňovat účast veřejnosti na rozhodování a tvorbě strategií ve věcech týkajících se udržitelného rozvoje a vytvářet co nejširší konsenzus při přechodu k udržitelnému rozvoji;
- zabránit posilování možností lobbyistických a aktivistických skupin vydávat své partikulární zájmy za zájmy udržitelného rozvoje a takto odůvodněné je prosazovat proti zájmům celku;
- zvyšovat efektivnost výkonu a zlepšovat činnost veřejné správy v souladu s požadavky udržitelného rozvoje;
- přijímat opatření při zajišťování vnější a vnitřní bezpečnosti, která by odrážela požadavky ochrany před mezinárodními konflikty a měnícími se formami kriminality, včetně mezinárodního zločinu a terorismu.

2.3 Principy trvale udržitelného rozvoje

Základními východisky je jednak zachování demokratického politického systému zastupitelského typu a ekonomického systému na bázi tržní ekonomiky, jednak antropocentrický přístup, který se opírá o přesvědčení, že postavení člověka v rámci přírody je z mnoha důvodů výjimečné. Strategie se opírá o soubor principů, z nichž nejvýznamnější je princip úcty k lidskému životu (etický princip), přírodě a civilizačním a kulturním hodnotám.

Dalšími významnými principy jsou:

- **Princip generační odpovědnosti** za zachování a předání základních přírodních, kulturních a civilizačních hodnot.
- **Princip sociální solidarity** vycházející z přesvědčení, že společnost je povinna se přiměřeným způsobem postarat o své občany, kteří se dostali do obtížné situace.
- Podle **principu sociální soudržnosti** musí společnost cíleně snižovat počet sociálně marginalizovaných jednotlivců a skupin.
- Na základě **principu rovných příležitostí** jednotlivců a skupin by všem subjektům měly být stanoveny stejné podmínky všude, kde je to možné.
- V souladu s **principem pozitivní ekonomické stimulace** by ekonomické prostředí mělo stimulovat subjekty k žádoucím aktivitám.
- **Princip přiměřenosti nákladů** stanoví, že vynaložené náklady na opatření by vždy měly vyvolat optimální účinek.
- **Princip integrace** stanoví, že aktivity v každém pilíři musí přihlížet k dopadům do pilířů ostatních s cílem nalézt jejich vzájemnou rovnováhu.
- **Princip předběžné opatrnosti** stanoví, že opatrnost je nutno zachovávat i v případech, kdy není jistota, že k nežádoucímu jevu dojde.
- **Princip prevence** se opírá o zkušenost, že prevence je obecně schůdnější a finančně méně náročná než náprava.
- Podle **principu synergického účinku** by v případě variantních řešení měla být preferována taková, která vyvolají příznivé přímé či vedlejší efekty ve všech strategických rozměrech.
- Podle **principu subsidiarity** je problémy nutno řešit na co nejnižší možné úrovni.
- **Princip kultivace veřejného prostoru** vyžaduje otevírání procesu formování a realizace strategie udržitelného rozvoje subjektům odborné a občanské veřejnosti.
- **Princip partnerství** stanoví, že vztahy mezi environmentálními, ekonomickými a sociálními subjekty musí být založeny na bázi partnerství, nikoliv na bázi rivality.
- Podle **principu otevřenosti a transparence** musí být rozhodovací procesy demokraticky otevřené a kontrolovatelné veřejností.

- **Princip exaktnosti**, tj. definování vědecky podložených, měřitelných a kontrolovatelných koncepčních úkolů a opatření, který je naplňován opatřeními krátkodobého, střednědobého nebo dlouhodobého charakteru.
- **Princip uváženého přijímání ekologických závazků**, podle něhož nelze přijímat ekologické závazky bez zodpovědného ocenění jejich dopadu.
- **Princip ekosystémového přístupu**, tedy komplexní, strukturální a funkční přístup k životnímu prostředí.
- Podle **principu „znečišťovatel a spotřebitel platí“** každý, kdo svou činností nepříznivě ovlivňuje životní prostředí, odpovídá za škody na životním prostředí způsobené.
- **Princip minimalizace znečištění (rizika)** u zdroje vychází ze zkušenosti, že minimalizace znečištění či rizika přímo u jeho zdroje je obvykle technicky i ekonomicky schůdnější.
- Na základě **principu substituce** by tam, kde je to technicky možné a ekonomicky schůdné, měly být výrobky a činnosti škodící složkám životního prostředí nahrazovány výrobky a činnostmi škodícími méně či vůbec.
- **Princip minimalizace materiálových a energetických vstupů** stanoví, že výrobky a služby by měly být všude, kde je to technicky možné a ekonomicky schůdné, zajišťovány při co nejmenších nárocích na materiály a energie.
- **Princip preferování obnovitelných zdrojů** před neobnovitelnými vyžaduje, aby všude, kde je to technicky a ekonomicky schůdné, byly materiální a energetické potřeby saturovány pomocí obnovitelných zdrojů.
- **Princip nepřekračování environmentálních limitů** ekonomického rozvoje a oddělení ekonomického růstu od negativních dopadů na životní prostředí (decoupling).
- **Princip prevence vzniku odpadů** a jejich recyklace (využívání druhotných surovin).
- **Princip postupného preferování intenzivního rozvoje** společnosti před rozvojem extenzivním.
- **Princip udržení života na venkově.**
- **Princip obnovy a údržby kulturní krajiny.**
- **Princip komplexního řešení** zabezpečení souladu přírodních, civilizačních a kulturních hodnot v území nástroji územního plánování a koordinace činností v území.

Kromě těchto principů a základních východisek vychází Strategie rovněž z [mezinárodních závazků](#), kterými je Česká republika vázána tím, že přistoupila k řadě programových dokumentů udržitelného rozvoje, především k závěrům konferencí OSN z Ria a Johannesburgu a k Miléniovým rozvojovým cílům OSN, rovněž tak k závěrům jednání Komise OSN pro udržitelný rozvoj z roku 2003, které obsahují Mezinárodní víceletý program činnosti Komise s časovým horizontem do roku 2017.

Východiska pro Strategii představuje též prohlášení ministrů OECD k udržitelnému rozvoji z roku 2001 a dlouhodobý program OECD v oblasti udržitelného rozvoje a Strategie udržitelného rozvoje Evropských společenství z roku 2001.

2.4 Přínosy a rizika cestovního ruchu pro trvale udržitelný rozvoj regionu

Plány regionálního rozvoje jsou často spojeny s cestovním ruchem, který patří k významným prvkům ekonomického rozvoje dané lokality. Vždyť kulturní dědictví a přírodní zdroje, vytvářející hlavní hodnoty cestovního ruchu, existují a jsou nám všem k dispozici. Tato úvaha však naráží na jeden důležitý problém. Kulturní a přírodní dědictví jsou historicky daná a škody na nich způsobené jsou zpravidla nevratné. Navíc společenská hodnota životního prostředí spolu s jeho život podporujícími funkcemi převažuje nad hodnotou prostředí jako pouhého ekonomického aktiva cestovního ruchu. Z tohoto důvodu je nezbytné přistupovat k cestovnímu ruchu v širších souvislostech – v kontextu trvale udržitelného rozvoje.

Udržitelný rozvoj však představuje pro cestovní ruch velmi složitou otázku. Týká se daleko širšího okruhu aspektů, než jen dopadů na ekosystémy a vytváření skládek odpadu, což už samo o sobě představuje obrovský problém. Patří sem i **morální a společenský kontext, jako je ekonomická a sociální spravedlnost, přístup k informacím, demokracie v rozhodovacích procesech** atd. Z hlediska aspektů udržitelného rozvoje tak cestovní ruch znamená pro každou lokalitu příležitost, ale zároveň i ohrožení. Příležitosti a ohrožení se projevují ve sféře ekonomické, sociální i environmentální. Příležitosti znamenají pro lokalitu určité šance, kterých lze využít, ohrožení naopak představují problémy, jichž je třeba se vyvarovat. Na druhé straně mohou být pro danou lokalitu výzvou či podnětem k řešení, právě pomocí provozování udržitelných forem turismu (viz tabulka č.1).

Tabulka 1 - Příležitosti a ohrožení cestovního ruchu v podobě ekonomických, sociálních a environmentálních dopadů

EKONOMICKÉ DOPADY

Příležitosti (šance)	Ohrožení (výzvy a podněty)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vytváření pracovních příležitostí ▪ Příliv zahraničního kapitálu ▪ Rozvoj mezinárodních vztahů ▪ Vytváření místního bohatství ▪ Daňové výnosy ▪ Diverzifikace místní ekonomiky ▪ Přispění k rozvoji místní infrastruktury ▪ Přispění k produkci místních výrobků a služeb 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nestabilní poptávka ▪ Sezónnost produktů cestovního ruchu ▪ Obtížnost získání finančních zdrojů na rozvoj cestovního ruchu, zejména v okrajových oblastech regionů ▪ Problémy ve vztazích mezi cestovním ruchem a jinými místními odvětvími ▪ Existence „šedé“ a „černé“ ekonomiky ▪ Postoj veřejnosti k cestovnímu ruchu, který chápe jako neúčinné ekonomické odvětví

SOCIÁLNÍ DOPADY

Příležitosti (šance)	Ohrožení (výzvy a podněty)
<ul style="list-style-type: none">▪ Odpočinek a regenerace rekreantů▪ Získání nových zkušeností▪ Zlepšení kvality života v místě rozšířením výběru a dodávek místních služeb▪ Rozšíření sociálních a kulturních kontaktů	<ul style="list-style-type: none">▪ Škody na podpůrné infrastruktuře▪ Zvýšení kriminality▪ Zvýšení nákladů na služby▪ Sociokulturní změny

ENVIRONMENTÁLNÍ DOPADY

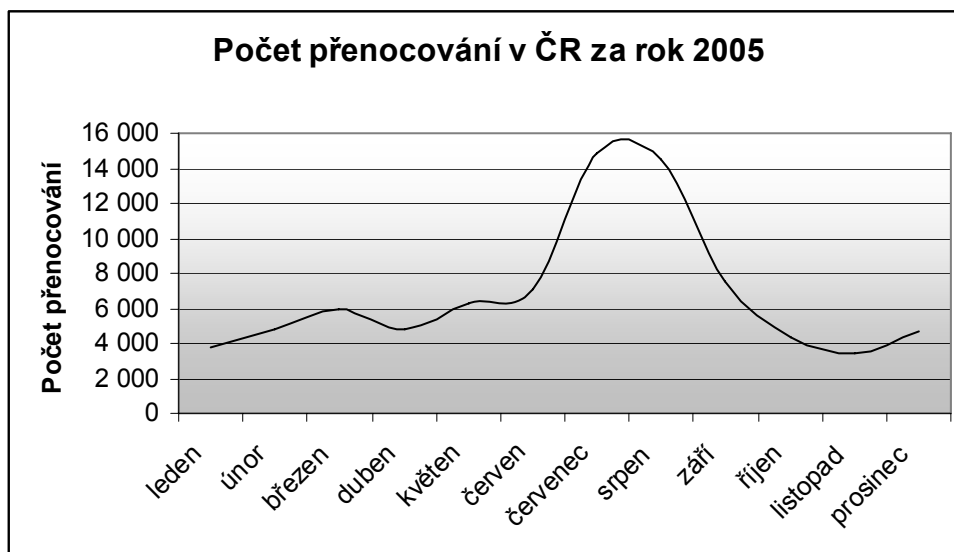
Příležitosti (šance)	Ohrožení (výzvy a podněty)
<ul style="list-style-type: none">▪ Lepší využití umělého prostředí▪ Podpora investic do kvality vody▪ Ochrana přírodního a kulturního dědictví▪ Environmentální gramotnost	<ul style="list-style-type: none">▪ Dopravní zátěž▪ Znečištění prostředí a hluk▪ Spotřeba energie▪ Produkce odpadů▪ Nedostatečné vědomí veřejnosti o jejich odpovědnosti v místním cest. ruchu

Zdroj: Šimková, 2004

2.5 Řízení optimálního rozložení návštěvníků

Základním rysem cestovního ruchu je skutečnost, že počty návštěvníků jsou ovlivněny ročním obdobím. Proto dochází v určitých ročních obdobích k přetížení kapacit ubytovacích zařízení a v jiných ročních obdobích naopak k jejich nevytíženosti. Příkladem mohou být letní letoviska a kempy nebo zimní lyžařská střediska, ve kterých dochází k přílivu a odlivu zákazníků v závislosti podle charakteru počasí. Přes tyto skutečnosti, které člověk ovlivnit nemůže, existují možnosti, jak přitáhnout zákazníky v obdobích, kdy jsou ubytovací kapacity nevyužité. Může jít o snížení cen, speciální nabídky, různé kulturní události a další možnosti, které přimějí turisty, aby se rozhodli pro návštěvu dané oblasti.

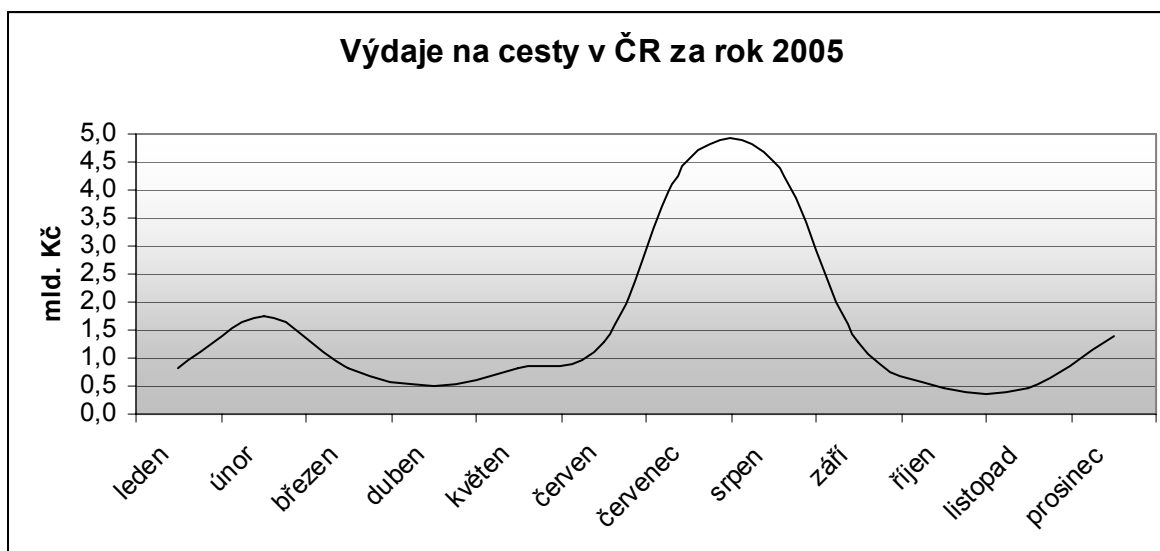
Graf 2 – Počet přenocování v ČR za rok 2005

Zdroj: [ČSÚ](#)

Z výše uvedeného grafu je jasně patrné, že co se týče počtu přenocování v ČR, jasně dominuje období letních prázdnin, a to s přibližně trojnásobně vyšším počtem přenocování než ve zbytku roku. Z ostatních měsíců stojí za zmínku pouze období vánoc a zejména Nového roku, kdy bývají kapacity ubytovacích zařízení téměř vyčerpány. Jedná se však o velmi krátké údobí, obvykle v rozmezí několika málo dnů.

Graf 3 – Výdaje na cesty v ČR za rok 2005

Zdroj: [ČSÚ](#)

Křivka hodnoty výdajů na cesty v ČR za období roku 2005 téměř přesně kopíruje počet přenocování. Za nejslabší údobí jsou považovány měsíce duben, květen a listopad, kdy turisté omezují své cesty a připravují se spíše na čas zimních a letních prázdnin. Stejně tak je toto období i nejvhodnějším pro veškeré úpravy a opravy ubytovacích zařízení a jejich přípravu na přicházející období nárůstu turistů.

Za zmínku stojí i měsíce únor a březen, kdy jsou výdaje a počty přenocování tvořeny zejména díky návštěvnosti zimních středisek, nicméně tyto hodnoty jsou velmi citlivé na vývoj počasí. Výše uvedené grafy jsou ovlivněny nejen ročním obdobím, ale také rozvržením dovolené a školních prázdnin, které mají na tyto křivky výrazný dopad. Této problematice je věnována následující kapitola.

2.5.1 Rozvržení placené dovolené a školních prázdnin

Na základě Zákoníku práce, č. 65/1965 Sb., v platném znění, činí základní výměra placené dovolené 4 týdny, pro pedagogické a akademické pracovníky 8 týdnů. Mimo to mohou podnikatelé svým zaměstnancům zvýšit základní výměru dovolené a zaměstnanci pracující pod zemí při těžbě nerostů nebo při ražení tunelů a štol, a zaměstnanci, kteří po celý kalendářní rok konají práce zvláště obtížné nebo zdraví škodlivé, mají nárok na dodatkovou dovolenou v délce jednoho týdne.

Kdy si zaměstnanci dovolenou vyberou, závisí obvykle na nich samotných, jejich výběr je nejčastěji ovlivněn ročním obdobím a pak i skutečností, mají-li děti či ne. V případě rodin s dětmi si rodiče budou vybírat dovolenou zejména v době školních prázdnin.

Např. ve školním roce 2006/07 se jedná o tyto dny:

- Podzimní prázdniny připadnou na čtvrtek 26. října a pátek 27. října 2006.
- Vánoční prázdniny budou zahájeny v sobotu 23. prosince 2006 a skončí v úterý 2. ledna 2007. Vyučování začne ve středu 3. ledna 2007.
- Vyučování bude v prvním pololetí ukončeno ve středu 31. ledna 2007. Jednodenní pololetní prázdniny připadnou na pátek 2. února 2007.
- Jarní prázdniny v délce jednoho týdne jsou podle sídla školy stanoveny dle následující tabulky č.2
- Velikonoční prázdniny připadnou na čtvrtek 5. dubna a pátek 6. dubna 2007.
- Období školního vyučování ve druhém pololetí bude ukončeno v pátek 29. června 2007.
- Hlavní prázdniny budou trvat od pondělí 2. července do pátku 31. srpna 2007.

Tabulka 2 – Jarní prázdniny ve školním roce 2006/07

Termín	Okresy, obvody hl. města
5.2. – 11.2.2007	Benešov, Beroun, Rokycany, České Budějovice, Český Krumlov, Klatovy, Trutnov, Pardubice, Chrudim, Svitavy a Ústí nad Orlicí, Ostrava-město
12.2. – 18.2.2007	Praha 1 až 5, Blansko, Brno-město, Brno-venkov, Břeclav, Hodonín, Vyškov a Znojmo, Domažlice, Tachov, Louny, Prostějov, Karviná
19.2. – 25.2.2007	Praha 6 až 10, Cheb, Karlovy Vary a Sokolov, Nymburk, Jindřichův Hradec, Litoměřice, Děčín, Přerov, Frýdek-Místek
26.2. – 4.3.2007	Kroměříž, Uherské Hradiště, Vsetín a Zlín, Praha-východ, Praha-západ, Mělník, Rakovník, Plzeň-město, Plzeň-sever, Plzeň-jih, Hradec Králové, Teplice, Nový Jičín
5.3. – 11.3.2007	Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Liberec a Semily, Havlíčkův Brod, Jihlava, Pelhřimov, Třebíč a Žďár nad Sázavou, Kladno, Kolín, Kutná Hora, Písek, Náchod, Bruntál
12.3. – 18.3.2007	Mladá Boleslav, Příbram, Tábor, Prachatice, Strakonice, Ústí nad Labem, Chomutov, Most, Jičín, Rychnov nad Kněžnou, Olomouc, Šumperk, Opava, Jeseník

Zdroj: [Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy](#)

Až na období zimních, letních a vánočních prázdnin se jedná o jeden až dva dny volna. Navíc se k těmto dnům připočítávají dny státních a jiných svátků, které znamenají volno nejen pro studenty, ale i pro zaměstnance.

Konkrétně lze uvést:

• **Státní svátky:**

1. leden – Den obnovy samostatného českého státu,
8. květen – Den osvobození,
5. červenec – Den slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje,
6. červenec – Den upálení Mistra Jana Husa,
28. září – Den české státnosti,
28. říjen – Den vzniku samostatného československého státu,
17. listopad – Den boje za svobodu a demokracii.

• **Ostatní svátky:**

1. leden – Nový rok,
9. dubna (např. pro rok 2007) Velikonoční pondělí – pondělí po prvním jarním úplňku,
1. květen – Svátek práce,
24. prosinec – Štědrý den,
25. prosinec – 1. svátek vánoční,
26. prosinec – 2. svátek vánoční.

V souhrnném počtu se jedná o třináct dnů volna a minimálně čtyř týdnů placené dovolené. Krom doby letních a zimních prázdnin se otevírají podnikatelské možnosti zejména pro víkendové pobyty, zvláště když některý ze svátků připadá na pátek či pondělí. Pro plánování podnikatelských činností v oblasti turistického ruchu jsou informace o státních svátcích a školních prázdninách důležité, stejně jako statistické informace týkající se turistických aktivit v těchto dnech a obdobích z minulých let, získané buď za podpory různých agentur nebo vlastní evidencí.

2.5.2 Podpora cestovního ruchu v regionech

Zahraniční i tuzemští turisté si z České republiky vybírají pouze některé oblasti. Tradičně nejsilnějším turistickým lákadlem je hlavní město Praha se svým více než třicetiprocentním podílem na návštěvnosti celé republiky, dalšími nejnavštěvovanějšími destinacemi jsou západočeské lázně, Krkonoše a Jizerské hory či příhraniční oblasti jižních Čech. Z velkých měst je to především veletržní Brno. Poměrně nepříznivým faktorem je koncentrace cestovního ruchu v letní sezóně. Vývoj domácí návštěvnosti je obdobný charakteru zahraniční návštěvnosti, tzn. domácí návštěvnost je koncentrována do turisticky nejatraktivnějších míst a oblastí (hory, města, lázně), s větším důrazem „služebního a obchodního“ cestovního ruchu ve městech.

Tabulka 3 – Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních – počet příjezdů za rok 2005

Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních (za rok 2005)	
Destinace	Počet příjezdů
ČR celkem	12 361 793
Hlavní město Praha	4 108 565
Středočeský kraj	770 670
Jihočeský kraj	1 023 289
Plzeňský kraj	469 280
Karlovarský kraj	589 838
Ústecký kraj	385 056
Liberecký kraj	768 061
Královéhradecký kraj	972 391
Pardubický kraj	329 395
Vysočina	389 135
Jihomoravský kraj	1 056 307
Zlínský kraj	488 766
Olomoucký kraj	414 910
Moravskoslezský kraj	596 130

Zdroj: [ČSÚ](#)

Tabulka ukazuje, které kraje jsou v současné době pro turisty přitažlivé a jaký je počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních v jednotlivých krajích za období roku 2005.

Cestovní ruch je důležitý především z hlediska přísunu devizových prostředků do rozpočtu, příjmu státního i místních rozpočtů či zdrojů nových pracovních míst. Souvisí se zlepšením infrastruktury a možností využití kulturního i přírodního potenciálu regionů. Z těchto a dalších důvodů je podpora cestovního ruchu řešena na všech úrovních státní správy a místní samosprávy. Organizace působící na trhu cestovního ruchu mohou získat podporu buď ze zdrojů Evropské unie nebo ze státních, krajských a místních rozpočtů.

Jedním ze zásadních poskytovatelů podpory nejen cestovního ruchu je Evropská unie a její strukturální fondy. Pro podporu cestovního ruchu je důležitý zejména **Společný regionální operační program (SROP)**, který je souhrnným dokumentem zahrnujícím rozvojové priority sedmi regionů soudržnosti (celé území České republiky s výjimkou hl. města Prahy), které mohou být v období 2004 – 2006 podporovány ze strukturálních fondů EU v rámci Cíle 1.

Důraz je v rámci SROP kladen na podporu vyváženého a udržitelného ekonomického rozvoje regionů, který bude vycházet z iniciativ veřejného, neziskového a soukromého sektoru. Program je založen na eliminaci faktorů, které překážejí rozvoji potenciálu regionu a na využití výhod, které poskytují příležitosti pro ekonomický růst.

SROP podporuje především aktivity, jejichž realizace spadá z hlediska platné české legislativy do působnosti obcí nebo krajů. Tím se tento program odlišuje od zbývajících operačních programů, které se zaměřují na realizaci opatření, jež jsou z hlediska české legislativy převážně v působnosti státu.

Cílem SROP je především dosažení trvalého hospodářského růstu i růstu kvality života obyvatel regionů prostřednictvím nových ekonomických aktivit s důrazem na tvorbu pracovních míst v regionálním i místním měřítku, zlepšení kvality infrastruktury a životního prostředí, všeobecný rozvoj lidských zdrojů a prohlubování sociální integrace.

SROP je věnován těmto oblastem a prioritám:

Tabulka 4 – Priority SROP

	Název priority, opatření , podopatření	Podpora EU v mil. EUR
Priorita 1	Regionální podpora podnikání	45
Priorita 2	Regionální rozvoj infrastruktury	349
Priorita 3	Rozvoj lidských zdrojů v regionech	92
Priorita 4	Rozvoj cestovního ruchu	216
Opatření 4.1.	Rozvoj služeb cestovního ruchu	36
Podopatření 4.1.1	Podpora nadregionálních služeb cestovního ruchu	18
Podopatření 4.1.2	Podpora regionálních a místních služeb cestovního ruchu	18
Opatření 4.2	Rozvoj infrastruktury pro cestovní ruch	72
Podopatření 4.2.1	Podpora nadregionální infrastruktury CR	36
Podopatření 4.2.2	Podpora regionální a místní infrastruktury CR	36
Priorita 5	Technická pomoc	12
SROP CELKEM		454

Zdroj: Strukturální fondy EU

Na programové dokumenty zpracované na národní úrovni navazují zejména dokumenty na úrovni krajů, resp. měst a obcí, případně různým způsobem vytvářených sdružení obcí (euroregiony, mikroregiony).

Rozvoj cestovního ruchu v ČR vyžaduje vedle budování kvalitní infrastruktury a nabídky produktů současně i vytváření podmínek pro přípravu a výchovu kvalifikované pracovní síly, která by tomuto odvětví zaručila trvale konkurenceschopnou nabídku služeb pro dosažení výkonů srovnatelných s okolními státy. Vzdělávání pracovníků je klíčovým prvkem a nástrojem rozvoje lidských zdrojů. Jeho účelem je zvyšování životní úrovně prostřednictvím zlepšení příležitostí pro zaměstnávání pracovníků na trhu.

Operační program Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ) umožňuje čerpání prostředků z Evropského sociálního fondu (ESF) v České republice. ESF je finančním nástrojem při realizování Evropské strategie zaměstnanosti. Orgánem zodpovědným za řízení pomoci z ESF je v ČR Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV).

Projekty vzdělávání pracovníků v cestovním ruchu připravuje [Ministerstvo pro místní rozvoj](#) (Odbor koncepce a mezinárodní spolupráce v cestovním ruchu) a vychází při tom z „Opatření 4.2 Operační program Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ). Specifické vzdělávání“. Toto opatření podporuje specifické aktivity vybraných sektorů průmyslu, podnikání, služeb a cestovního ruchu vzhledem k jejich potenciálu růstu, vyjádřenému i absorpční schopností těchto sektorů pro zaměstnanost.

Celková hodnota podpory na období 2005 – 2008 činí 260 mil. Kč, z toho podpora Evropského společenství v rámci Evropského sociálního fondu představuje 75 % prostředků, zbytek pochází ze státního rozpočtu.

V současné době byly schváleny čtyři systémové projekty, jedná se o:

- Školení a vzdělávání pracovníků v cestovním ruchu;
- Vzdělávání pracovníků veřejné správy v cestovním ruchu;
- Informace v cestovním ruchu;
- Destinační management a vytváření produktů v cestovním ruchu.

Projekty jsou zaměřeny na školení pracovníků v cestovním ruchu s cílem jejich dalšího vzdělávání a zvyšování úrovně služeb nabízených v cestovním ruchu v rámci jednotlivých regionů. Školení má formu distančního vzdělávání, tedy e-learningu, i prezenčního studia, případně kombinace obou. Počítá se s vybudováním elektronické knihovny pro potřeby frekventantů kurzů. Na jednotlivé části projektů jsou vypisována výběrová řízení. Návrhy projektů musí být zaměřeny na cílové skupiny a činnosti pro tyto skupiny vybrané. V případě opatření 4.2 jsou cílovými skupinami malé a střední podniky, veřejná správa, veřejné instituce včetně škol a nestátní neziskové organizace. Konečnými cílovými skupinami jsou podnikatelé, zaměstnanci a management podniků, pracovníci veřejné správy a veřejných institucí (i školy) a účastníci vzdělávacích a informačních akcí.

Podpoře cestovního ruchu se intenzivně věnuje zejména Ministerstvo pro místní rozvoj, které vypracovává soubor rozvojových programů, mezi které patří i **Státní program podpory cestovního ruchu (SPPCR)**, který byl schválen 1. listopadu 2000 usnesením vlády č. 1075. Realizace programu začala v roce 2001. V roce 2004 na základě usnesení vlády č. 110 bylo schváleno pokračování realizace programu včetně zaměření jednotlivých podprogramů v letech 2004 – 2007.

Podprogramy jsou zaměřeny na:

- **rozvoj lázeňství,**

Cílem podprogramu je vytvořit ekonomické podmínky k iniciaci a podpoře aktivit, které umožní vybudování a rekonstrukci lázeňské infrastruktury. Podpora je poskytována formou systémové investiční dotace, která může dosáhnou max. 50 % celkových způsobilých výdajů akce.

- **doprovodné infrastruktury cestovního ruchu pro sportovně rekreační aktivity**

Cílem podprogramu je vytvořit ekonomické podmínky pro rozšíření nabídky doprovodné infrastruktury cestovního ruchu pro sportovně-rekreační aktivity. Příjemcem dotace může být občanské sdružení nebo podnikatelský subjekt (právnícká i fyzická osoba). Podpora je poskytována formou systémové investiční dotace, která může dosáhnou max. 50 % celkových způsobilých výdajů akce.

- **na podporu prezentace ČR jako destinace cestovního ruchu**

Cílem podprogramu je vytvořit ekonomické podmínky pro rozvoj propagačních a marketingových aktivit v oblasti cestovního ruchu, které přispějí k oživení zájmu o ČR. Příjemcem dotace může být obec, sdružení obcí, kraj, podnikatelský subjekt (právnícká i fyzická osoba), občanské sdružení a obecně prospěšná společnost. Podpora je poskytována formou systémové neinvestiční dotace, která může dosáhnou max. 50 % celkových způsobilých výdajů akce.

Ministr pro místní rozvoj na základě doporučení Výběrové komise rozhodl o přiznání dotace 97 projektům v rámci **dvou podprogramů Státního programu podpory cestovního ruchu 2006 v celkovém finančním objemu 260 mil. Kč.**

Konkrétní údaje za jednotlivé podprogramy:

- podprogram č. 1: k obdržení dotace bylo doporučeno celkem 39 akcí za 57 mil. Kč;
- podprogram č. 2: k obdržení dotace bylo doporučeno celkem 58 akcí za 203 mil. Kč.

Hodnoceno bylo celkem 220 žádostí s požadavkem na dotaci ve výši 603,4 mil. Kč.

Cestovní ruch byl do roku 2000 rozvíjen především na základě koncepčních materiálů připravovaných Ministerstvem pro místní rozvoj ČR. Se změnou územně správního členění dostává prioritu samosprávní řízení prostřednictvím regionů. Zákonné normy při reformě státní správy neukládaly sektoru cestovního ruchu žádné zásadní úkoly. Z tohoto důvodu iniciovala Česká centrála cestovního ruchu – CzechTourism zpracování **regionálních a krajských programů rozvoje cestovního ruchu** a vycházela z toho, že:

- v souvislosti se vznikem krajů k 1. 1. 2001 se nabízela neopakovatelná příležitost zpracovat programy rozvoje cestovního ruchu v regionech v rámci jednoho časového období a tím způsobem vytvořit v této oblasti podobné výchozí podmínky pro rozvoj ve všech regionech;
- zpracování programů bude plně korespondovat se závěry aktualizovaných programů rozvoje krajů, které se v tomto období zpracovávaly;
- kraje měly zájem tyto strategické dokumenty zpracovat, protože ve většině krajů, a turistických regionů, nebyl tento typ dokumentu prozatím připraven;
- absence strategických dokumentů byla jednou z příčin toho, že velká část finančních prostředků z veřejných zdrojů určených na financování projektů v oblasti cestovního ruchu byla do jisté míry vynakládána nekonceptně.

Programy rozvoje turistických regionů si kladou za cíl zmapovat potenciál v regionu z hlediska cestovního ruchu a definovat projekty, které budou rozvíjet a aktivizovat cestovní ruch v dané lokalitě. Cílem bylo také sjednotit postupy k rozvoji cestovního ruchu a postupně sladovat lokální zájmy ve prospěch celého regionu, sdružovat finanční prostředky na řešení zvolených priorit, vytvářet podmínky pro rozvoj infrastruktury, definovat profil současného i budoucího turisty, prakticky naplňovat spolupráci mezi veřejným a soukromým sektorem, definovat pozici krajů při rozvoji cestovního ruchu a podobně. Výrazným přínosem pro rozvoj cestovního ruchu v regionech je např. určení profilu návštěvníka a turisty.

Ve vývojovém procesu vznikla **řada programových dokumentů krajů, turistických regionů a turistických oblastí**. Existují programy rozvoje Středočeského kraje, Jižních Čech, regionu Šumava, Plzeňského regionu, Karlovarského kraje, Ústeckého kraje, Libereckého kraje, regionu Český ráj, regionu Krkonoše, regionu Východní Čechy (Královéhradecký a Pardubický kraj), Jižní Moravy, Olomouckého kraje, Severní Moravy a Slezska a Zlínského kraje. Praha a kraj Vysočina řeší rozvoj cestovního ruchu bez programu ve smyslu zadávacího dokumentu, který byl jednotný pro zbylé územní celky. Strategické dokumenty zpracovaly také turistické oblasti Beskydy, Slovácko a oblast zahrnující území Euroregionu Praděd. Zadavateli byly převážně kraje a sdružení s cílem rozvíjet cestovní ruch daného území. Programy rozvoje cestovního ruchu jsou na úrovni krajů projednávány v radách a zastupitelstvech. Proces projednávání není ukončen, některé kraje znění strategických materiálů upřesňují podle požadavků samosprávních orgánů.

2.5.3 Omezení cestovního ruchu v přetížených oblastech

Turistický ruch má nesporné množství výhod, nicméně může být, zejména pro přírodní prostředí, velmi rizikový. Nadměrné množství turistů v některých lokalitách může ohrozit faunu a flóru těchto oblastí. Proto musí být cestovní ruch v některých oblastech omezen. Většinou se jedná o národní parky a chráněná krajinná území, kde platí zvláštní předpisy a nařízení pro pohyb v přírodě. Základní pomůckou pro rozhodování o omezeních jsou informace o množství návštěvníků dané lokality. Doposud byl využíván fyzický (ruční) sběr dat o počtu návštěvníků v lokalitách, který je však značně pracný, zdlouhavý a finančně náročný. Z tohoto důvodu bylo vytvořeno a vyzkoušeno v našich podmínkách první zařízení na monitoring počtu turistů.

Na podzim roku 2003 byly instalovány 2 ks prototypů, přes zimní období byl monitorovací turniket úspěšně odzkoušen v extrémním profilu z hlediska klimatických podmínek – na boční hrázi přehrady v Josefově dole. Druhý turniket byl umístěn na turistické trase Malá Skála – Panteon.

Toto zařízení splnilo nejen požadavky uvedené v zadání, ale v mnoha parametrech značně překonalo očekávání. Proto byla tato technologie brzo použita při sčítání turistů v Jizerských horách a dále probíhá rozsáhlý monitoring v Národním parku České Švýcarsko.

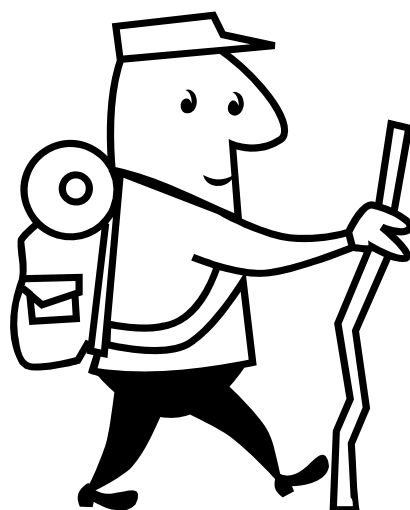
Hlavní výhody tohoto systému jsou:

- Objektivita údajů s vyloučením negativního vlivu lidského faktoru.
- Data za libovolně dlouhé období jsou k dispozici v intervalu 15 minut.
- Údaje je možné okamžitě vyhodnocovat, software podporuje grafické znázornění (sloupcový graf).
- Možnost přemístění monitorovacího zařízení (zima, léto).
- Řádově nesrovnatelné množství dat proti ručnímu sčítání – 365 dní v roce, každý den od 8 do 20 hodin, tj. za rok celkem 4 380 hodin, 17 520 základních jednotek.
- Konstantní provozní náklady.

Nevýhody:

- Možnost poničení vandaly;
- Možné selhání techniky.

Tento systém poskytuje přesnější podklady pro rozhodování o vlivu cestovního ruchu na krajinu a o množství turistů v jednotlivých regionech. Díky tomu může být rozhodování o omezení cestovního ruchu objektivnější a vliv člověka na krajinu může být porovnáván mezi více teritorii navzájem a to jak podle stupně poškození krajiny, tak i podle množství návštěvníků.

3 Ekologicky šetrný cestovní ruch

Cestovní ruch je dynamicky se rozvíjejícím odvětvím, které přitahuje pozornost při plánování hospodářského a sociálního rozvoje dané oblasti. Příspěvek cestovního ruchu k požadovanému rozvoji, zejména regionálnímu, je nezanedbatelný. Přes jeho veškeré přínosy, zejména v podobě nových pracovních příležitostí a finančních zdrojů, je turistický ruch původcem i určitých negativních externalit.

Jako každá hospodářská činnost i cestovní ruch znečišťuje životní prostředí. V důsledku nadměrné koncentrace turismu dochází k znehodnocování rekreačního potenciálu krajiny se všemi negativními jevy – hlukem, znečišťováním vody a ovzduší, devastací flóry a fauny, poškozováním památek, problémy spojenými s likvidací odpadu apod. Příliš jednostranná orientace na „klasický“ cestovní ruch může vést k značné zranitelnosti hospodářského rozvoje v daném regionu. Z těchto důvodů se jako součást koncepce udržitelného rozvoje začíná prosazovat „udržitelný turismus“, který bere větší ohled na ochranu životního prostředí. Příkladem udržitelné formy cestovního ruchu zdůrazňující šetrný vztah k přírodě a krajině může být [venkovská turistika](#), [ekoturistika](#), [agroturistika](#) nebo [chataření a chalupaření](#).

3.1 Organizace zabývající se ekologicky šetrným cestovním ruchem

Instituce, které se zabývají venkovským turistickým ruchem, ekoturismem a agroturismem, nefungují jen jako osamělé celky, ale sdružují se do různých svazů a organizací, jejichž cílem je využít větší vyjednávací sílu, informovat okolí a zvyšovat povědomí o ekologických způsobech turismu.

➤ Svaz podnikatelů ČR ve venkovské turistice a agroturistice

Svaz venkovské turistiky je dobrovolné, nepolitické profesní sdružení podnikatelů ve venkovském cestovním ruchu a dalších příznivců. Svaz byl založen v roce 1997 a je členem mezinárodní organizace svazů venkovské turistiky Eurogites. Svaz chce svou činností přispět k ekonomickému, kulturnímu a společenskému oživení venkova, obnově jeho tradic, údržbě krajiny i ke stabilizaci jeho osídlení. V budoucnosti bude tvořen jednotlivými krajskými organizacemi, které převezmou jeho dosavadní organizační strukturu a upraví ji pro regionální podmínky.

Svaz podnikatelů ČR ve venkovské turistice a agroturistice:

- prosazuje a hájí zájmy svých členů, venkovských podnikatelů;
- zajišťuje zavádění do praxe a kontrolu kvalitativních standardů ubytovacích kapacit na venkově;
- pomáhá při rozvoji odborných schopností poskytovatelů služeb ve venkovském cestovním ruchu ve spolupráci s partnery (zejména ECEAT CZ, Evropským centrem pro ekoagroturistiku);
- pomáhá při propagaci ubytovacích zařízení svých členů

➤ ECEAT CZ – Evropské centrum pro ekoagroturistiku

Jedná se o Evropské centrum pro eko agro turistiku, člen ECEAT-International, je česká, nevládní organizace sdružující odborníky specializující se na šetrný (udržitelný, odpovědný) cestovní ruch.

Posláním centra je přispět k udržitelnému rozvoji prostřednictvím zodpovědného cestovního ruchu. Připravuje a realizuje rozvojové i inovativní projekty pro podnikatele, veřejnou správu i vládní instituce.

Vytváří produkty cestovního ruchu, které vyhovují nejvyšším profesionálním požadavkům, a přitom jsou ohleduplné k prostředí, kde jsou realizovány, a to jak po stránce environmentální, tak i sociálně kulturní a ekonomické.

cílem ECEAT CZ je:

- podporovat obnovu venkova pomocí šetrné turistiky;
- pomoci iniciovat nové podnikatelské příležitosti a pracovní místa ve venkovské turistice;
- pomoci při rozvoji odborných schopností nových poskytovatelů služeb;

➤ Národní centra šetrné turistiky

Dlouhodobým záměrem Ministerstva životního prostředí je systematicky ovlivňovat rozvoj cestovního ruchu zejména v chráněných územích tak, aby docházelo k minimalizaci jeho negativních vlivů na místní ekosystémy, krajinný ráz i život místní komunity. Klíčové aktivity ministerstva v této oblasti spočívají v přípravě návrhu „Zásad rozvoje cestovního ruchu ekologicky šetrným způsobem“ a vývoji certifikačního systému udržitelnosti cestovního ruchu ve spolupráci s Ministerstvem pro místní rozvoj.

Významnými kroky v procesu „zudržitelnění“ cestovního ruchu bude postupné přistupování českých chráněných území k „**Evropské chartě udržitelného cestovního ruchu** v chráněných oblastech“ a vytvoření statutu specializovaného průvodce poznávacího cestovního ruchu ve zvláště chráněných územích pod kontrolou správ těchto území. Velký důraz bude též kladen na návrh a zavedení funkčního systému stálé a obousměrné komunikace správ chráněných území se zástupci všech klíčových skupin aktérů v chráněných územích.

Za účelem usnadnění realizace výše uvedených záměrů bylo zřízeno **Národní centrum šetrné turistiky (NCŠT)**, jež se má podílet na vzniku a koordinaci regionálních **Krajských center šetrné turistiky (KCŠT)**. Tato centra budou zakládána především proto, aby ve všech krajích existoval subjekt integrující environmentální a socioekonomické aspekty rozvoje cestovního ruchu, a to s ohledem na specifika území daného kraje. Ústředním cílem těchto center bude pomáhat danému kraji plánovat a realizovat dlouhodobě ekonomicky přínosné a k životnímu prostředí příznivé produkty cestovního ruchu lokálního i (mikro)regionálního charakteru.

Vytvoření sítě center šetrné turistiky je **jedním z cílů současné [Státní politiky životního prostředí \(2004\)](#)** v rámci kapitoly 9: „Regionální rozvoj, obnova venkova a cestovní ruch“. Tímto cílem je „vytvořit síť regionálních center šetrné turistiky koordinované národním centrem za účelem ekologizace regionálního cestovního ruchu, metodické i praktické podpory“.

Zásadním smyslem vybudování sítě je zajistit systematické směřování k udržitelnosti rozvoje cestovního na území krajů, resp. pomoci subjektům v kraji při aplikaci principů udržitelného rozvoje při plánování a provozování cestovního ruchu.

Úsilí o provozování cestovního ruchu způsobem šetrným k přírodním i kulturním hodnotám území v současné době závisí na ojedinělých a více méně roztržštěných snahách zapálených jedinců či institucí. Je třeba tyto subjekty podpořit, dále motivovat a příp. konzultovat další postup, koordinovat (spojit) jejich snahy a veřejně poukazovat na jejich přístup i výsledky jako vzorové příklady rozvoje cestovního ruchu v daném kraji. Z výše uvedených důvodů je nutné přistoupit k prosazování a podpoře udržitelnosti cestovního ruchu na území krajů koordinovaně – sladit v maximální možné míře aktivity státní správy, územní samosprávy, odborně zájmových institucí a soukromých subjektů. Udržitelný rozvoj cestovního ruchu území by měl být zajištěn koncepčně a systémově, aby nedocházelo k roztržštěnému úsilí o získávání finančních prostředků především narázově, a aby se vystříhalo paralelně vyvíjených (tedy méně efektivních) snah.

V současnosti již existuje **Národní centrum šetrné turistiky**, provozované obecně prospěšnou společností NISA, které ve spolupráci s Libereckým krajem a za metodického vedení MŽP pilotně připravilo realizační projekt Libereckého centra šetrné turistiky. V jednání jsou přípravy jihočeského centra šetrné turistiky.

3.2 Certifikace organizací zabývajících se ekologicky šetrným cestovním ruchem

V současné době se zvyšuje množství organizací působících v oblasti cestovního ruchu, které se zaměřují na jeho ekologicky šetrnou formu. Aby zákazníci mohli rozpoznat, která organizace se skutečně věnuje ekologickým formám turistiky a její zájem není jen využít současného moderního trendu, bylo vytvořeno a stále se vytváří několik možností jak certifikovat organizace v oblasti ekologicky šetrného cestovního ruchu.

➤ Národní systém certifikace ekologicky šetrných služeb cestovního ruchu

„Národní systém certifikace ekologicky šetrných služeb cestovního ruchu“ je koncipován jako možný nástroj vedoucí k dosažení udržitelnosti cestovního ruchu v souladu s připravovanou [Konceptí státní politiky cestovního ruchu](#) pro období let 2007 – 2013.

Konkrétním **cílem Systému certifikace** je připravit podmínky a uvést v život mechanismy, které by mohly svým dílem napomoci úspěšné realizaci „Koncepce státní politiky cestovního ruchu 2007 – 2013“ v oblasti udržitelnosti cestovního ruchu, zejména však:

- vytvořit jednotnou národní („střešní“) značku pro označování ekologicky šetrných služeb a produktů cestovního ruchu;
- vytvořit a zprovoznit nezbytné struktury a mechanismy pro úspěšné zavedení národní ekoznačky, tj. verifikační (ověřovací), certifikační a kontrolní včetně podpůrných aktivit poradenských, informačních, vzdělávacích, marketingových, motivačních a pobídkových;
- motivovat podniky služeb cestovního ruchu k úsilí získat národní značku a profitovat z ní;
- motivovat cestovatelskou veřejnost k preferování takto označených turistických služeb a produktů;

Východiska systému certifikace

- Systém certifikace je chápán jako možný nástroj realizace připravované „Koncepce státní politiky cestovního ruchu“, z níž vychází.
- Systém certifikace se zaměří na ekologické aspekty služeb cestovního ruchu, avšak v budoucnu se případně může rozšířit na všechny tři základní aspekty udržitelnosti, tj. udržitelnost environmentální, socio-kulturní i ekonomickou.
- Realizace Systému certifikace je jedním z kroků zavedení strategických dokumentů Evropské komise do praxe.
- Návrh systému respektuje doporučení vládám, která vydala Světová organizace cestovního ruchu (WTO), specializovaná agentura OSN a požadavky evropské Sustainable Development Strategy – SDS.
- Systém certifikace je založen na principech dobrovolnosti a prevence.
- Národní ekoznačka bude koncipována jako měřítko dodatečné kvality a nadstavba k obecně akceptovaným hodnocením (certifikacím) kvality služeb cestovního ruchu, rozšiřující běžné systémy a způsoby měření a hodnocení kvality, například v případě klasifikace ubytovacích kapacit prostřednictvím profesních asociací, jako:
 - Svaz podnikatelů ČR ve venkovské turistice a agroturistice pro „ubytování v soukromí“;
 - Živnostenské společenstvo Kempy a chatové osady pro kempy;
 - Klub českých turistů pro turistické ubytovny;
 - Národní federace hotelů a restaurací (NFHR) a sdružení HO.RE.KA pro hotely a penziony atd.

- Systém certifikace využije a propojí existující národní i mezinárodní systémy, normy a značky (ISO 14001, EMAS, ekoznačka EU), případně je doplní a rozšíří tak, aby byly pokryty i ty mezery, které nejsou nebo nebudou prostřednictvím těchto systémů, norem a značek dostatečně (nebo vůbec) ošetřeny.
- Systém certifikace propojí a synergicky využije stávající aktivity resortních institucí (např. [CzechTourism](#) – marketing, Český ekologický ústav – certifikace apod.).
- Systém bude zaměřen na motivaci ke změně chování žádoucím směrem v případě i těch podniků, pro které je např. ekoznačka EU v daném momentě nedosažitelná.
- Systém je garantován [Ministerstvem životního prostředí](#) ve spolupráci s [Ministerstvem pro místní rozvoj](#).

➤ **EMS – Environmental Management System**

Ekologický standard vyjadřuje schopnost produktu nepoškozovat životní prostředí v průběhu výroby a využívání výrobku. To samé platí i pro poskytování a využívání služeb. Přesto však celá řada procesů a produktů, včetně služeb, nespĺňuje tento ekologický standard a dochází ke stálému zhoršování kvality života a životního prostředí, což je současně i základním determinantem pro poskytování služeb v rámci cestovního ruchu. Dále se odhaduje, že společenské náklady na jakost tvoří z celkových nákladů na jakost podstatnou část.

Jednou z možností, jak zabránit zhoršování stavu životního prostředí, je zavedení **systémů environmentálního managementu (EMS – Environmental Management System) do organizace.**

Tyto systémy představují aktivní přístup podniku ke sledování, řízení a postupnému snižování dopadů svých činností na životní prostředí a přispívají tak k neustálému zlepšování „environmentálního chování“ podniku. To se kromě zmíněného snižování negativních vlivů podniku na životní prostředí projevuje taktéž otevřenější komunikací podniku se svým okolím.

Výhody ze zavedení EMS však nepocítí pouze životní prostředí a subjekty, které jsou činností podniku ovlivňovány, ale i podnik samotný. Zkušenosti prokazují, že zavedení EMS vede v podniku ke snižování provozních nákladů (např. na suroviny či energie) či zlepšení vnitropodnikové komunikace, umožňuje lepší vymezení pravomocí a odpovědností, zlepšuje vztahy s obchodními partnery i státní správou, získává podniku konkurenční výhodu apod.

Zavedení EMS v podniku je zcela dobrovolné a záleží pouze na něm, zda k jeho implementaci podnik přistoupí, či nikoliv. Pokud se rozhodne pro první variantu, nabízí se mu v zásadě dvě možnosti, jak EMS zavést:

- podle mezinárodních norem řady ISO 14000 (zejména podle kmenové normy ISO 14001),
- podle evropského EMAS.

➤ EMAS

Neboli Eco-Management and Audit Scheme (Systém řízení podniku a auditů z hlediska ochrany životního prostředí), je systémem uplatňovaným v rámci Evropské unie, resp. Evropské hospodářské zóny. Vstoupil v platnost v dubnu 1995 na základě Nařízení Rady (ES). K plné účasti v Programu EMAS a souvisejícímu zařazení do příslušného národního registru musí podnik učinit následující kroky:

- Provést úvodní přezkoumání stavu životního prostředí, které odhalí vliv podniku na životní prostředí a jeho jednotlivé složky, soulad s legislativou vztahující se k ochraně životního (ale i např. pracovního) prostředí apod.
- Vytvořit politiku životního prostředí.
- Stanovit si cíle ochrany životního prostředí a zavést programy k jejich dosažení.
- Zavést EMS.
- Provádět pravidelné interní či externí audity tohoto systému.
- Vytvořit prohlášení o stavu životního prostředí a nechat si je ověřit nezávislým ověřovatelem (toto se musí opakovat minimálně každé 3 roky).
- Zaregistrovat se u příslušného subjektu.
- Zpřístupnit prohlášení o stavu životního prostředí veřejnosti.

Historie EMAS

Program EMAS vstoupil v platnost v dubnu 1995 na základě Nařízení Rady (ES) č. 1836/93 z července 1993 a byl otevřen především pro podniky z výrobní (průmyslové) sféry. Revize tohoto nařízení byla provedena v roce 2001, a to Nařízením Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 761/2001, označovaným jako EMAS II. K revizi došlo zejména z následujících důvodů:

- Ukázalo se, že nejen průmysl, ale i ostatní ekonomické sektory mají významný vliv na kvalitu životního prostředí (potvrdily to pilotní projekty v jednotlivých zemích, které využily možnosti rozšíření programu na ostatní sektory podle článku 14 původního nařízení).
- Bylo třeba sladit požadavky EMAS a mezinárodní normy ISO 14001, podle které je též možno zavádět EMS.
- Bylo třeba více podpořit zavádění EMS (EMAS) v malých a středních podnicích (SMEs – Small and Medium Enterprises).
- Samo Nařízení Rady (ES) č. 1836/1993 vyžadovalo v článku 20 provést revizi programu nejdéle do pěti let od jeho nabytí platnosti.

Hlavní cíle revize (a tedy nového nařízení) tudíž zahrnovaly:

- Rozšíření platnosti nařízení z oblasti průmyslu na všechny ekonomické sektory (včetně veřejných institucí).
- Širší účast zaměstnanců na zavádění EMS (EMAS) a na procesu zlepšování vlivu podniku na životní prostředí.
- Posílení kompatibility mezi EMAS a ISO 14001 využitím ISO 14001 jako nezbytného základu EMS. (To umožní lépe definovat požadavky EMAS, které jdou nad rámec ISO 14001.)
- Podpora účasti malých a středních podniků v programu.
- Zavedení loga programu (zvýší se tím možnosti zaregistrovaných podniků využít registrace ke své propagaci).
- Kvalitnější posuzování nepřímých vlivů činností podniku na životní prostředí (např. investic, administrativních rozhodnutí, zajišťování služeb aj.).

Vztah EMAS a ISO 14001

Kromě EMAS (resp. EMAS II), podle kterého lze zavádět EMS v Evropské unii, může podnik k zvedení EMS využít i mezinárodní normu ISO 14001. Ta se od EMAS liší zejména v následujících bodech:

- Nevyžaduje úvodní přezkoumání stavu životního prostředí (v praxi se však dělá a požadavek na něj lze odvodit z textu kapitoly „Plánování“).
- Nespecifikuje četnost ani metodologii provádění auditů.
- Nevyžaduje publikaci a ověření prohlášení o stavu životního prostředí.
- Nevyžaduje aktivní účast zaměstnanců na zavádění EMS, resp. na procesu zlepšování dopadů podniku na životní prostředí.
- Zaměřuje se spíše na fungování a zlepšování EMS než na zlepšování vlivu podniku na životní prostředí.

3.3 Ekologicky šetrné formy cestovního ruchu

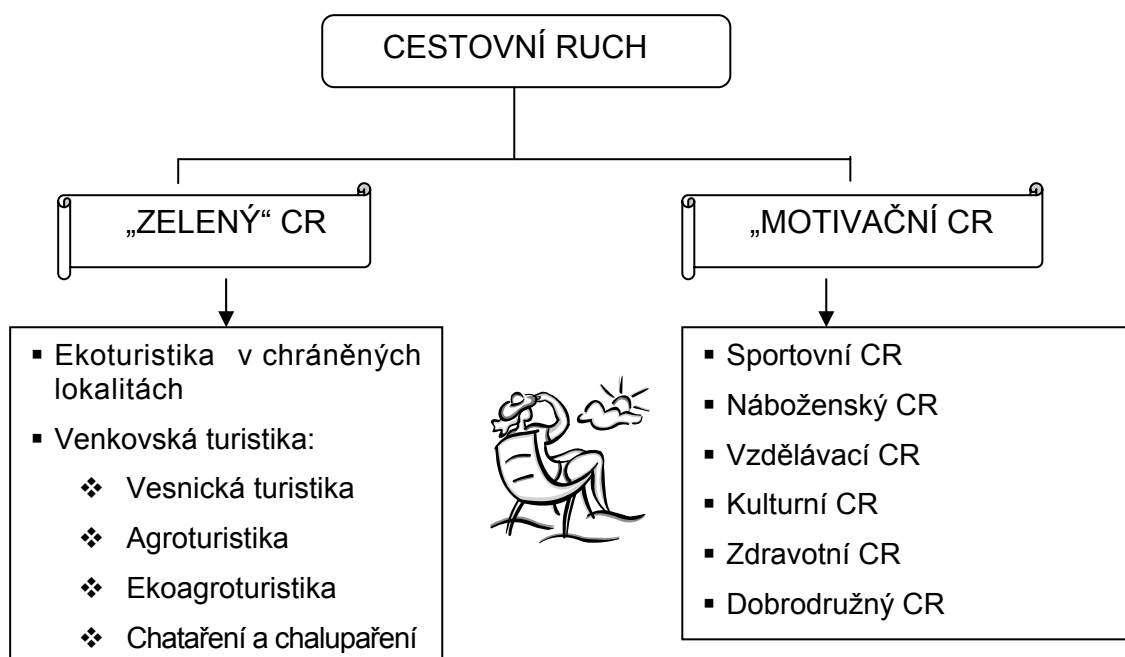
Ekologicky šetrné formy cestovního ruchu zažívají v poslední době velký rozvoj, stále více lidí tráví dovolenou ve venkovských oblastech, kdy k odpočinku využívají [ekoturistiku](#) nebo [agroturistiku](#).

Turistika, volný čas a cestování přinášejí mnoho užitku, sektor cestovního ruchu velkou měrou přispívá k vytváření nových pracovních příležitostí, povzbuzuje příliv zahraničního kapitálu, pomáhá podnikům udržovat a rozvíjet mezinárodní hospodářské vztahy, poskytuje tolik potřebný odpočinek a regeneraci rekreantům, kteří touží získat nové zkušenosti, vyhledávají dobrodružství apod. Vedle hledání stále zajímavějších a exotičtějších turistických destinací však stojí zásadní téma – a tím je otázka udržitelnosti.

Pokud se totiž současné komerční praktiky a společenská poptávka nezmění, dopady pokračujícího růstu turistiky na životní prostředí a společnost budou znamenat příliš vysokou cenu. Turistický průmysl musí tedy v první řadě zjistit, jaký dopad mají jeho operace na neobnovitelné přírodní zdroje a na citlivé ekologické a humanitární skutečnosti, a harmonizovat je s potřebou svých dlouhodobých zisků.

Cestovní ruch lze z hlediska přístupu k přírodnímu a kulturnímu prostředí rozdělit na tzv. „zelený“ cestovní ruch (upřednostňuje šetrný vztah k přírodě i celému životnímu prostředí) a „motivační“ cestovní ruch (zájem je dán spíše vnitřními potřebami/motivacemi člověka než vztahem k prostředí) – viz graf 4.

Graf 4 – Rozdělení cestovního ruchu na zelený a motivační)

Zdroj: Šimková, 2004

3.3.1 Venkovský cestovní ruch

Jednou z forem cestovního ruchu, která odpovídá požadavkům [trvale udržitelného rozvoje](#), je venkovská turistika. Jako každá podnikatelská činnost je i venkovská turistika orientovaná na dosažení zisku. Nicméně tím, že se řídí odpovědnými principy, patří mezi tzv. „měkké“ formy cestovního ruchu. Venkovskou turistiku lze definovat jako turistiku, která je provozovaná na venkově, mimo oblasti rekreačních center. Jejimi subprodukty jsou zejména vesnická turistika, agroturistika a ekoagroturistika. Jde o takový produkt cestovního ruchu, který zdůrazňuje především ekologický a sociální přístup.

K typickým projevům venkovské turistiky patří zejména následující aspekty:

- ohleduplný (šetrný) vztah k přírodě i celému životnímu prostředí,
- decentralizované ubytování s omezenou kapacitou,
- komorní, téměř rodinné zázemí,
- pochopení pro individuální aktivity návštěvníků a turistů,
- rekreační pobyt v prostředí venkova (mimo oblasti rekreačních a turistických center),
- symbióza se zemědělstvím (typická pro agroturistiku) znamená originální nabídku služeb cestovního ruchu.

Dle uvedených principů lze odvodit **znaky udržitelnosti**, kterými se venkovská turistika vyznačuje:

- **ekonomická udržitelnost** (dostupnost pracovní síly, ekonomická soudržnost a vliv na jiné činnosti v lokalitě),
- **sociální a etická udržitelnost** (sociální soudržnost, příspěvek k rozvoji humanity a etickému chování lidí, kvalita života),
- **environmentální udržitelnost** (odpovědné chování k životnímu prostředí, uchování přírodních a kulturních zdrojů).

Negativní dopady masové turistiky si žádají tvorbu a aplikaci takových rozvojových strategií, které podporují a umožňují zodpovědnou turistiku. Uvedená charakteristika venkovské turistiky dokládá, že její provozování může zmíněná ohrožení, která s sebou přináší klasický cestovní ruch, omezit či úplně odstranit. Provozování udržitelných forem turismu, jakými je venkovská turistika se svými subprodukty, tak pomůže odvětví turistiky vyrovnat se s požadavky udržitelného rozvoje.

3.3.2 Ekoturistika

Ekoturistika spadá pod oblast „zeleného“ cestovního ruchu, který se vyznačuje šetrnějším přístupem ke krajině a jejím obyvatelům. Ekoturistika je nejrychleji rostoucím sektorem turistického průmyslu, s ročním růstem mezi dvaceti a třiceti procenty. Je propagována jako přátelská vůči životnímu prostředí i místní kultuře, navíc jako trvale udržitelná. V neposlední řadě je také zisková. Čísla z roku 2002 ze zprávy UNEP hovoří o ziscích kanadských a amerických firem převyšujících bilion dolarů z takzvané přírodní turistiky, pod kterou ekoturistika spadá. Doposud neexistuje jednotná definice pojmu ekoturistika, většina definic popisuje, sice jinými slovy, přesto však několik společných vlastností.

Podle Světové organizace cestovního ruchu je ekoturistika **definována jako turistika založená na přírodě** (hlavní motivací turistů je pozorování a obdivování přírody), která v sobě však obsahuje také prvky vzdělávací a interpretační. Obecně ji organizují malí, vysoce specializovaní touroperátoři ve spolupráci s destinačními partnery, což jsou většinou opět malé místní podniky. Ekoturistika podporuje přírodní území, hostitelské komunity a orgány pečující o ochranu přírody, poskytuje místní komunitě alternativní pracovní místa a příležitosti k výtěžku a zvyšuje povědomí o potřebě chránit přírodní a kulturní hodnoty.

Mezinárodní společnost pro ekoturistiku ji definuje jako „**odpovědné cestování do přírodních oblastí**, které zachovává životní prostředí a zlepšuje životní úroveň místních obyvatel“. Zahrnuje rozmanité aktivity – od pozorování ptactva přes dobrodružné výpravy do želvích kolonií až po návštěvy domorodců.

3.3.3 Agroturistika

Agroturistika je forma přírodní – **venkovské turistiky**. Je nabízena a provozována některými farmáři a majiteli zemědělských usedlostí, jimž slouží jako dodatečný zdroj nabídky výkonů a služeb v běžné tržní ekonomice. Jde v podstatě o rozšíření zdrojů příjmů s následným rozšířením zvoleného podnikatelského programu při výrobě rostlinných a živočišných produktů. Agroturistika je typem rodinné dovolené. **Umožňuje strávit volný čas ve zdravém prostředí českého venkova**. Turista se může volně pohybovat po celé farmě a má tak možnost se s chodem farmy seznámit a optat se na vše, co ho zajímá, případně se i do některých prací zapojit. Pro děti bývá velkým zážitkem kontakt se zvířaty žijícími na farmě (krávy, koně, kozy, ovce, králíci, drůbež, kočky, psi atd.). Některé farmy mají v nabídce také možnost stravování (např. selská snídaně) nebo alespoň ochutnávky a nákupu čerstvých produktů z farmy (zelenina, ovoce, mléko, tvaroh, sýr, vejce atd.). V průběhu dovolené na farmě mají hosté možnost chodit na výlety, koupat se či sbírat lesní plody a houby. Tento způsob turismu je šetrný k přírodě, umožňuje rozvoj venkova a pomáhá řešit nezaměstnanost v obcích.

Význam agroturistiky lze rozdělit do tří částí, podle důležitosti pro samotné podnikatele provozující agroturistiku, dále pro obec, ve které tyto podnikatelé působí, a nakonec samozřejmě pro daný region, potažmo celý stát.

➤ Pro podnikatele

- je doplňkovým zdrojem příjmů,
- finalizuje produkci,
- umožňuje využití méně výnosných ploch,
- zvyšuje standard zemědělské domácnosti.

➤ Pro obec

- zintenzivňuje využití budov,
- zvyšuje vybavenost obce,
- stimuluje odbyt zemědělských i jiných výrobků,
- přináší zvýšení příjmů obyvatel obce,
- přináší oživení řemeslné výroby,
- umožňuje vytvoření finančních zdrojů pro obec i její obyvatelstvo,
- zvyšuje možnost zaměstnání obyvatel obce,
- stimuluje oživení folklóru a jiných tradic obce,
- umožňuje využití přírodního, kulturního a historického potenciálu obce,
- přispívá k udržování gastronomických a jiných zvyklostí,
- zachovává původní ráz obce i krajiny.

➤ Pro region a stát

- je alternativou mimoprodukčních forem zemědělství,
- snižuje nezaměstnanost,
- stabilizuje osídlení krajiny, zejména málo osídlených venkovských regionů,
- udržuje a funkčně obnovuje vesnické osídlení,
- rozptyluje cestovní ruch do větších celků,
- zvyšuje exportní aktivity státu.

3.3.4 Chataření a chalupaření

Stejně jako před lety i dnes se víkend co víkend, každý svátek a také na začátku či konci prázdnin zaplní silnice kutily, zahrádkáři, pěstitelé, chovateli a dalšími náruživci, kteří ve svých vozech míří na svou chatu či chalupu.

První chatové osady, především u řek Vltavy, Berounky a Sázavy, později i v Podbrdsku a Mnichovicku, vyrostly v okolí Prahy ve dvacátých letech a jejich staviteli byli převážně trampové. Střední a zámožnější vrstvy si stavěly rekreační domy a vily v dopravně dostupných lokalitách v blízkosti velkých měst (Praha, Brno, Ostrava). Do té doby byla totiž tato forma rekreace a odpočinku s ozdravnou funkcí výsadou pouze panovnických rodin, šlechty a zámožných lidí.

Za první republiky začaly podnikat krátkodobé „útěky“ z měst i ostatní skupiny obyvatelstva. Jezdilo nebo chodilo se na jednodenní poznávací výlety či (jak bychom řekli dnes) na piknik, nebo např. rybařit.

Mládež preferovala stanování v přírodě – „divoké zálesáctví“, tramping či organizovaný skauting. Pojmy „chataření“ a „chalupaření“ se v našem slovníku běžně objevují až koncem 60. let 20. století. K jejich rozvoji mimo jiné přispěl rozvíjející se automobilismus, zavedení volných sobot i skutečnost, že vlastnit „druhé bydlení“ se stalo módou. Navíc vlastnictví rekreačního objektu bylo rozumným uložením financí.

Politické události v závěru šedesátých let a následná normalizace způsobily, že spousta lidí začala unikat do vlastního soukromého prostředí a seberealizovali se právě při údržbě či stavbě „druháho bydlení“. V 70. letech se stavělo až osm tisíc nových rekreačních objektů ročně.

Mnoho lidí se cítilo být více doma na chatě či chalupě než v městském bytě. A tak především díky chalupaření bylo mnoho chátrajících objektů na venkově zachráněno. Výstavba „druháho bydlení“ kulminovala v období let 1970 až 1991, kdy počet rekreačních objektů dvaapůlkrát vzrostl, což nemá ve světě obdoby.

Po roce 1989 mnozí předpovídali, že éra chatařů a chalupářů s otevřením hranic a možností neomezeně cestovat skončí. To se však nepotvrdilo. Pro většinu lidí, kteří žijí v městských bytech a chtějí pravidelně cestovat z města do přírody, je chataření a chalupaření i dnes příhodným řešením.

Co se změnilo, je šíře nabídek a možnosti využití služeb profesionálů při stavbě a rekonstrukci domu či zahradničení. Chataři a chalupáři již nutně nemusejí být také zručnými kutily. Ušetřený čas mohou věnovat rodině, sportu, nejrůznějším zálibám či cestování. Navíc mnozí majitelé víkendového bydlení pochopili, že se jejich nemovitost dá zhodnotit nabídnutím k pronájmu, další se pokoušejí dosud rekreační stavbu přestavět na bydlení trvalé. Proto se i vybavení chat a chalup neomezuje jen na to nejnútnejší, ale setkáváme se i s luxusně zařízenými stavbami, které překonávají běžné rodinné domky.

Co se týče výhledu do budoucna, lze odhadovat, že chataření a chalupaření bude ještě nějaký čas součástí života obyvatel ČR. I když část staveb kategorie „druhé bydlení“ bude po nutných stavebních úpravách převedena mezi trvale obydlené.

4 Právní a koncepční materiály

Oblast životního prostředí a cestovního ruchu je ovlivněna jednak zákony, vyhláškami a nařízeními, dále mezinárodními smlouvami s ostatními státy a také přístupy státu k této problematice, které jsou zpracovány v jednotlivých koncepčních materiálech ministerstev a vlády ČR.

4.1 Strategie udržitelného rozvoje České republiky

V předchozích kapitolách byl definován termín [trvale udržitelný rozvoj](#). Aby bylo dosaženo trvale udržitelného rozvoje, byla vypracován dokument Strategie udržitelného rozvoje České republiky, která se zabývá touto problematikou.

Strategie udržitelného rozvoje není neměnným dokumentem; je historicky podmíněna, v průběhu času se bude rozvíjet, doplňovat a měnit. Její základní role je včas upozornit na existující a potenciální problémy, které by mohly ohrozit přechod ČR k udržitelnému rozvoji, a iniciovat opatření k předcházení těmto hrozbám, nebo alespoň zmírnění jejich dopadů a co nejefektivněji řešit jejich eventuální důsledky. V nepříznivém případě je reakcí na nouzový stav, v případě příznivém optimalizací rozvoje v daných limitech. Udržitelný rozvoj je srovnatelný s jinými systémy hodnot, jako systém lidských práv a svobod, které nemají konečnou podobu, ale musí být vykládány a znovu specifikovány v rámci daného historického kontextu. Udržitelný rozvoj je třeba chápat jako „normativní“ myšlenku, stálou výzvu podněcující společenský proces učení se a sebeorganizování. Vedle překonávání objektivních věcných disparit je třeba počítat i s tím, že uskutečňování vize bude muset překonávat také bariéry sociálně psychologických stereotypů. Tam spadají jak spotřební návyky a preference, tak přesvědčení o tom, že věda a technika zajistí řešení objektivních disparit beze změny chování a postojů jednotlivců. Je přitom třeba mít na paměti, že pokud se společnost, a to v evropském i celosvětovém měřítku, nebude přizpůsobovat zjišťovaným environmentálním, ekonomickým a sociálním limitům, může být ohrožena stabilita společenského systému.

Strategie by se proto měla stát konsenzuálním rámcem pro zpracování dalších materiálů koncepčního charakteru (sektorových politik či akčních programů). Měla by být důležitým východiskem pro strategické rozhodování v rámci jednotlivých resortů i pro meziresortní spolupráci a spolupráci se zájmovými skupinami.

Základní časový horizont strategie je rok 2014, některé úvahy a cíle však míří až do roku 2030, případně i za tento rok podle povahy dané oblasti (například energetika). Rozlišení kratšího a delšího časového horizontu je perspektivně důležitým rysem Strategie, která se v této souvislosti zaměřuje zejména na sladování krátkodobých a dlouhodobých cílů, které nemusí být totožné.

Strategie je zamýšlena jako dlouhodobý rámec i pro politické rozhodování v kontextu mezinárodních závazků, které ČR přijala či hodlá přijmout v souvislosti se svým členstvím v Organizaci spojených národů (OSN), Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) a Evropské unii, ale s respektováním specifických podmínek a potřeb České republiky.

Strategie odráží současnou situaci lidského poznání a systém hodnot, na nichž je založena moderní vyspělá společnost, což je pozitivním motivem k hledání cest zajišťujících člověku vysokou kvalitu života. Systém hodnot je však do určité míry faktorem limitujícím. Dnešní rozvojová trajektorie je historicky založena na hodnotách pokroku a růstu (zejména ve smyslu technickém), je však často v rozporu s nutností přijmout určitá omezení daná například limity prostředí a limity zdravého života všech typů společenských komunit (venkovských, městských atd.). Nejde jenom o problém ČR, obdobným problémům v současné době čelí i členské státy EU a další vyspělé země. Dokumenty typu strategií udržitelnosti jsou podnětem k hledání cest i odpovídajících rozhodnutí a opatření, která povedou k nezbytným změnám systému hodnot ve společnosti a s nimi souvisejícím změnám vzorců spotřeby a výroby. K těmto zásadním transformacím musí dojít na národní i globální úrovni.

Návrh Strategie udržitelného rozvoje České republiky vzešel z rozsáhlé společenské diskuse. Implementace Strategie a zavádění udržitelného rozvoje do úspěšné praxe je záležitostí nejen vlády, ale také všech partnerů a zájmových skupin z veřejné a soukromé sféry. Smyslem prací na Strategii byla příprava celospolečensky přijatelného koncepčního dokumentu, jehož svobodné respektování a průběžná aktualizace trvale zkvalitní život občanů a upevní demokratický politický systém ČR.

4.1.1 Rozdělení Strategie udržitelného rozvoje ČR

Dokument Strategie udržitelného rozvoje ČR se nejprve zabývá současnou situací v České republice, a to v několika oblastech. Tyto oblasti jsou nazývány pilíři celé strategie. Patří sem Ekonomický, Environmentální a Sociální pilíř, Výzkum, vývoj a vzdělání, Evropský a mezinárodní kontext a Správa věcí veřejných. Po představení současné situace v jednotlivých pilířích se dokument věnuje návrhům jejich strategií. Jde o několik bodů v každé oblasti, kterých by se mělo dosahovat, vláda bude průběžně sledovat postup naplňování cílů Strategie udržitelného rozvoje ČR prostřednictvím indikátorů sestavovaných na základě oficiálních dat a ověřených metodik. Dílčí cíle Strategie budou hodnoceny prostřednictvím indikátorů uvedených v textu Strategie u jednotlivých strategických cílů. Pro komunikaci veřejné správy s veřejností a politiky na všech úrovních bude sloužit výběr indikátorů.

4.2 Česká legislativa v oblasti životního prostředí

Ochrana životního prostředí se dostala do popředí zájmu jednotlivých států a mezinárodního společenství teprve počátkem 60. let 20. století jako nový fenomén představující hlavní výzvu pro moderní společnost a pro její přežití. Tehdy se poprvé v moderní terminologii začalo používat původně francouzské slovo z 12. století „environner“, v nové formě „environnement“, anglicky „environment“, pro oblast životního prostředí.

Mezinárodní a národní dokumenty a právní předpisy obsahují různé definice životního prostředí. Např. Rada Evropského hospodářského společenství dne 27. června 1967 definovala životní prostředí („environment“) jako „vodu, ovzduší a půdu a jejich vzájemný vztah, jakož i vztahy mezi nimi a jakýmkoliv živým organismem“ (článek 2, směrnice Rady z 27. června 1967, O. J. No. L 196, 16 June 1967).

Jednu z nejlepších definic životního prostředí přinesl článek 2 Úmluvy o občanské odpovědnosti za škody způsobené životnímu prostředí nebezpečnými činnostmi v rámci Rady Evropy, přijaté dne 21. června 1993 v Luganu. Podle ní „životní prostředí zahrnuje přírodní zdroje jak nebiotické, tak i biotické, jako jsou ovzduší, voda, půda, fauna a flóra a vztahy mezi těmito faktory“, dále zahrnuje „vlastnosti, které formují část kulturního dědictví“ a „charakteristické aspekty krajiny“.

V České republice nebyla před rokem 1989, až na několik výjimek, ochrana životního prostředí podpořena legislativními, ekonomickými ani jinými nástroji, které by eliminovaly a upozorňovaly na nepříznivý vliv lidské činnosti na životní prostředí.

Otázky životního prostředí se začaly řešit až po Sametové revoluci, jejich dlouhodobé neřešení vyústilo v mnoho negativních důsledků, jako je například horší zdravotní stav obyvatelstva v ekologicky ohrožených oblastech, devastování přírody, nekontrolované využívání a čerpání přírodních zdrojů.

Proto je po dlouhé době nečinnosti důležité zajímat se o stav prostředí kolem nás a snažit se je neporušovat a chránit, a to ve všech oblastech lidské činnosti. Toto úsilí o nápravu je podporováno legislativními předpisy i veřejným míněním.

Každá podnikatelská jednotka v České republice je ovlivněna zejména Zákonem o životním prostředí č. 17/1992 Sb. a Zákonem o posuzování vlivu na životní prostředí č. 100/2001 Sb.

Podle těchto zákonů je každý podnikatel povinen:

- Provádět svou činnost tak, aby neohrožoval životní prostředí.
- Provádět předběžné posuzování dopadu své činnosti.
- Znat možné důsledky své činnosti na životní prostředí.
- Sledovat na vlastní náklady svůj vliv na životní prostředí.
- Poskytovat o svém vlivu na životní prostředí informace státu (poskytování informací veřejnosti je nepovinné).

Informace o podniku v oblasti životního prostředí může stát poskytnout veřejnosti pouze do takové míry, kdy neohrozí obchodní tajemství podnikatele. Podnikatel nebo organizace musí bezpodmínečně ohlásit existenci jakéhokoliv ohrožení životního prostředí a učinit všechna opatření k odvrácení a snížení jejich dopadu na prostředí.

Krom těchto obecných závazků musí podnikatel dodržovat **celou řadu speciálních povinností, které jsou členěny na následující okruhy:**

- životní prostředí – všeobecně,
- vodní hospodářství,
- odpadové hospodářství,
- ochrana ovzduší,
- ochrana přírody,

- ochrana půdního fondu a lesní hospodářství,
- geologie a hornictví,
- územní plánování a stavební řád,
- posuzování vlivů na životní prostředí,
- nakládání s chemickými látkami,
- prevence závažných havárií,
- geneticky modifikované organismy,
- integrovaná prevence znečišťování,
- energetika,
- hluk,
- ochrana klimatu.

Ke každému okruhu existují nařízení, vyhlášky a zákony upravující náležitosti, které spadají do dané problematiky. V součtu se jedná o téměř 50 zákonů, 80 nařízení vlády a více než 120 vyhlášek Ministerstva životního prostředí.

Sankční postihy

Dle Zákona o životním prostředí mohou uložit příslušné orgány pokutu:

- Až do výše 1 mil. Kč právnické nebo fyzické osobě oprávněné k podnikání, která při své činnosti porušením právních předpisů způsobí ekologickou újmu.
- Až do výše 500 tis. Kč právnické nebo fyzické osobě oprávněné k podnikání, která neučiní opatření k nápravě nebo neupozorní orgán státní správy.

Pokuty za porušení zákona vztahujícího se k jednotlivým složkám životního prostředí jsou součástí speciálních zákonů. Trestní postih za porušení zákonů na ochranu životního prostředí, resp. za ohrožení životního prostředí upravuje trestní zákon, a to trestní sazbou odnětí svobody od jednoho roku až na osm let.

Přestupky v oblasti lesního a vodního hospodářství, zemědělství, myslivosti a rybářství, geologie, ochrany nerostného bohatství a na úseku ochrany životního prostředí jsou zákonem o přestupcích, který platí pouze na občany.

4.3 Mezinárodní smlouvy v oblasti životního prostředí

I když byly v 19. století a v první polovině 20. století uzavírány mezinárodní smlouvy o některých komponentech toho, co je dnes pokládáno za životní prostředí, např. smlouvy o rybách a ptactvu, jejich cílem bylo spíše regulovat jejich využívání nebo prosazovat ekonomické zájmy z jejich využívání. Takovým případem jsou např. smlouvy o rybolovu, které především vymezovaly rybářské zóny a téměř se nezabývaly ochranou druhů ryb, které byly pokládány za hospodářský zdroj.

Úmluva o ochraně ptáků užitečných pro zemědělství z roku 1902 byla první mnohostrannou mezinárodní smlouvou, která se věnovala ochraně určitých druhů zvířeny. Úmluva se vztahovala na „užitečné“ ptáky, zvláště druhy živící se hmyzem škodlivým pro zemědělství. Zároveň specifikovala „neužitečné“ ptáky, tzv. lovicí ptáky včetně orlů a sokolů a ignorovala tak jejich úlohu v ekosystémech při přirozené regulaci výskytu malých hlodavců.

Teprve v 50. letech 20. století se projeví snahy o zamezení znečištění mořského životního prostředí podpisem Londýnské úmluvy o ochraně moře před znečištěním ropou v roce 1954. Vývoj nových technologií, především využívání jaderné energie, vedlo k podpisu nových mezinárodních smluv. **Smlouva o Antarktidě** z roku 1959 zakázala jakékoliv jaderné aktivity na tomto kontinentu a nastínila přijetí dalších závazků pro ochranu živočichů a rostlin. **Moskevská smlouva** z roku 1963 řešila vojenské využití zákazem zkoušek jaderných zbraní v atmosféře, v kosmu a pod vodou.

Zhoršování stavu životního prostředí a jeho negativní dopad na zdravotní stav obyvatelstva vedl na konci 60. let 20. století k zahájení nejen národních, ale především koordinovaných mezinárodních opatření na ochranu životního prostředí. Přispěly k tomu i nové alarmující výsledky vědeckého zkoumání, zvýšení povědomí veřejnosti o růstu nebezpečí pro ekosystémy. Součástí politických platform se stala rovněž ekologická hnutí se silným filozofickým obsahem, odrážející změny ve světě a kladoucí důraz na sociální, kulturní a ekologické hodnoty světa.

Světová konference OSN pod názvem „Lidské životní prostředí“ se uskutečnila ve Stockholmu ve dnech 5. – 16. června 1972 jako vůbec první velká mezinárodní konference. Tato konference prohlásila ochranu a zlepšení lidského životního prostředí za hlavní problém, který má vliv na blahobyt obyvatel a na hospodářský rozvoj celé planety.

Konference přijala dne 16. června 1982 **Deklaraci o lidském životním prostředí**, která zformulovala 26 principů, kterými se pak řídily mezinárodní akce během následujících dvou desetiletí.

První princip potvrzuje základní lidské právo na svobodu, rovnost a rovné životní podmínky v kvalitním životním prostředí, které umožňuje důstojný život a blahobyt. Tento princip zároveň dodává, že člověk nese sám zodpovědnost za ochranu a zlepšení životního prostředí pro dnešní a budoucí generace.

Principy č. 18 až 20 zmiňují nástroje pro plánování mezinárodní environmentální politiky a řízení ze strany národních institucí, úlohu rozvoje vědy a technologií, výměnu informací, vzdělávání a informování o environmentálních záležitostech.

Poslední princip odsuzuje existenci jaderných zbraní a všech ostatních prostředků hromadného ničení.

Světová charta přírody, přijatá Valným shromážděním OSN dne 28. října 1982 (rezoluce č. 37/7), konstatuje, že lidstvo je součástí přírody a že život závisí na přerušeném fungování přírodních systémů, které zajišťují energii a výživu. Každá forma života je jedinečná a zasluhuje si úctu nezávisle na její bezprostřední

prospěšnosti pro člověka. Civilizace má kořeny v přírodě, která ovlivňuje kulturu lidstva, jeho vědecké a umělecké úspěchy. Protože člověk může změnit přírodu a vyčerpát přírodní zdroje činnostmi nebo jejich důsledky, musí si plně uvědomit a uznat nutnost zachování stability a kvality přírody a ochrany přírodních zdrojů.

S postupem dalších let si mezinárodní společenství s novou intenzitou uvědomovalo spojitost mezi svým dalším rozvojem a zachováním, resp. zlepšením stavu životního prostředí a jednotlivých ekosystémů. Tuto spojitost mezi ekonomickým a sociálním rozvojem a ochranou životního prostředí popsala Světová komise pro životní prostředí a rozvoj (tzv. Komise Gro Harlem Brundtlandové) v roce 1987 novým termínem „udržitelný rozvoj“ – tj. rozvoj, jehož cílem je uspokojení potřeb současné generace při respektování životního prostředí pro potřeby budoucích generací.

Dosažení udržitelného rozvoje jako cíle mezinárodního společenství potvrdila Světová konference OSN o životním prostředí a rozvoji (UNCED), která se uskutečnila ve dnech 3. – 14. června 1992 v brazilském Rio de Janeiru. **Deklarace o životním prostředí a rozvoji**, přijatá na této konferenci dne 14. června 1992, uznala „nedělitelnost a vzájemnou závislost všeho na Zemi, která je naším domovem“. Deklarace sjednocuje potřeby ochrany životního prostředí s potřebami rozvoje vytvořením koncepce udržitelného rozvoje. Deklarace definovala 27 zásad ochrany životního prostředí a dosažení udržitelného rozvoje. Podle zásady č. 4 musí ochrana životního prostředí v zájmu dosažení udržitelného rozvoje tvořit nedílnou součást procesu rozvoje a nemůže být chápána odděleně.

UNCED přijala tzv. **Agendu 21**, která se zabývá naléhavými problémy planety a je výrazem celosvětového konsensu o spolupráci v oblasti udržitelného rozvoje a ochrany a životního prostředí pro 21. století. Agenda 21 podrobně analyzuje stávající situaci a navrhuje řešení naléhavých otázek dalšího vývoje lidstva ve třech pilířích udržitelného rozvoje – ekonomickém, sociálním a environmentálním – při nezbytném institucionálním a finančním zajištění na celosvětové, regionální, sub-regionální, národní a místní úrovni.

V návaznosti na UNCED byla sjednána a přijata řada významných mezinárodních environmentálních smluv, které mají značný dopad na ekonomické a sociální oblasti rozvoje lidstva, jako např. **Rámcová úmluva OSN o změně klimatu** nebo **Úmluva o biologické rozmanitosti**.

Již v r. 1997 začala značná část mezinárodního společenství chápat, že udržitelný rozvoj není záležitostí pouze resortů životního prostředí, jak bylo mylně po UNCED v řadě zemí interpretováno, ale že se jedná o záležitost všech resortů – sektorů. Nezbytnou podmínkou pro prosazování udržitelného rozvoje a účinné ochrany životního prostředí je demokratická, průhledná správa veřejných záležitostí na globální, regionální, národní a místní úrovni, spočívající na široké účasti občanské společnosti při formulování priorit politického, ekonomického, sociálního a environmentálního vývoje. Radikální politické, společenské, ekonomické a vojenské změny na přelomu 80. a 90. let a pak v první polovině 90. let v mnoha částech světa vytvořily pro prosazování udržitelného rozvoje příhodné podmínky.

Proto 55. zasedání Valného shromáždění OSN v prosinci 2000 v návaznosti na uskutečněný Summit tisíciletí (září 2000) a přijaté Rozvojové cíle tisíciletí rozhodlo vyhodnotit desetiletou implementaci závěrů UNCED na světové konferenci – Světovém summitu o udržitelném rozvoji (WSSD). Ta měla směřovat jednání na rovnoprávnou diskusi všech tří pilířů udržitelného rozvoje, kdyby došlo k hlubšímu uvědomění si vzájemné závislosti a nutnosti úzce spolupracovat v zájmu dalšího rozvoje lidstva.

Vývoj uplynulých několika let ukázal, že toto strategické pojetí je přijímáno nadnárodními organizacemi. V červnu 2001 byla přijata např. **Strategie udržitelného rozvoje Evropských společenství**. Principy udržitelného rozvoje byly ve stále rostoucí míře akceptovány i ekonomickou sférou, kdy např. Rada Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD) prohlásila v květnu 2001 udržitelný rozvoj za „zastřešující cíl pro vlády členských zemí i samostatné organizace“.

Hlavním výstupem WSSD bylo přijetí politické **Johannesburské deklarace o udržitelném rozvoji** a obsáhlého **Implementačního plánu**. Z praktického hlediska je mimořádně důležitým výstupem Summitu vyhlášení téměř 300 tzv. partnerských iniciativ, které nebyly předmětem negociací a svým zaměřením podporují realizaci Implementačního plánu.

Závěry WSSD jsou vodítkem pro mezinárodní společenství pro minimálně dvě nadcházející desetiletí 21. století a výrazným způsobem by měly ovlivnit prosazování udržitelného rozvoje a intenzivnější ochrany životního prostředí.

4.4 Koncepce státní politiky cestovního ruchu ČR na období 2007 – 2013

Koncepce státní politiky cestovního ruchu v České republice na období 2007 – 2013 navazuje na Konceptci státní politiky cestovního ruchu na období 2002 – 2007. Dne 5. 1. 2005 usnesením č. 23 schválila vláda ČR materiál „Postup realizace a aktualizace Koncepce státní politiky cestovního ruchu v České republice do roku 2006“. Tím byla aktualizována a zkrácena platná Koncepce státní politiky cestovního ruchu v ČR na období 2002 – 2007. V rámci tohoto usnesení rovněž vláda ČR uložila ministrovi pro místní rozvoj předložit návrh nové Koncepce státní politiky cestovního ruchu na období 2007 – 2013 do 31. 12. 2006.

Aktualizovaná Koncepce státní politiky cestovního ruchu v České republice do roku 2006 byla zpracována také v souladu a za použití významných mezinárodních dokumentů, a to zejména dokumentu Evropské komise ze dne 23. listopadu 2002 „Working together for the Future of European Tourism“, ve kterém Komise identifikovala pět klíčových oblastí (informace, vzdělávání, kvalita, udržitelný rozvoj a nové technologie), na jejichž podporu by se měly členské státy v budoucnosti zaměřit a koordinovat tímto směrem státní politiku cestovního ruchu.

Ke zpracování aktualizace Koncepce vedlo ministerstvo pro místní rozvoj několik dalších důvodů. Tím hlavním byla skutečnost, že se Česká republika stala dne 1. května 2004 plnoprávným členem Evropské unie a bylo nutné reagovat na novou situaci.

Tato aktualizace je zpracována pouze do roku 2006, a to s ohledem na existující programovací období Evropské unie. V roce 2007 bude zahájeno nové programovací období a již dnes probíhá příprava aktivit a finančního plánu EU na dalších sedm let, tj. 2007 – 2013.

Koncepce státní politiky cestovního ruchu na období 2002 – 2007, resp. její aktualizace do roku 2006 formuluje dlouhodobé základní cíle státní politiky v oblasti cestovního ruchu, jimiž jsou **v obecné rovině především**:

- zvýšení konkurenceschopnosti a ekonomického přínosu odvětví cestovního ruchu v ČR,
- snížení nezaměstnanosti,
- rozvoj regionů,
- rozvoj malého a středního podnikání.

Aktualizovaná koncepce do konce roku 2006 si potom klade **široké spektrum následujících cílů**:

- zvyšování devizových příjmů z cestovního ruchu,
- zvyšování příjmů státního a místních rozpočtů,
- stabilizace, resp. získání nových pracovních příležitostí v regionech,
- podpora aktivit cestovního ruchu v regionech se zřetelem na rozvoj malého a středního podnikání zejména ve strukturálně postižených a hospodářsky slabých regionech,
- zkvalitnění a rozvoj infrastruktury pro ekologicky šetrné formy cestovního ruchu,
- vytvoření legislativního rámce pro podporu rozvoje cestovního ruchu z hlediska kompetencí orgánů státní správy a samosprávy,
- participace na tvorbě legislativního rámce a prosazování práva v rámci systému ochrany spotřebitele,
- zdokonalení systému odborného (středního a vysokého) školství v oblasti cestovního ruchu,
- vytvoření systému celoživotního vzdělávání dospělých v oblasti cestovního ruchu,
- efektivní využití kulturně – historického potenciálu (včetně technických památek) pro cestovní ruch,
- zajištění účinnějšího marketingu cestovního ruchu na různých stupních řízení veřejné správy,
- zabezpečení aproximace práva EU v oblasti cestovního ruchu do právního systému ČR,
- vícezdrojová finanční podpora rozvoje cestovního ruchu,
- uchování a zvyšování kvality životního prostředí.

Tyto cíle jsou také základním výchozím rámcem při formulování předkládaného návrhu Koncepce. Předkládaný návrh Koncepce je zároveň koncipován v souladu s Národním rozvojovým plánem ČR a Národním strategickým referenčním rámcem, zejména s jejich sektorovými částmi Cestovní ruch.

Navrhovaná Koncepce rovněž vychází z úkolů Strategie regionálního rozvoje, Politiky územního rozvoje a daných usnesení. Navrhovanými cíli a opatřeními respektuje regionální aspekt a význam cestovního ruchu. Cíle a opatření Koncepce jsou stanoveny s ohledem na skutečnost, že cestovní ruch je významným faktorem rozvoje regionů včetně těch, které jsou hospodářsky a sociálně problémové.

4.4.1 Východiska Koncepce

Česká republika je významnou evropskou turistickou destinací založenou na atraktivitě svých historických památek, přírodních krás a zajímavostí, kultury, jakož i na významném postavení městského cestovního ruchu. Rozhodující nabídku cestovního ruchu ČR je možné členit do následujících tematických oblastí:

- **Kulturně-poznávací cestovní ruch** (kulturní dědictví, historická města – kulturně-historické památky, včetně technických a církevních, a zajímavosti – muzea, veletrhy a výstavy, koncerty, divadla aj.);
- **Dovolená v přírodě** (kempink, dovolená u vody, letní a zimní pobyty v horách, regionální a speciální turistické produkty);
- **Sportovní a aktivní dovolená** (všechny formy nejrozšířenějších sportů, turistika, cykloturistika, zimní sporty, vodní sporty, hipoturistika, lov, golf aj.);
- **Lázeňský cestovní ruch** (zdravotní pobyty v lázních, wellness aj.);
- **Kongresový a incentivní cestovní ruch** (kongresový cestovní ruch – incentivní cestovní ruch – návštěvy měst – obchodní cestovní ruch);

V České republice se nachází množství historických, kulturních a technických památek, včetně památek zapsaných do seznamu UNESCO. Existuje hustá a dobře značená síť vzájemně propojených turistických stezek a tras, udržovaná Klubem českých turistů. Navíc má ČR jedinečnou šanci uplatnit se na trhu cestovního ruchu nabídkou nových produktů jako např. městského, kongresového a incentivního cestovního ruchu, sportovní turistiky a cykloturistiky, kulturně-poznávacího cestovního ruchu a širokého souboru produktů, které jsou šetrné k přírodě. Dobré podmínky v ČR nabízí rovněž [venkovská turistika](#) se svými produkty – [agroturistika](#), ekoagroturistika, [ekoturistika](#) atd. Nabídka v oblasti cestovního ruchu je využitelná a je směřována jak pro příjezdový, tak domácí cestovní ruch.

O koncepčním přístupu státu k podpoře této bohaté nabídky cestovního ruchu (zejména ze strany [Ministerstva pro místní rozvoj](#)) lze hovořit až od 2. poloviny 90. let, a to především v následujících problémových okruzích¹:

- Podpora základní a doprovodné infrastruktury cestovního ruchu (prostřednictvím podprogramů Státního programu podpory cestovního ruchu; prioritou 4 SROP).
- Podpora rozvoje a zvyšování kvality služeb v cestovním ruchu jako rozhodujícího faktoru úspěchu na evropském konkurenčním trhu (prostřednictvím podprogramů Státního programu podpory cestovního ruchu; prioritou 4 SROP).
- Marketingová podpora nabídky cestovního ruchu a vybraných produktů cestovního ruchu (aktivity [CzechTourism](#); SROP).
- Informace o cestovním ruchu (budování jednotného informačního a rezervačního systému, statistika cestovního ruchu, budování satelitního účtu cestovního ruchu, podpora činnosti TIC – většina problémů však dosud nevyřešena).
- Vytváření vhodného (proaktivního) podnikatelského prostředí (zatím spíše jen obecná proklamace).
- Vytváření vhodných organizačních struktur mezi aktéry cestovního ruchu (zatím jeden z nejslabších a podceňovaných článků podpory rozvoje cestovního ruchu).
- Podpora školení a vzdělávání aktérů v oblasti cestovního ruchu (OP RLZ).
- Podpora výzkumu v oblasti cestovního ruchu (rezortní výzkum MMR).
- Uvedená podpora je směřována ke dvěma rozhodujícím aktérům v cestovním ruchu, a to v soukromém (především jako deklarovaná podpora MSP – rozhodujícímu faktoru úspěchu) a veřejném sektoru (především turisticky atraktivnější obce a města, zájmová sdružení apod.).

Významným nástrojem podpory v posledních 2 letech je využívání **podpůrných prostředků EU, zejména nejvýznamnějšího podpůrného programu SROP** na léta 2004 – 2006. Na léta 2007 – 2013 se předpokládá program IOP a přijetí ROP v regionech NUTS II.

K hospodářsko-politickým cílům vlády ve vztahu k odvětví cestovního ruchu náleží vedle daňové politiky zejména podpora malým a středním podnikatelům, zlepšení infrastruktury cestovního ruchu, řešení a překonání strukturálních změn a regionálních disparit. Jde tedy především o zvýšení konkurenceschopnosti sektoru cestovního ruchu a celého hospodářství. Dalším nezanedbatelným cílem je cílené snížení administrativní zátěže rozvoje podnikání v cestovním ruchu.

Jedním ze základních posláních státní politiky cestovního ruchu je podpora jeho marketingu. Právě obchodní strategie má vést k prezentaci České republiky v zahraničí jako dovolenkové a turisticky atraktivní země.

¹ Rozhodujícími nástroji byly a jsou v posledních letech Státní program podpory cestovního ruchu a Společný regionální operační program.

O uvedenou úlohu se stará zejména [Česká centrála cestovního ruchu – CzechTourism](#) (dále jen „CzechTourism“). CzechTourism přenáší svou zkušenost na zahraničním trhu zároveň i do nadregionálního domácího marketingu, aby turistickým aktivitám domácích občanů v České republice udělal reklamu. Toto je relativně nové angažmá, které může přinést výsledky v delším časovém horizontu.

Se zvyšující se výkonností malých a středních podnikatelů sleduje [Ministerstvo pro místní rozvoj](#) následující cíle:

- zlepšení kvality produktů cestovního ruchu,
- zvýšení kvalifikace zaměstnanců v cestovním ruchu,
- prokázání hospodářského potenciálu vybraných segmentů a stimulování nabízejících k jejich zpřístupnění,
- dosažení vyššího stupně stability v cestovním ruchu,
- programové financování pro řešení problémů,
- environmentální.

Politika cestovního ruchu v České republice spočívá v mnohostranné podpoře mnoha turisticky významných subjektů a aktivit. K tomu je zapotřebí jasných představ o tom, jak a co může politika cestovního ruchu ovlivnit, tzn. stanovení její strategické vize a cílů.

4.4.2 Strategická vize a cíle Koncepce

Česká republika disponuje historickým, přírodním a kulturním potenciálem pro rozvoj cestovního ruchu a lázeňství, v zemi se nachází množství historických, kulturních a technických památek včetně památek zapsaných do seznamu UNESCO. Tento potenciál však v současnosti není zcela využíván, což je způsobeno především nedostatečnou související infrastrukturou a nízkou kvalitou základních i doplňkových služeb cestovního ruchu, ale také problémy spojenými s kvalitou a kvalifikovaností pracovní síly, která v tomto odvětví působí. Prozatím podstatným faktorem ovlivňujícím vyváženost cestovního ruchu v ČR je jeho výrazná koncentrace do hlavního města Prahy.

Vzhledem k tomu, že cestovní ruch patří k odvětvím s výrazným podílem na zaměstnanosti (odhady pro ČR uvádějí až 13%), je jeho rozvoj spojen s tvorbou nových pracovních míst, čímž přispívá ke snižování nezaměstnanosti a řešení problémů na ni navazujících.

Rozvoj cestovního ruchu České republiky pomocí moderních produktů cestovního ruchu vycházejících ze sociokulturních specifík regionů, jejich přírodního bohatství a historického, kulturního a technického dědictví, přispěje k socioekonomickému rozvoji regionů, který je zároveň šetrný vůči přírodním a jiným zdrojům, které jsou předmětem zájmu odvětví cestovního ruchu.

Strategická vize a cíle pro cestovní ruch v České republice vycházejí z toho, že hospodářství cestovního ruchu právě v České republice je do značné míry založeno na podnikání, především na malém a středním podnikání. Z toho také vychází systém priorit a podpůrných opatření. Politika podpory cestovního ruchu je v České republice uplatňována jak na národní, tak na krajské i obecní úrovni.

Globální cíl Koncepce

Globálním cílem (posláním) politiky cestovního ruchu je zvýšení ekonomické výkonnosti cestovního ruchu využitím a dalším rozvojem dostupného potenciálu a tím dosažení zvýšení konkurenceschopnosti celého odvětví cestovního ruchu na národní i regionální úrovni, při respektování zájmů ochrany přírody a krajiny a dalších složek životního prostředí.

Základní strategická vize cestovního ruchu pro období 2007 – 2013

„DESTINACE ČESKÁ REPUBLIKA – JEDNIČKA V SRDCI EVROPY“

Strategická vize cestovního ruchu pro období 2007 – 2013 představuje Českou republiku jako destinaci:

- s pozitivní mezinárodní image;
- s vysoce kvalitními a konkurenceschopnými produkty a službami;
- nabízející turistické zážitky, které naplní zákazníkovo očekávání pokud jde o přátelství, kvalitu životního prostředí, rozdílnosti mezi kulturami, bezpečnost (při cestování, pobytu, aktivitách), zajištění podpory veřejného zdraví;
- generující národní a regionální příjmy;
- zajišťující účinnou ochranu životního prostředí a veřejného zdraví;
- zajišťující atraktivní pracovní příležitosti v cestovním ruchu;
- zajišťující vzdělávání a rozšiřování schopností a vědomostí prostřednictvím vzdělávacích programů osobám pracujícím v cestovním ruchu;
- s funkční organizační strukturou;
- respektující a podporující kulturu v celé její šíři,
- respektující hlediska veřejného zdraví občanů ČR.

Hlavními strategickými cíli udržitelného rozvoje cestovního ruchu v České republice jsou:

- posílení postavení cestovního ruchu v národním hospodářství (růstu absolutní výše HDP vytvořeného cestovním ruchem, zvýšení zaměstnanosti v cestovním ruchu, podpora podnikání především malých a středních podniků v cestovním ruchu);
- růst konkurenceschopnosti cestovního ruchu České republiky v evropském prostoru (měřený mj. růstem výdajů zahraničních turistů v ČR);

- růst objemu pobytového cestovního ruchu v České republice (včetně růstu objemu domácího cestovního ruchu);
- zachování kvality přírodního prostředí a složek životního prostředí, které jsou v oblasti cestovního ruchu využívány a mohou být rozvojem cestovního ruchu ovlivněny;
- strategická vize a cíle Koncepce navazují na „[Strategii udržitelného rozvoje České republiky](#)“ (usnesení vlády č. 1242/2004), která představuje dlouhodobý rámec pro udržení základních civilizačních hodnot a kvality života společnosti a východisko pro zpracování dalších dokumentů koncepčního charakteru, tedy i politiku cestovního ruchu;

Díličí (specifické) cíle zahrnují:

- udržitelné využití přírodního potenciálu krajiny jako (nezbytné) podmínky pro zvýšení její atraktivnosti pro cestovní ruch;
- zvýšení dostupnosti kulturních a přírodních památek využívaných cestovním ruchem a jejich udržování;
- rozvoj environmentálně šetrných forem cestovního ruchu jako možností pro rozvoj udržitelného cestovního ruchu, zejména (nejen) v environmentálně významných oblastech;
- rozvoj lidských zdrojů a podpora metod a nástrojů pro rozvoj cestovního ruchu;

Základní priority podpory rozvoje udržitelného cestovního ruchu v České republice

Priorita 1: Podpora tvorby konkurenceschopných národních a regionálních produktů a programů cestovního ruchu

- Opatření 1: Podpora tvorby nosných národních produktů cestovního ruchu;
- Opatření 2: Podpora tvorby specifických regionálních produktů cestovního ruchu např. kongresového a veletržního cestovního ruchu, poznávacího cestovního ruchu (města a historické památky, přírodní krásy a zajímavosti), horské turistiky, letní rekreace u vody, venkovského cestovního ruchu a vinařské turistiky, pěší turistiky a cykloturistiky, wellness a lázeňství, šetrných vůči životnímu prostředí;

Priorita 2: Podpora budování a zkvalitňování infrastruktury a služeb cestovního ruchu

- Opatření 1: Rekonstrukce a výstavba kvalitní základní a doprovodné infrastruktury cestovního ruchu;
- Opatření 2: Podpora rekonstrukce kulturně-historických památek a zachování přírodních lokalit využívaných pro cestovní ruch s akcentem jejich sekundárního využití;
- Opatření 3: Zkvalitňování služeb cestovního ruchu;
- Opatření 4: Podpora šetrných forem cestovního ruchu;

Priorita 3: Marketingová podpora cestovního ruchu a rozvoj lidských zdrojů

- Opatření 1: Marketingová podpora (propagace) cestovního ruchu na mezinárodní, národní a regionální úrovni včetně podpory prodeje produktů cestovního ruchu, zejména zvýšení účinnosti zahraniční prezentace České republiky jako významné turistické destinace na světovém trhu cestovního ruchu;
- Opatření 2: Zkvalitnění statistiky a informací o cestovním ruchu (výrazné zlepšení kvality a obsahu lokální a regionální statistiky cestovního ruchu ve spolupráci s Krajskými úřady a ČSÚ, zavedení regionálních satelitních účtů cestovního ruchu, vybudování národního informačního a rezervačního systému cestovního ruchu);
- Opatření 3: Zkvalitňování vzdělávání a přípravy lidských zdrojů v cestovním ruchu, podpora výzkumu, vývoje a inovací v cestovním ruchu;

Priorita 4: Podpora budování a vytváření organizační struktury cestovního ruchu

- Opatření 1: Podpora zakládání a činnosti subjektů (organizací) cestovního ruchu na regionální a lokální úrovni;
- Opatření 2: Podpora činnosti regionálních a lokálních turistických informačních center;
- Opatření 3: Podpora spolupráce mezi veřejným sektorem, neziskovými organizacemi a profesními a zájmovými sdruženími v cestovním ruchu;
- Opatření 4: Zkvalitnění fungování správních orgánů a krizového managementu v oblasti cestovního ruchu v ČR;

5 Institucionální podpora organizací zabývajících se cestovním ruchem

Aby organizace zabývající se cestovním ruchem mohly poskytovat své služby co nejvíce zákazníkům, musí existovat síť institucí zabývajících se podporou cestovního ruchu. Tyto instituce mohou být ustanovovány na světové i regionální úrovni, soukromými nebo veřejnými organizacemi. Jejich cílem je podpora cestovního ruchu a činností s ním spojených.

5.1 Česká centrála cestovního ruchu – CzechTourism

CzechTourism v rámci svého poslání koordinuje státní propagaci cestovního ruchu s aktivitami prováděnými podnikatelskými a regionálními subjekty a rozvíjí střednědobou strategii pro marketing cestovního ruchu na domácím a zahraničním trhu a napomáhá rozvoji turismu v regionech.

Česká centrála cestovního ruchu – CzechTourism je státní příspěvkovou organizací, zřízenou rozhodnutím Ministra hospodářství z roku 1993. Zřizovatelem CzechTourismu je Ministerstvo pro místní rozvoj jakožto ústřední orgán státní správy ČR ve věcech cestovního ruchu.

CzechTourism je členem Evropské komise cestovního ruchu (ETC) a podílí se tak společně s obdobnými institucemi v ostatních evropských zemích na marketingových aktivitách na zámořských trzích. Zvláštní důraz klade CzechTourism na společnou prezentaci středoevropských zemí na vzdálených trzích.

CzechTourism sídlí ve Vinohradské ulici v Praze 2.

5.1.1 Hlavní úkoly CzechTourism

Základním cílem CzechTourism je propagace České republiky jako destinace cestovního ruchu v zahraničí i v České republice. K dosažení tohoto cíle plní CzechTourism tyto hlavní úkoly:

- zajišťování, podpora a koordinace marketingových aktivit na domácím a zahraničním trhu,
- podpora všestranného rozvoje cestovního ruchu,
- spolupráce v oblasti cestovního ruchu s orgány státní správy a samosprávy, profesními organizacemi, peněžními ústavy, školami, výzkumnými a poradenskými institucemi a analogickými institucemi v zahraničí,
- vytváření příznivého image „turistické destinace Česká republika“ a její prosazování na domácím a zejména zahraničním trhu,
- stanovení a rozpracování prioritních produktů, charakteristických pro destinaci Česká republika,
- podpora tvorby produktů cestovního ruchu s šetrným přístupem k životnímu prostředí,
- zabezpečování spolupráce s domácími i zahraničními médii a novináři,

- informační servis pro odvětví průmyslu cestovního ruchu v České republice, zejména vydávání odborných zpráv, jejichž náplní a obsahem jsou především marketingové a regionální informace,
- spolupráce při vytváření celostátního turistického informačního systému,
- vydávání propagačních materiálů o České republice v příslušných jazykových verzích,
- spolupráce s regiony ČR, angažovanost při vzniku přirozených oblastí cestovního ruchu, působení při jejich turistickém rozvoji a zatraktivnění,
- působení na českou veřejnost s cílem povzbudit vstřícné chování vůči zahraničním hostům a zdůraznění významu cestovního ruchu pro Českou republiku,
- zakládání zastoupení v zahraničí s cílem informovat zahraniční novináře, odbornou i nejširší veřejnost o nabídce cestovního ruchu v České republice a všestranně podporovat prodej národních produktů cestovního ruchu.

V souladu se schváleným Statutem uskutečňuje CzechTourism tuto činnost formou:

- propagační, reklamní, inzertní činnosti,
- výstavní činnosti, organizování workshopů,
- vydavatelské a nakladatelské činnosti neperiodických tiskovin,
- překladatelské činnosti,
- sběru, zpracování, analýzy, distribuce a prezentace informací,
- zprostředkovatelské činnosti v oblasti informatiky,
- obchodní činnosti,
- přednáškové a poradenské činnosti,
- výroby obrázkových a zvukových nosičů.

5.1.2 Řízení CzechTourism

V čele CzechTourism je ředitel, kterého jmenuje a odvolává ministr pro místní rozvoj.

Ředitel řídí a organizuje činnost CzechTourism, zastupuje ji navenek a odpovídá za její činnost a hospodaření, rozhoduje o řízení CzechTourism v plném rozsahu působnosti s výjimkou záležitostí, které jsou statutem svěřeny do působnosti dozorčí rady nebo které před rozhodnutím vyžadují schválení dozorčí rady.

Vnitřní organizaci CzechTourism, působnost jejích organizačních útvarů včetně vzájemných vztahů těchto útvarů, metody řízení a pracovněprávní vztahy upravuje podrobně organizační řád a další interní předpisy, které vydává ve vlastní působnosti ředitel CzechTourism.

Dozorčí rada CzechTourism

Předsedu, místopředsedu a členy dozorčí rady jmenuje a odvolává ministr pro místní rozvoj. Členství v dozorčí radě je nezastupitelné, bez nároku na odměnu.

Dozorčí rada:

- projednává a dává stanovisko k návrhu ročního rozpočtu CzechTourism, který ředitel CzechTourism předkládá ke schválení zřizovateli,
- dohlíží na činnost CzechTourism z hlediska plnění úkolů vymezených statutem a dodržování základních principů stanovené orientace její činnosti,
- kontroluje hospodaření CzechTourism ve vztahu k rozpočtu CzechTourism a schvaluje čtvrtletní a roční zprávu ředitele CzechTourism o čerpání prostředků přidělených [Ministerstvem pro místní rozvoj ČR](#) na činnost CzechTourism,
- posuzuje dosažené výsledky a navrhuje ministru pro místní rozvoj další použití finančních prostředků na propagaci cestovního ruchu,
- vyžaduje od ředitele CzechTourism informace a podklady potřebné pro výkon činnosti dozorčí rady,
- předkládá návrhy a podněty týkající se činnosti CzechTourism ministru pro místní rozvoj.

Řádná zasedání dozorčí rady se konají minimálně jednou za čtvrt roku. Zasedání dozorčí rady svolává její předseda písemnou pozvánkou. Organizační a administrativní práce spojené s činností dozorčí rady vykonává CzechTourism.

5.2 Rada pro udržitelný rozvoj

V roce 2000 byla zřízena Rada pro udržitelný rozvoj, ne však jako orgán na úrovni vlády, ale jako poradní orgán ministra životního prostředí. V tomto svém postavení je chápána jako resortní záležitost Ministerstva životního prostředí ČR, přestože je složena i z pracovníků jiných oborů a představitelů různých zájmových skupin.

V letech 2001 a 2002 vznikly postupně dva návrhy strategií udržitelného rozvoje ČR. Oba však nezískaly patřičný konsensus, aby byly předloženy vládě ke schválení. Bylo jim vytýkáno přílišné zohlednění environmentálního rozměru udržitelného rozvoje na úkor ekonomického a sociálního pilíře, nicméně shodně doporučily vytvoření meziresortní Rady vlády pro udržitelný rozvoj transformací dosavadní Rady vlády pro sociální a ekonomickou strategii.

Teprve Světový summit o udržitelném rozvoji v Johannesburgu přinesl kvalitativní posun v otázce institucionálního zabezpečení udržitelného rozvoje v České republice. Na základě materiálů, v nichž [Ministerstvo životního prostředí](#) zpracovalo závěry summitu, přijala vláda 16. prosince 2002 usnesení č. 1286 k průběhu a výsledkům Světového summitu o udržitelném rozvoji, ve kterém pověřila ministra životního prostředí předložit návrh postupu institucionálního zabezpečení udržitelného rozvoje na národní úrovni.

V období mezi lednem a dubnem 2003 proběhlo meziresortní připomínkování návrhu usnesení Ministerstva životního prostředí, jímž měla být transformována Rada vlády pro sociální a ekonomickou strategii v meziresortní Radu vlády pro udržitelný rozvoj.

Dne 30. července 2003 přijala vláda ČR usnesení č. 778, v němž zrušila ke dni 31. 7. 2003 Radu vlády České republiky pro sociální a ekonomickou strategii a od 1. 8. 2003 zřídila Radu vlády pro udržitelný rozvoj. Předsedou Rady jmenovala místopředsedu vlády pro výzkum a vývoj, lidská práva a lidské zdroje PhDr. Petra Mareše.

Dne 6. srpna 2003 schválila vláda ve svém usnesení č. 836 Statut Rady, návrh rozpočtu Rady na období let 2003 až 2006, jmenovala s účinností od 15. srpna 2003 ministry průmyslu a obchodu, práce a sociálních věcí a životního prostředí místopředsedy Rady a uložila místopředsedovi vlády pro výzkum a vývoj, lidská práva a lidské zdroje do 15. září 2003 jmenovat členy Rady a do 30. června 2004 předložit vládě návrh Strategie udržitelného rozvoje ČR.

5.2.1 Složení Rady

Rada má 28 členů, kterými jsou předseda, 3 místopředsedové a další členové.

Předsedu a místopředsedy jmenuje a odvolává vláda. Předsedou je místopředseda vlády pro výzkum a vývoj, lidská práva a lidské zdroje. Místopředsedy jsou ministr průmyslu a obchodu, práce a sociálních věcí a životního prostředí.

Dále je zde po jednom zástupci Úřadu vlády, MPO, MF, MPSV, MŠMT, MZV, MD, MMR a MV, zástupce Poslanecké sněmovny a Senátu Parlamentu ČR, 2 zástupci územních samosprávných celků, 3 zástupci akademické obce, 1 zástupce podnikatelské obce, 1 zástupce odborových svazů, 1 zástupce zemědělců, 1 zástupce ženských organizací, 1 zástupce dětských a mládežnických organizací a 3 zástupci nestátních neziskových organizací.

Členy jmenuje a odvolává předseda. Funkční období členů Rady je čtyřleté.

5.3 Ministerstvo pro místní rozvoj

Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR) bylo zřízeno s účinností od 1. listopadu 1996 zákonem č. 272/1996, kterým byla stanovena jeho působnost jako ústředního orgánu státní správy České republiky.

Podle tohoto zákona je Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR) ústředním orgánem státní správy:

- ve věcech regionální politiky, včetně regionální podpory podnikání,
- politiky bydlení,
- rozvoje domovního a bytového fondu,
- pro věci nájmu bytů a nebytových prostor,
- územního plánování,

- stavebního řádu,
- investiční politiky,
- cestovního ruchu.

Zákonem č. 47/2002 Sb., o podpoře malého a středního podnikání, a změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, **byla působnost ve věcech regionální podpory podnikání přesunuta z Ministerstva pro místní rozvoj na [Ministerstvo průmyslu a obchodu](#).**

V čele ministerstva stojí ministr pro místní rozvoj, který je ústavním činitelem a členem vlády pověřeným prezidentem republiky řízením ministerstva. Jeho pravomoci vyplývají z Ústavy a dalších právních předpisů. Ministr řídí ministerstvo, zastupuje ho navenek, jmenuje a odvolává všechny vedoucí zaměstnance a ředitele podřízených příspěvkových organizací a organizačních složek státu. Ministr je nadřizen všem útvarům ministerstva, všem jeho zaměstnancům a může si vyhradit rozhodnutí o otázkách v jejich působnosti. Ministr schvaluje organizační strukturu a systém řízení ministerstva, schvaluje rozpis pracovních míst a platových tříd na ministerstvu. Ministr schvaluje návrhy na zahraniční pracovní cesty všech zaměstnanců ministerstva. V přímé podřízenosti ministra jsou útvary: samostatné oddělení interního auditu, kabinet ministra, odbor poradců ministra, odbor vnějších vztahů a odbor hospodářských služeb. Ministr stanoví platové zařazení vedoucích zaměstnanců v přímo podřízených útvarech.

Ministerstvo pro místní rozvoj dále spravuje finanční prostředky určené k zabezpečování politiky bydlení a regionální politiky státu, koordinuje činnosti ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy při zabezpečování politiky bydlení a regionální politiky státu, včetně koordinace financování těchto činností, pokud tyto prostředky přímo nespravuje. Ministerstvo pro místní rozvoj také zabezpečuje informační metodickou pomoc vyšším územním samosprávným celkům, městům, obcím a jejich sdružením a zajišťuje činnosti spojené s procesem zapojování územních samosprávných celků do evropských regionálních struktur.

5.4 Právní subjekty a organizační složky státu spravované MMR

Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s.

Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s. je specializovanou bankou, která v souladu se záměry hospodářské politiky státu a jeho účastí rozšiřuje přístup ke kapitálu malým a středním podnikatelům, podporuje rozvoj bydlení, regionů, měst a obcí a dalších oblastí ekonomiky. Poskytuje zejména záruky, úvěry a finanční příspěvky.

Ústav územního rozvoje

(přímo řízená rozpočtová organizace)

Ústav územního rozvoje se zabývá metodickou, konzultační a řešeršní činností, dále činností studijní (včetně provozování odborné knihovny pro veřejnost), dokumentační a vydáváním odborných příruček. Zpracovává podklady pro operativní činnost ministerstva, připravuje podklady pro legislativu, vytváří informační systémy, organizuje mezinárodní odborný styk a zabezpečuje účast v mezinárodních organizacích. Veškerá činnost se týká oborů územního plánování, regionální politiky, bydlení a bytové politiky a programů rozvoje regionů a obcí České republiky. Další činností je vypořádávání práv a povinností zrušených inženýrských organizací (KIO) v ČR a jejich právních předchůdců.

PRIVUM

(přímo řízená rozpočtová organizace)

Úkolem organizace PRIVUM je převzetí, evidence, správa a zabezpečení privatizace státního majetku na území bývalých vojenských újezdů Mladá a Ralsko. V rámci své činnosti spolupracuje s orgány státní správy, zájmovými organizacemi, peněžními ústavy, výzkumnými a poradenskými organizacemi, jakož i s představiteli místních samospráv. Organizace vede a doplňuje informační soustavu o svěřených územích a územích organicky souvisejících. Vyhlašuje veřejné soutěže na prodej majetku. Realizuje zásady schválených územních plánů s cílem oživení území.

Česká centrála cestovního ruchu/CzechTourism

(přímo řízená příspěvková organizace)

Úkolem České centrály cestovního ruchu (od roku 1993) je představit Českou republiku na zahraničních trzích jako hostitelsky přívětivou zemi s širokým turistickým potenciálem. CzechTourism spolupracuje s turistickými regiony a podporuje tvorbu jejich produktů, které vhodně dále propaguje prostřednictvím své rozsáhlé ediční činnosti, při účasti na akcích v zahraničí (veletrhy) a širokou spoluprací se zahraničními médii. Provádí marketingovou činnost v České republice i v zahraničí, kdy využitím výsledků primárního a sekundárního výzkumu přispívá k vytvoření marketingové strategie pro rozhodující trhy.

Jednou z nejvýznamnějších činností CzechTourism je působení prostřednictvím sítě oficiálních zahraničních zastoupení (12 v 11 zemích světa), jejichž prostřednictvím se ČR profiluje jako cíl jak prázdninových pobytů, tak čilé obchodní turistiky, kdy nejen hlavní město Praha vchází ve známost jako ideální, např. kongresová, destinace.

Centrum pro regionální rozvoj ČR

(přímo řízená příspěvková organizace)

Základním posláním Centra pro regionální rozvoj České republiky (CRR ČR) je podpora regionální politiky Ministerstva pro místní rozvoj, podpora a monitorování sociálního a hospodářského rozvoje v regionech. Podpora je uskutečňována formou implementace programů Evropské unie, jejichž realizace je v kompetenci Ministerstva pro místní rozvoj – CBC Phare, regionální rozvojový fond, programy přípravy na strukturální fondy – metodickou a věcnou podporou činnosti regionálních rozvojových agentur, rozvojem regionálního informačního systému, včetně informační podpory rozvoje podnikání a podporou a organizací programů vzdělávání zaměřených na evropskou integraci.

CRR ČR je zřizovatelem a vlastníkem společnosti Hospodářské parky spol. s r.o. provozující Hospodářský park, a.s., České Velenice,

CRR ČR je hostitelskou organizací EURO INFO CENTRA, člena evropských informačních a poradenských středisek řízených Evropskou komisí.

Centrum pro regionální rozvoj ČR poskytuje pro státní správu a samosprávu informace o národních a mezinárodních programech Phare, o programech přeshraniční spolupráce, pro všechny další zájemce informace z celoplošných veřejně přístupných databází. Podílí se na programech přípravy pracovníků veřejné správy na využívání strukturálních fondů v ČR.

EURO INFO CENTRUM (EIC) poskytuje informace o legislativě, clech a daních EU, o projektech EU a evropských akcích na podporu malého a středního podnikání. Dále zprostředkovává účast českých podniků v některých programech EU. Pro tuzemské firmy je vydáván bulletin Podnikatelské kontakty a poskytována možnost inzerce vlastních výrobků či obchodních aktivit v systému BRE (Bureau de Rapprochement des Entreprises).

5.5 Ministerstvo průmyslu a obchodu

Ministerstvo průmyslu a obchodu bylo zřízeno zákonem České národní rady č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Ministerstvo průmyslu a obchodu je ústředním orgánem státní správy pro:

- státní průmyslovou politiku, obchodní politiku, zahraničně ekonomickou politiku, tvorbu jednotné surovinové politiky, využívání nerostného bohatství, energetiku, teplárenství, plynárenství, těžbu, úpravu a zušlechťování ropy a zemního plynu, tuhých paliv, radioaktivních surovin, rud a nerud;
- hutnictví, strojírenství, elektrotechniku a elektroniku, pro průmysl chemický a zpracování ropy, gumárenský a plastikařský, skla a keramiky, textilní a oděvní, kožedělný a polygrafický, papíru a celulózy a dřevozpracující a pro výrobu stavebních hmot, stavební výrobu, zdravotnickou výrobu, sběrné suroviny a kovový odpad;

- vnitřní obchod a ochranu zájmů spotřebitelů, zahraniční obchod a podporu exportu;
- záležitosti malých a středních podniků, s výjimkou regionální podpory podnikání, a pro záležitosti živností;
- technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví;
- Ministerstvo je ústředním orgánem státní správy ve věcech komoditních burz s výjimkou věcí náležejících do působnosti Ministerstva zemědělství.
- průmyslový výzkum, rozvoj techniky a technologií.

Činnost Ministerstva průmyslu a obchodu spočívá v tom, že:

- koordinuje zahraničně obchodní politiku České republiky ve vztahu k jednotlivým státům;
- zabezpečuje sjednávání dvoustranných a mnohostranných obchodních a ekonomických dohod včetně komoditních dohod;
- realizuje obchodní spolupráci s ES, ESVO, WTO a jinými mezinárodními organizacemi a integračními seskupeními;
- řídí a vykonává činnosti spojené s uplatňováním licenčního režimu v oblasti hospodářských styků se zahraničím;
- posuzuje dovoz dumpingových výrobků a přijímá opatření na ochranu proti dovozu těchto výrobků;
- řídí puncovníctví a zkoušení drahých kovů.

Ministerstvu je podřízena Státní energetická inspekce, Česká obchodní inspekce, Puncovní úřad, Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, Český úřad pro zkoušení zbraní a střeliva, Design centrum.

Ministerstvo dále:

- plní v rámci své působnosti úkoly stanovené v zákonech a v jiných obecně závazných právních předpisech. Ve veškeré své činnosti se řídí ústavními a ostatními zákony České republiky, usneseními vlády, nařízeními vlády a resortními předpisy;
- ve své působnosti analyzuje a zkoumá ekonomickou problematiku a dosahované ekonomické výsledky a činí potřebná opatření;
- zpracovává průmyslové politiky svěřených odvětví a výrobních oborů, energetickou politiku, surovinovou politiku, obchodní politiku, spotřebitelskou politiku a politiku podpory podnikání;
- podílí se na tvorbě rovných podmínek pro všechny podnikatelské subjekty, podnikající v oborech jeho působnosti;
- zpracovává podklady pro sestavování návrhu státního rozpočtu a pro přípravu jiných opatření širšího ekonomického dosahu. Zaujímá stanovisko k návrhům, které předkládají vládě jiná ministerstva;

- připravuje návrhy zákonů a jiných obecně závazných právních předpisů na základě a v mezích zmocnění zákonem;
- v rámci své působnosti dbá o zachování zákonnosti, náležitou právní úpravu věcí náležejících do jeho kompetence a činí na základě právních předpisů potřebná opatření k nápravě zjištěných nedostatků v této oblasti;
- vykonává státní správu v oblastech svěřených mu speciálními právními normami.
- spolupracuje s příslušnými orgány státní správy při rozvíjení mezinárodních vztahů ve svěřených odvětvích a při přípravě mezinárodních smluv
- zabezpečuje v rámci své kompetence provádění závazků vyplývajících z mezinárodních smluv a z členství ČR v mezinárodních organizacích;
- v rámci své kompetence stanovuje strategii pro evropské záležitosti a řeší problematiku vyplývající z procesu integrace ČR do EU;
- dbá na zajištění ochrany dat týkajících se problematiky ministerstva;
- plní funkci zakladatele státních podniků;
- je zřizovatelem organizačních složek státu a příspěvkových organizací.

5.5.1 Organizace přímo řízené Ministerstvem průmyslu a obchodu (stav k 1. 1. 2006)

- Česká obchodní inspekce,
- Puncovní úřad,
- Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví,
- Design centrum ČR,
- Státní energetická inspekce,
- Český úřad pro zkoušení zbraní a střeliva,
- Agentura pro podporu podnikání a investic CzechInvest,
- Česká agentura na podporu obchodu CzechTrade,
- Česká energetická agentura,
- Český normalizační institut,
- Český metrologický institut,
- Státní výzkumný ústav materiálu, Státní výzkumný ústav.

5.6 Ministerstvo životního prostředí

Ministerstvo životního prostředí (MŽP) bylo zřízeno 19. prosince 1989 zákonem ČNR č. 173/1989 Sb. k 1. lednu 1990 jako ústřední orgán státní správy a orgán vrchního dozoru ve věcech životního prostředí.

MŽP je ústředním orgánem státní správy pro:

- ochranu přirozené akumulace vod,
- ochranu vodních zdrojů a ochranu jakosti podzemních a povrchových vod,
- ochranu ovzduší,
- ochranu přírody a krajiny,
- ochranu zemědělského půdního fondu,
- výkon státní geologické služby,
- ochranu horninového prostředí, včetně ochrany nerostných zdrojů a podzemních vod,
- geologické práce a ekologický dohled nad těžbou,
- odpadové hospodářství,
- posuzování vlivů činností a jejich důsledků na životní prostředí, včetně těch, které přesahují hranice státu,
- myslivost, rybářství a lesní hospodářství v národních parcích,
- státní ekologickou politiku.

K zabezpečení kontrolní činnosti vlády České republiky Ministerstvo životního prostředí koordinuje ve věcech životního prostředí postup všech ministerstev a ostatních ústředních orgánů státní správy České republiky.

Přehled ministrů životního prostředí ČR:

1. 1. 1990 – 24. 1. 1991	Prof. RNDr. Bedřich Moldan, CSc. (OF, později ODS)
20. 2. 1991 – 2. 7. 1992	Ing. Ivan Dejmal (ODA)
2. 7. 1992 – 4. 7. 1996	Ing. František Benda (KDS, pozd. ODS)
4. 7. 1996 – 20. 2. 1998	Ing. Jiří Skalický (ODA)
27. 2. 1998 – 22. 7. 1998	RNDr. Martin Bursík (KDU-ČSL)
22. 7. 1998 – 17. 7. 2002	RNDr. Miloš Kužvart (ČSSD)
17. 7. 2002 – 3. 7. 2006	RNDr. Libor Ambrozek (KDU-ČSL)

5.7 Světová obchodní organizace (World Trade Organization – WTO)

Světová obchodní organizace (World Trade Organization – dále jen WTO) vznikla v roce 1995; je nástupcem GATT (General Agreement on Tariffs and Trade – Obecná dohoda o tarifech a obchodu) a současně jednou z nejmladších mezinárodních organizací, ustanovených po 2. světové válce.

Funkce organizace:

- Světová obchodní organizace schvaluje předmětnou pomoc hladkému, svobodnému, slušnému a předpověditelnému obchodnímu toku.
- Má v kompetenci administrativní obchodní smlouvy.
- Funguje jako úřadující fórum pro sjednávání obchodů.
- Má na starosti zúčtování obchodních sporů.
- Zabývá se posuzováním národních obchodních politik.
- Podporuje rozvoj obchodní politiky zemí pomocí technické asistence a tréninkových programů.
- Spolupracuje s jinými mezinárodními organizacemi.

Struktura:

Světová obchodní organizace má víc než 130 členů účtujících přes 90 % světového obchodu. Přes 30 států je kandidátem na členství v této organizaci. Veškerá rozhodnutí jsou činěna plnohodnotnými členy. Typický je konsensus. Smlouvy světové obchodní organizace byly ratifikovány všemi členskými parlamenty. Nejvyšším rozhodovacím orgánem je Ministerská konference, která se schází jednou za dva roky. Níže je Generální rada, která se schází několikrát ročně v Ženevě. Další úroveň pak tvoří Zbožová rada, Servisní rada a Rada duševního vlastnictví. Množství specializovaných komisí, pracovních skupin, pracovních schůzí řešících individuální smlouvy a jiné oblasti, jako životní prostředí, rozvoj aplikace členství a regionální obchodní smlouvy. Na druhé ministerské konferenci v Ženevě roku 1998 ministři rozhodli, že světová obchodní organizace by měla studovat oblast elektronického obchodu, otázku rozdělení podílu mezi existujícími radami, výbory a komisemi.

Sekretariát:

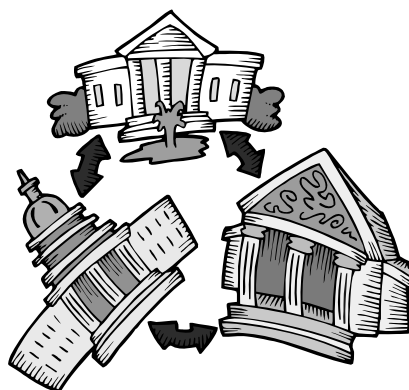
Sekretariát WTO sídlí v Ženevě, čítá okolo 500 členů personálu a v jeho čele je ředitel. Mimo Ženevu nemá jiné pobočky. Sekretariát se snaží poskytnout určitou formu právní pomoci při sporných smlouvách a rady vládám, které se snaží stát se členem Světové obchodní organizace. Každá země obdrží garanci, že s jejím exportem bude zacházeno poctivě a shodně, jako s jinými zeměmi. Tyto principy jsou obsaženy v nové Obecné dohodě o obchodu a službách (GATS), která uvádí, jaké sektory musí státy zpřístupnit zahraniční konkurenci a jak tyto trhy otevřít.

Dohody WTO:

Každá země slibuje stejné podmínky pro dovoz na vlastní trhy. Systém dává zemím pružnost rozvoje a provádění dohod. V období let 1947 – 1994 proběhly konference GATT, které sjednávaly nižší úroveň zákaznických poplatků a jiných obchodních bariér detailně popsanych v textu Obecné dohody (závazné normy, zejména nediskriminační). V roce 1995 modernizovaná GATT zastřešila dohody světové obchodní organizace o obchodu se zbožím. Tyto dohody obsahovaly části o specifických sektorech jako zemědělství, textilní průmysl a také se věnovaly specifickým problémům jako státní obchod, produkční standardy, akce proti dumpingu a redukce jeho užívání. Smlouvy WTO o duševním vlastnictví obnáší pravidla pro obchodování a investování do nápadů a kreativity.

Rozvoj a obchod

Přes tři čtvrtiny členů WTO patří mezi rozvojové země. Speciální provizi pro tyto členy obsahují smlouvy Světové obchodní organizace. Tyto dále obsahují delší časové období pro zavedení smluv a dohod, rozsah růstu obchodní příležitosti pro tyto země, opatření požadovaná u všech členů WTO, záruku obchodního zájmu WTO a podporu rozvojové pomoci zemím postavit infrastrukturu pro práci Světové obchodní organizace, zvládat spory a implementovat technické standardy.

6 Slovník pojmů

Agenda 21

Agenda 21 je dokumentem OSN, který byl přijat na konferenci o životním prostředí v Rio de Janeiro roku 1992 (na tzv. „Summitu Země“). Je programem pro 21. století, ukazuje cestu k udržitelnému rozvoji na naší planetě. Je komplexním návodem globálních akcí, které mohou poznamenat nebo ovlivnit přechod na udržitelný rozvoj.

Místní Agenda 21 (MA21)

Místní Agenda 21 je nástroj pro uplatnění principů udržitelného rozvoje na místní a regionální úrovni v praxi. Je prováděna v konkrétním čase a místě a v obci nebo regionu. Je to proces, který prostřednictvím zkvalitňování správy věcí veřejných, strategického plánování (řízení), zapojování veřejnosti a využívání všech dosažených poznatků o udržitelném rozvoji v jednotlivých oblastech zvyšuje kvalitu života ve všech jeho aspektech a směřuje k zodpovědnosti občanů za jejich životy i životy ostatních bytostí v prostoru a čase.

Místní – odkazuje na vaše vlastní místo působení, bydliště, obec, případně region.

Agenda – je slovo latinského původu a znamená program nebo také seznam věcí, které je třeba udělat, aby bylo dosaženo cíle.

21 – vztahuje se k tomu, co musíme udělat v 21. století, vyzývá k uvažování v delším časovém horizontu.

Cestovní ruch (turismus, CR)

Dle užšího vymezení zahrnuje CR aktivity osob cestujících do míst mimo jejich obvyklé prostředí nebo pobývajících v těchto místech ne déle než jeden rok za účelem trávení volného času, podnikání či jiným účelem. Rozšířené pojetí CR vychází z vnímání CR jako komplexního procesu, který zasahuje nejen jeho účastníky, ale také poskytovatele služeb, destinace, v nichž je cestovní ruch realizován, a tranzitní destinace (jedno z možných vymezení).

Destinace cestovního ruchu

Je cílovou oblastí v daném regionu, typickou významnou nabídkou atraktivit a infrastruktury cestovního ruchu.

Destinační management

Soubor technik, nástrojů a opatření používaných při koordinovaném plánování, organizaci, komunikaci, rozhodovacím procesu a regulaci cestovního ruchu v dané destinaci. Výsledkem tohoto procesu jsou udržitelné a konkurenceschopné produkty cestovního ruchu, společně sdílené logo, značka kvality, společný informačně-rezervační systém atd.

Ekologická daň

Slouží jako nástroj pro internalizaci tzv. externích nákladů ekonomických aktivit, tedy na zpoplatnění ekonomických činností a výrobků, které nejsou příznivé k životnímu prostředí.

Ekologické zemědělství

Způsob zemědělské výroby, při kterém je částečně nebo úplně omezeno používání chemikálií. Výnosy jsou sice nižší, ale produkují se zdravotně nezávadné potraviny, šetří se přírodní zdroje a krajina.

Ekologie

V původním významu chápána jako vědní disciplína zkoumající vztah živých organismů k prostředí, resp. živých organismů navzájem. V širším pojetí je chápána jako věda o prostředí a v něm existujících vztazích.

Eko-systémy

Společenstva rostlin a živočichů, mezi nimiž existují funkční vztahy, obývající prostor s danými fyzikálními podmínkami.

Ekoturismus

Všechny formy turismu, které motivují turisty k pozorování, chránění a uvědomění si přírody, přispívající k jejímu zachování a ochraně a současně vytvářející minimální dopad na přírodní prostředí i kulturní dědictví.

Jednou z forem je např. ekoagroturistika, jejíž účastníci jsou motivováni pobytem na rodinných farmách zabývajících se alternativním zemědělstvím. Mezi atraktivity pro návštěvníky patří zejména konzumace alternativně vypěstovaných a upravených potravin ze zdrojů farmy, práce na farmě, jízda na koni a blízký kontakt s přírodou.

Eko-výrobky

Výrobky, jejichž výroba či spotřeba nezatěžují životní prostředí.

Environmentalistika

Společenský obor zabývající se uvědomělou péčí o životní prostředí.

Environmentální ekonomie

Ekonomická teoretická škola. Snaží se pozměnit fungování současného neudržitelného modelu ekonomiky zavedením nástrojů příznivějších zachování přírody a životního prostředí.

Fórum pro udržitelný rozvoj

V některých státech Evropské unie existují vedle meziresortních koordinačních orgánů udržitelného rozvoje také širší konsultační fóra, kde probíhá veřejná diskuze ke klíčovým záležitostem udržitelného rozvoje. Návrh usnesení o vytvoření Rady vlády pro udržitelný rozvoj předpokládá vznik podobného fóra i v ČR.

Kulturní dědictví

Stavby a skupiny staveb všeobecné hodnoty, umělecká díla, prostranství hodnotná z historického, estetického, etnologického a antropologického pohledu. Patří do něho i nehmotné dědictví, kulturní diverzita, tradice, jazyk a životní styl.

Modely udržitelné spotřeby a výroby

Jedná se o modely, které se soustředí na čistší a ekologičtější výrobní procesy, produkci ekologických výrobků, větší informovanost zákazníků a jednání podle zásady „omezuj, znovu využívej, recykluj“.

Přírodní dědictví

Výrazné rysy přírody vytvářené fyzickými a biologickými entitami všeobecné hodnoty z vědeckého nebo estetického pohledu, geologické a fyzicko-geografické formace a společenstva živočichů a rostlin univerzální hodnoty vzhledem k jejich zachování nebo vědeckému významu, místa v přírodě a oblasti všeobecné hodnoty z hlediska vědy, jejich zachování nebo přirozené krásy.

Rada pro udržitelný rozvoj

V řadě zemí meziresortní koordináční poradní orgán vlády pro otázky udržitelného rozvoje.

Rada vlády pro sociální a ekonomickou strategii (RASES)

Poradní, koordináční a iniciativní orgán vlády pro oblast strategie sociálního a ekonomického rozvoje České republiky.

Strategie udržitelného rozvoje

Soubor strategických cílů, postupů a opatření sloužících k optimalizaci rozvoje společnosti z hlediska ekonomického, sociálního i ekologického.

Tripartita

Institucionalizovaný způsob vyjednávání mezi zástupci vlády, představiteli odborů a reprezentanty podnikatelů o problémech, které se dotýkají hospodářské a sociální politiky.

Udržitelný turismus

Takový cestovní ruch, který dlouhodobě nenarušuje přírodní, kulturní a sociální prostředí. Udržitelný rozvoj turismu uspokojuje potřeby současných turistů a hostitelských regionů a zároveň chrání a zvyšuje tyto možnosti do budoucna. Má vést k řízení všech zdrojů, a to tak, aby byly uspokojeny ekonomické, sociální a estetické potřeby při zachování kulturní integrity, nejdůležitějších ekologických procesů, biologické různorodosti a procesů, které umožňují život (WTO).

Produkty udržitelného turismu jsou produkty, které fungují v souladu s místním životním prostředím, společností a kulturou tak, aby z nich životní prostředí, společnost a kultura měly užitek, a aby se nestaly obětí rozvoje turismu.

Udržitelný rozvoj

Udržitelný rozvoj, nebo také trvale udržitelný rozvoj, je takový rozvoj, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby (G. H. Brundlandová, Naše společná budoucnost, 1987). Jedná se o způsob života, který je zaměřen na hledání harmonie mezi člověkem a přírodou, mezi společnostmi a jejím životním prostředím. Spočívá také v rovnováze mezi svobodami a právy každého jednotlivce a jeho odpovědností vůči jiným lidem i přírodě jako celku. Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který budoucím generacím zachová možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů (§ 6 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí).

Únosná kapacita

Maximální zatížení daného území antropogenními vlivy (např. cestovním ruchem) bez snížení kvality životního prostředí a ekosystémů, zážitků a spokojenosti návštěvníka, bez negativních vlivů na místní komunitu a kulturu dané oblasti.

Životní prostředí (ŽP)

Je to systém složený z přírodních, umělých a sociálních složek materiálního světa, jež jsou nebo mohou být s uvažovaným objektem ve stálé interakci. Je to vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka, a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Složkami je především ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.

7 Seznamy

7.1 Seznam grafů

Graf 1 – Tři roviny trvale udržitelného rozvoje	32
Graf 2 – Počet přenocování v ČR za rok 2005	39
Graf 3 – Výdaje na cesty v ČR za rok 2005.....	39
Graf 4 – Rozdělení cestovního ruchu na zelený a motivační).....	56

7.2 Seznam tabulek

Tabulka 1 - Příležitosti a ohrožení cestovního ruchu v podobě ekonomických, sociálních a environmentálních dopadů	37
Tabulka 2 – Jarní prázdniny ve školním roce 2006/07	41
Tabulka 3 – Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních – počet příjezdů za rok 2005 ...	42
Tabulka 4 – Priority SROP.....	44

8 Zdroje

8.1 Literatura

- [1] Šimková, E.: Možnosti rozvoje a perspektiva venkovské turistiky v ČR. Disertační práce. Praha: ČZU: 2002
- [2] Šimková, E.: Nové trendy podnikání ve venkovské turistice. In: E + M (Ekonomie a management), č. 2. Liberec: KPE TU v Liberci 2002
- [3] Šimková, E.: Udržitelný rozvoj a venkovská turistika. In: E + M (Ekonomie a management), č. 4. Liberec: KPE TU v Liberci 2003
- [4] Šimková, E.: Systémový přístup a cestovní ruch. In: Lidské systémy. Sborník příspěvků z vědecké konference SI 2004 ÚFPSV PdF UHK. s. 143 – 147. Hradec Králové: Gaudeamus 2004
- [5] Zelenka, J.: Environmentální etika v podnikání, In: Životné prostredie, roč. 32, č. 6. Bratislava: Ustav krajinej ekologie SAV 1998
- [6] Zelenka, J., Čech, P.: Regionální informační a monitorovací systém pro cestovní ruch, kapitola studie: Řízení turistické destinace a trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu. Praha: MMR ČR 2002
- [7] Pásková, M., Zelenka, J.: Vliv cestovního ruchu na přírodní a lidmi vytvořené prostředí. Praha: MMR ČR 2001
- [8] Statistická ročenka životního prostředí České republiky. Praha: MŽP, ČSÚ 2001
- [9] Institut obchodu a cestovního ruchu, kolektiv autorů: Kvalita služeb v cestovním ruchu. Praha: Mag Consulting 2006
- [10] Vojík, V.: Vybrané kapitoly z managementu malých a středních podniků. Praha: Oeconomica 2004

8.2 Dokumenty

- Situační zpráva ke Strategii udržitelného rozvoje ČR
- Strategie udržitelného rozvoje české republiky
- Strategie EU v oblasti trvale udržitelného rozvoje
- NISA, o.p.s.: Objektivní měření zatížení turistických lokalit Libereckého kraje 2005
- Návrh Národního systému certifikace ekologicky šetrných služeb cestovního ruchu
- Europarc Federation: Evropská charta pro udržitelný cestovní ruch v chráněných oblastech
- Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky: koncepce státní politiky cestovního ruchu v České republice na období 2007 – 2013
- Hlaváček, J.: Mezinárodní otázky ochrany životního prostředí
- CzechTourism: Výroční zpráva 2002, 2003, 2004
- CzechTourism: Cestovní ruch v regionech České republiky
- Šimková, E.: Venkovská turistika – produkt udržitelného cestovního ruchu
- Zelenka, J.: Vybrané problémy udržitelnosti cestovního ruchu
- Agentura EMAS, Český ekologický ústav: Program EMAS v České republice
- Ministerstvo průmyslu a obchodu: Roční zpráva o činnosti a hospodaření Ministerstva průmyslu a obchodu za rok 2005
- Ministerstvo pro místní rozvoj: Koncepce státní politiky cestovního ruchu v ČR na období 2002 – 2007